

OPCIONES

EL NEGOCI DELS RESIDUS

Entrevista a **Rosa García (Rezero)**

“Cal un activisme polític que exigeixi un canvi de model a productors i a polítics”

...

Panorama

Negoci milionari, falses solucions i *greenwashing*. Una altra dècada perduda en matèria de residus?

...

Guia pràctica

Oportunitats per a capgirar el model partint de la prevenció i de la reutilització a escala local

...

Entrevista a **Joan Marc Simon (Zero Waste Europe)**

“La llei de residus és una oportunitat: cal prendre la iniciativa”

RESIDUS: RECURSOS MALBARATATS CONVERTITS EN NEGOCI

Una vegada més començo aquest editorial expressant un profund agraïment per la vostra comprensió. Se'ns ha tornat a demorar el lliurament del quadern i aquesta vegada, en bona part, per l'agitat tràmit parlamentari de la nova llei estatal de residus, iniciat quan estàvem a punt de tancar-lo i que ha posat de manifest allò que el quadern denuncia, que el tema afecta grans interessos econòmics alhora que evidencia els dèficits d'un sistema polític que no sap incorporar la gestió de la diversitat territorial. Hem treballat fort per poder refer el quadern i incloure-hi les nostres valoracions. No ens ha ajudat a sortir abans però hem cregut que valia la pena sortir amb aquesta actualització. No us les avanço, però! Així el llegireu amb més interès.

Tot, però, no són dificultats. També hi ha bones notícies que volem compartir amb vosaltres i aquest quadern en té una de molt especial. Ha estat elaborat en col·laboració amb Rezero, l'organització amb més expertesa i coneixement de casa nostra i una de les organitzacions referents a Europa sobre el tema que ens ocupa: els residus. Ha estat una col·laboració molt valuosa i vull expressar aquí el nostre agraïment i reconeixement. Perquè parlem de residus i de tot el negoci que hi ha al seu darrere. Un negoci que sovint se sustenta sobre la complicitat de l'administració i de la política i que, sota l'aparença de polítiques públiques en favor de la sostenibilitat i el medi ambient, amaga un entramat d'interessos econòmics per afavorir un grup d'empreses que obtenen grans beneficis. Una estratègia que ha posat l'accent en la responsabilitat individual en lloc d'abordar els veritables problemes de la generació de residus. Una mirada que hem intentat transformar al llarg de tot el quadern. No volem dir que no hi hagi una responsabilitat individual, en absolut. Tanmateix, no és comparable a la responsabilitat dels productors i de les polítiques públiques, que són les que tenen la capacitat de generar canvis disruptius i de dissenyar estratègies que prioritzin la reducció i la reutilització pel davant de la generació i la seva gestió.

Espero que el contingut d'aquest quadern us sigui útil, no només perquè tingueu més eines i criteris en aquest tema sinó perquè veieu la necessitat de comprometre'ns, col·lectivament, en afrontar la transició ecosocial des d'una perspectiva més equitativa i radicalment respectuosa amb les persones i el medi ambient. I perquè ens hagi quedat clar que **el millor residu és el que no es genera**.

JORDI ROJAS, president d'OPCIONES

COORDINACIÓ
José M. Alonso i Mireia Bosch

REDACCIÓ I EDICIÓ
José M. Alonso, Jordi Rojas
i Mireia Bosch

COL·LABORACIONS
Carlos Arribas, Mireia Bosch,
Judit Mallofré, Onditz Portabella,
Gerardo Santos, Elionor Vendrell,
Alberto Vizcaíno

DISSENY
La PAGE

MAQUETACIÓ
Muntsa Busquets

FOTOGRAFIA
Joana Ariet, Dolors Pena

IL·LUSTRACIONS
Marrabilla-Nahia Iglesias
Pamparacuatro

TRADUCCIÓ
Jordi Rojas

ADMINISTRACIÓ
Andrea Averion

COMUNICACIÓ
Joana Ariet

PUBLICITAT
Mireia Bosch, Joana Ariet
publicitat@opcions.coop

IMPRESSIÓ
Gramagraf, SCCL

Dipòsit legal: B-17766-2002
ISSN: 1579-9476

Aquesta revista també s'edita
en castellà.

Amb la col·laboració de:

Amb el suport de:

Amb el finançament de:

Aquest quadern ha estat elaborat
conjuntament amb Rezero.

Rezero

OPCIONES DE CONSUM
RESPONSABLE, SCCL

C/ Casp 43, baixos
08010 Barcelona

Tel. 93 412 76 75

opcions@opcions.coop
opcions.org

SUMARI

ENTREVISTA A

Rosa García

“Cal que hi hagi un activisme
polític que exigeixi un canvi
de model, tant als productors
com als polítics”

pàg 2

PANORAMA

NEGOCI MILIONARI,
FALSES SOLUCIONS
I GREENWASHING

pàg 8

RESIDUS: LA INEFICIÈNCIA
D'UN SISTEMA PRODUCTIU
QUE EN FA NEGOCI

pàg 16

EL NEGOCI DELS RESIDUS

pàg 22

QUÈ ÉS ECOEMBES?

pàg 26

LA INDÚSTRIA DE LES FALSES
SOLUCIONS

pàg 28

LA SOCIETAT
DE RESIDU ZERO

pàg 30

LA NOVA LLEI ESTATAL
DE RESIDUS:
LLUMS I OMBRES
D'UNA OPORTUNITAT
PEL CANVI DE MODEL

pàg 34

GUIA PRÀCTICA

EL MILLOR RESIDU
ÉS EL QUE
NO ES GENERA

pàg 36

GLOSSARI: 22 EXPRESSIONS
PER ENTENDRE
EL DRAMA DELS RESIDUS

pàg 38

CAP AL RESIDU ZERO
TAMBÉ A L'EMPRESA

pàg 41

CANVIEM
LES REGLES DEL JOC!

pàg 42

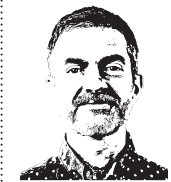

ACCIÓ MUNICIPAL

pàg 44

ENTREVISTA A

Joan Marc Simon

“La llei de residus és
una oportunitat per cuidar
el medi ambient, crear
ocupació, lluitar contra
el canvi climàtic i ser més
eficaços. Tot Europa va en
aquesta direcció: prenguin
la iniciativa”

pàg 46

REPORTATGE

Un mar
de roba

pàg 52

MÓN EN MOVIMENT

Iniciatives, recursos,
documentals i llibres

pàg 60

BANC DE RECURSOS

pàg 66

ENTREVISTA A ROSA GARCÍA

PER JOSÉ M. ALONSO

FOTOGRAFIA: JOANA ARIET

“CAL QUE HI HAGI UN ACTIVISME POLÍTIC
QUE EXIGEIXI UN CANVI DE MODEL,
TANT ALS PRODUCTORS COM ALS POLÍTICS”

Rosa García

Rosa García és directora general de Rezero, l'organització referent a Catalunya en l'impuls d'un model de residu zero.

Biòloga i doctora en Sostenibilitat, amb una llarga trajectòria en el foment de polítiques de minimització de residus i impuls del consum responsable, ha assessorat i acompanyat administracions, empreses,

organitzacions, universitats i altres centres formatius.

L'entrevista es realitza en un context de plena eferescència de les aliances estatals en les que hi participa activament Rezero per aconseguir que la normativa estatal de residus faci, d'una vegada, un gir de 180° cap a la prevenció i la reutilització.

JA Estem tan acostumades a baixar la brossa als contenidors que potser ens cal recordar: quins són els problemes associats a la generació de residus.

RG El problema més important és el malbaratament de recursos naturals en un planeta de recursos finits. Estem, avui, en una fase d'exhauriment absolut de materials que sabem que ja no estaran mai més a la nostra disposició. No només de les generacions futures, sino de les generacions actuals. Aquest és el gran tema pel que fa a la subsistència.

D'això se'n deriven altres conseqüències socials, econòmiques i de salut. Les conseqüències socials tenen a veure amb la gestió dels residus: un abocador al poble, una incineració que ens afecta, un sistema de recollida que no agrada, etc. Econòmicament parlant, la gran pregunta és: qui paga? qui assumeix els costos de la gestió de residus? Actualment, els assumeix la ciutadania i no pas els que posen els productes al mercat. I, per últim, cal visualitzar que els residus suposen un problema de salut pública.

JA Tinc el record de les campanyes de sensibilització dels anys 90 que deien “tens un tresor a la teva brossa”. En quin moment comencem a adonar-nos, com a societat, dels problemes de generar tants residus?

RG A Catalunya, crec que ve d'abans dels 90, derivat de la ubicació de l'abocador del Garraf i la proposta de replicabilitat arreu de l'àrea metropolitana de Barcelona amb la intenció d'obrir altres abocadors de residus industrials. És un cas paradigmàtic: residus de l'àrea metropolitana de Barcelona que van a una zona que, per les seves característiques geològiques, era el pitjor dels indrets per a un abocador, com s'ha demostrat, per ser un terreny molt calcari, amb moltes filtracions. A més, cal tenir en compte que son residus generats a l'àrea metropolitana i se'ls emporten lluny perquè no molestin.

JA La metròpoli que absorbeix recursos i exporta residus.

RG Sí, i aquí el fet positiu respecte d'altres territoris és que la gent que es va mobilitzar no es va quedar només en la denúncia: van ser propositius. Van buscar què s'estava fent a fora, a Europa i es van coordinar i autoorganitzar. És el naixement de diverses coordinadores contra

els abocadors arreu de Catalunya, la Plataforma Cívica per la Reducció de Residus i el CEPA –el Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius– com a entitat referent, que el que fa és això: no només denunciar una problemàtica, sinó també generar coneixement i debat i proposar solucions. Allà hi va haver molta gent implicada, veïns i veïnes, ecologistes, tècnics, científics i economistes. Podem destacar la Mercè Girona i també científics universitaris com Martí Boada o l'economista Joan Martínez-Alier.

JA Aquest cas de l'abocador del Garraf posa a l'agenda el problema dels residus a Catalunya?

RG Sí, i és a Catalunya on també es redacta la primera llei de residus de l'Estat espanyol. Gràcies a l'aleshores conseller de Medi Ambient Albert Vilalta que, quan ningú parlava de residus, va impulsar una llei que en el seu moment va ser més que capdavantera. Abans ja hi havia normativa sobre residus a l'Estat però de manera parcial, per a materials concrets. Aquesta norma és la primera que tracta la generació de residus de manera àmplia. Després vindrà la normativa estatal d'envasos de 1997 i la llei estatal de residus vigent actualment, que és de 2011.

JA Com a societat, vam viure l'arribada dels contenidors de colors com una evolució.

RG Els contenidors van arribar a Barcelona cap a l'any 94 o 95. Ho recordo perquè a Torre Baró, on vivia la meua família, encara no n'hi havia i, amb una col·lega, vam pintar els dipòsits de recollida d'aigua de l'hort del meu pare de color verd, pel vidre, i els vam plantar a la principal avinguda del barri.

JA Apuntaves maneres.

RG Això meu és vocacional.

JA Vam viure allò dels contenidors de colors pensant: “per fi ho farem una mica millor”. Però han passat més de vint anys i estem estancats. Per què?

RG El plantejament del model dels contenidors, que fa vint-i-cinc anys semblava la panacea, al final s'ha convertit en un model que no dona resposta a la problemàtica real, sinó que dona resposta a les necessitats de la indústria de productes d'un sol ús. És un model que se centra en el reciclatge en lloc de fer-ho en la prevenció i la reutilització. Com a resultat, el volum de residus va créixer a

més velocitat que abans, sobretot la dècada de 2000 a 2010. Amb la crisi econòmica es frena (menys consum, menys residus) però després torna a créixer.

Aquest creixement en la generació de residus, insisteixo, és resultat de la implantació dels contenidors de reciclatge. Per a la indústria, és molt més econòmica la cultura d'usar i llençar i tirar milles. I així estem: continuem tenint abocadors plens, incineradores i una gran dependència dels tractaments finalistes. El sistema de contenidors de reciclatge no incentiva les dues primeres 'R' (reduir, reutilitzar).

JA Hi ha diferències entre territoris de l'Estat espanyol?

RG Hi ha territoris que estan millor perquè han desenvolupat tant propostes legislatives com programes en temes de residus. Durant molts anys, Catalunya va estar al capdavant. Però en els darrers anys ha estat poc activa i altres llocs com Balears o Navarra comencen a despuntar amb la legislació, tot i que els falta aplicació. És cert, però, que aquests són la minoria i que, a l'Estat espanyol, la situació és bastant preocupant. Hi ha molta gent que es planteja, ara, recollir l'orgànica.

JA Ara?

RG Sí, ara. A més, aquesta heterogeneïtat que hi ha al territori és un handicap per a alguns legisladors. Perquè quan plantejges que s'aposti de veritat per la reutilització o que la orgànica hagi d'anar a dins d'una bossa compostable, et diuen que hi ha territoris que estan molt més avançats i altres que tot just comencen i que no podem fer una llei extremadament ambiciosa perquè deixarem aquests fora. Què volen? Els que fa vint anys que no fan els deures s'han d'espavilar! No pot ser que als que volen anar més enllà, en la línia del que diu Europa, se'ls freni.

JA Abans has parlat de la coordinació i la cerca d'experiències a Europa en els inicis del moviment ecologista. Quines pràctiques internacionals inspiradores coneixem, en l'àmbit dels residus?

RG N'hi ha moltíssimes. Actualment hi ha moltes regions o ciutats que estan apostant molt per la segona mà, per allargar la vida dels productes en coses que ens haguessin semblat de ciència ficció. Bolquers i envasos reutilitzables, apropar a la

ciutadania serveis perquè no hagin de comprar coses noves, estandardització d'ampolles, lluitar contra el malbaratament alimentari...

A França, legislativament parlant, s'han fet moltes coses: la llei de canvi climàtic o la llei de fiscalitat toquen temes de residus. Per exemple, la Responsabilitat Ampliada del Productor (fer que el fabricant d'un producte sigui responsable de tot el cicle de vida del producte, especialment la gestió final com a residu) es vol estendre al mobiliari, matalassos, roba –que serà el gran tema després dels plàstics–, als vehicles... un munt de coses que aquí encara estem discutint. També han introduït l'obligatorietat dels envasos reutilitzables i de la venda a granel.

JA Hem esmentat les campanyes de sensibilització dels 90. Ara Greenpeace n'ha fet una que diu "Ecoembes menteix". Què ha passat perquè canviï així el discurs de les organitzacions ecologistes?

RG El que passa és que, durant molt de temps, s'ha tendit a culpabilitzar la ciutadania del problema dels residus. En comptes de que la indústria i l'administració assumeixin la seva responsabilitat, sigui legislant o canviant el model de producció, és més fàcil culpar la ciutadania. Fins i tot a data d'avui, trobes aquests discursos de "és un problema d'incivisme", "la gent no vol participar", etc.

El que passa és que, fins que no poses noms i cognoms a aquesta responsabilitat, sembla que no arriba el missatge.

JA Un tema que volem tractar al quadern, i que no és fàcil d'entendre, és el negoci que es fa amb els residus, en bona part degut als interessos de la indústria i a la deixadesa de l'administració.

RG Nosaltres partim de la demanda de garantir el dret de les persones consumidores a consumir sense generar residus i sense que els perjudiqui la salut. Però el sistema funciona justament al contrari: les qui tenen una més gran capacitat de canvi, que són les empreses, haurien de garantir que els productes fossin reutilitzables, reparables, reciclables o compostables i lliures de substàncies tòxiques per a la salut. Però això no passa. El model consisteix a treure el màxim rendiment econòmic. I a més, externalitzar les culpes, els impactes i els costos econòmics.

JA Les empreses tenen massa poder sobre la manera com gestionem els materials.

RG A més, als mitjans de comunicació aquestes empreses –que són societats anònimes– es venen com a ONGs. Hi ha molt interès per part de la indústria en que la ciutadania estigui molt perduda. Com més perduda està i més desinformació hi ha, ells tenen molt més a guanyar. No oblidem per a què funciona Ecoembes: perquè les empreses que en formen part tinguin el menor cost possible i per perpetuar el model dels envasos d'un sol ús.

Durant molts anys la legislació i els polítics els han permès funcionar així. Ara arriba Europa i diu "senyors, senyores, vostès no estan complint els seus objectius, els penalitzarem" i sembla que Espanya pagarà una gran multa... Però és que a Espanya tant se li'n fot, perquè està a dalt de tot de la llista d'incompliments!

JA Ah, sí?

RG Sí. Pel que fa a mediambient, Espanya és un dels països que té més incompliments i que paga més multes... que assumeix la ciutadania.

JA Multar un estat no acaba de ser un incentiu de canvi, perquè paga la ciutadania via impostos i no passa res.

RG Exacte. Ningú dimiteix per un incompliment.

JA Fa venir ganes de cremar contenidors.

RG El problema de fons, tornant a la informació que té la ciutadania sobre el tema, és que la ciutadania disposa de pocs recursos per tenir una visió crítica dels fets. Una revista com Opcions és un dels pocs referents que tenim si volem anar una mica més enllà, però el que trobes amb molta més facilitat són aquestes mega-campanyes de tots aquests sectors empresarials.

JA Em temo que nosaltres no tenim ni la mil·lèsima part de pressupost per comunicació.

RG Ni nosaltres, ni els governs.

JA Tornant als materials. Hem parlat d'Ecoembes i dels envasos, però la varietat de materials que s'utilitzen i que acaben com a residus és molt alta.

RG Ens focalitzem de vegades en el plàstic i no tenim en compte altres residus que tenen, també, un impacte importantíssim. Tenim la percepció que el vidre d'un sol ús que acaba al contenidor verd

és millor que el plàstic però oblidem que aquest contenidor verd ha fet desaparèixer els envasos reutilitzables, que són l'opció més ecològica i de producció local. O els aparells elèctrics i electrònics (AEE), per totes les matèries rares que contenen i per l'impacte d'emissions i consum que hi ha al darrere. O el tèxtil, que també és molt important: el rentat de roba és la segona font més important de generació de microplàstics. Segurament serà el següent tema, després dels plàstics dels envasos que, en l'àmbit de ciutadania, empreses i legislació, posarem al centre.

Però més enllà de la varietat de materials, jo crec que la qüestió és que no n'hi ha prou amb focalitzar-se en un material, sinó que hem d'anar darrere d'un problema, que és la cultura d'un sol ús. I també el d'aquesta societat que, per sentir-se satisfeta, per omplir determinats buits existencials, està optant pel consumisme. Hem d'anar a l'arrel i veure, com a ciutadania i com a societat, què hem de canviar d'aquest model de producció. Perquè si no, sempre ens quedarem amb la problemàtica d'aquest producte o d'aquest altre i li posarem l'etiqueta de producte dolent... Hem d'anar més enllà.

JA Amb la dificultat que comporta canviar el model de producció i consum.

RG Sí, és un canvi de paradigma important. En positiu, crec jo. La mateixa situació planetària ens portarà cap aquí. Ara ja sabem que hi ha molts elements que consumim actualment que ja no els tenim o s'estan exhaurint o estem veient, amb la pandèmia, que estem trigant molt més a tenir un nou ordinador o el que sigui. Els experts ja ens estan indicant que la tendència és cap a aquesta

escassetat de materials. Per tant, tant sí com no, la indústria ha d'anar cap a un altre model de producció.

Ens adaptarem a una altra relació amb els productes de consum. Consumir menys, però de més qualitat i durabilitat. I no ser posseïdores, sinó usuàries.

JA Fins a on creus que podem avançar en aquestes noves maneres de produir i consumir si no és per una crisi que ens obligui a canviar?

RG La clau és que hi hagi un nou marc normatiu i una fiscalitat ambiental que estableixin el preu real de les coses, perquè ara no hi és. Ara s'externalitzen els costos ambientals i ens cal un gir: que realment les coses costin pels seus impactes socials, ambientals i sobre la salut i que això reguli el mercat. Que sigui més econòmic fer les coses bé. Per exemple, que sigui molt més car produir un bric (que és molt complicat de reciclar) que no pas un envàs de vidre reutilitzable. O que reparar no surti més car que comprar nou.

JA Ara hi ha una nova llei estatal de residus que s'aprovarà ben aviat.

RG La nova llei, anomenada "Llei de Residus i Sòls Contaminats per una economia circular" ha estat aprovada al desembre al Congrés dels Diputats i ara està en valoració al Senat. Aquesta llei hauria de servir per replantejar el model actual, així com per fer la transposició de moltes de les directives europees pendents d'implementar, com la directiva de plàstics d'un sol ús que va entrar en vigor el passat 3 de juliol del 2021. Encara que parcial i millorable, la nova llei incorpora les mesures que contemplen les normatives europees i alguns aspectes rellevants en quant a la recuperació i reciclatge de residus, especialment d'envasos, però es queda curta en quant a poder ser valorada com una llei enfocada al residu zero i el consum conscient. Una vegada aprovada definitivament la llei, s'aprovarà també el nou Reial Decret d'envasos i residus d'envasos que ha d'actualitzar el vigent, que és de 1997.

JA Parla'ns una mica d'aquesta nova Llei de residus i del Reial Decret d'envasos: quines demandes recullen?

RG Pel que fa a la llei, considerem que un dels aspectes més rellevants és la futura implantació del sistema de retorn d'envasos, una mesura demandada des de fa gairebé una dècada

per entitats ambientals com Rezero, el món municipal i sectors econòmics de la recuperació, entre d'altres. Una altra mesura per nosaltres significativa és la prohibició de ftalats i bisfenols en envasos alimentaris, proposta que vàrem impulsar a través de la nostra campanya Salut de plàstic.

En canvi, les mesures de prevenció de residus i reutilització són molt escasses. En general la llei està molt plantejada des del relat del reciclatge, que és un discurs que no dona resposta als reptes als que, com a civilització, hem de fer front en aquesta primera part del segle XXI. Pel que fa a la Responsabilitat Ampliada del Productor (RAP), es queda curta. França ha anat molt més enllà, incorporant-hi un ampli ventall de productes i pensem que cal fer passos en aquesta mateixa direcció. I tenim territoris com Balears, com Navarra, com Catalunya que ara estan treballant la seva nova llei autonòmica, que volen fer la transició cap a aquesta nova distribució de responsabilitats per justícia ambiental, social i econòmica.

En canvi, sembla que el futur Reial Decret d'envasos sí que podria regular canvis significatius com ara l'obligatorietat del granel, la distribució de fruita i verdura sense sobreenvasat, l'obligatorietat d'acceptar els envasos de la ciutadania (carmanyoles, bosses), l'obligatorietat de tenir productes en envasos reutilitzables als supermercats i la regulació, per fi, del sistema de dipòsit, devolució i retorn per plàstic i per llaunes... Tot i així, esperem que es puguin millorar alguns aspectes, com ara el nombre de referències en envàs reutilitzable que els supermercats han de tenir o que el sistema de dipòsit i retorn incorpori també els envasos de vidre i brics i que s'implementi abans de 2025-2027, que és el que hi ha previst.

JA Les comunitats autònomes podran anar més enllà?

RG Aquest és un tema que hem defensat durant tot el procés de la llei i que haurem de continuar defensant i exigint. El "café per a tothom" que plantegen alguns partits polítics no pot frenar aquells territoris que volen realment apostar per la prevenció i la gestió eficient dels recursos. Si Balears, per exemple, vol implantar la RAP a alguns residus que li puguin ser problemàtics per les seves singularitats turístiques, com poden ser els

matalassos o les barques recreatives, ho han de poder fer.

Malauradament, tenim males experiències perquè no oblidem que els governs centrals ja han intentat diverses vegades frenar iniciatives dels governs autonòmics (i, de vegades, amb èxit) amb relació a iniciatives normatives de Catalunya, Balears o Navarra, per citar alguns exemples.

JA Parlant de matalassos. La reutilització de voluminosos (roba, mobles, electrodomèstics) ha estat històricament un eix de treball d'empreses socials i solidàries. A Opcions ens preguntem quines són les possibilitats per a aquestes organitzacions en la gestió d'altres residus urbans. No podrien aspirar a contractes més importants?

RG Sí, i de fet hi ha diverses organitzacions que porten anys treballant-hi i que han denunciat les dificultats que tenen per accedir a determinades licitacions. Jo crec que, per capacitat, podrien, i també pel que suposa com a projecte social. Ara es parla molt d'economia circular però hi ha organitzacions que porten dècades fent-ne, d'economia circular, sense haver-se posat l'etiqueta i que haurien de poder accedir a aquests contractes i als futurs fons europeus sense tants entrebancs. Encara més, tenint en compte el valor afegit i el capital humà que aporten.

JA Amb menys publicitat i més humilitat.

RG Exacte. I ja fa molt de temps que ho fan. Jo crec que el potencial no només està en la gestió de residus, sinó en temes de prevenció i reutilització. Si s'ha fet alguna cosa per aprofitar la roba en aquest país ha estat gràcies a aquestes entitats que gestionen tones i tones d'aquest problemàtic residu. De vegades, amb una sabata i una espadanya (mai millor dit), perquè no se'ls donen els recursos. També en temes de recollida de residus porta a porta, en temes de *servitització* (biblioteques de les coses), sistemes de dipòsit i retorn... en totes aquestes activitats hi poden tenir un paper. El problema és com està plantejat a la llei i com es torna a posar aquest sistema en mans de les grans empreses productores.

JA Una anècdota per acabar. Vaig fer una cerca a Internet de les paraules "Residu Zero" i em va sorprendre veure, als primers resultats, una botiga de productes residu zero. Què penses del perill de mercantilització dels estils de vida sostenibles?

RG Crec que és el problema del model de societat que tenim. Que tot el que es vegi com un potencial negoci acabi sent absorbit per determinats interessos. Nosaltres portem molts anys intentant que "residu" sigui una cosa " sexi" (riu). El que passa és que no ens podem quedar només amb aquesta visió de l'estil de vida si no passa per una reivindicació de canvi de model. És una cosa que sempre diem als tallers. Molt bé que anem totes a comprar amb *tupper* i que siguem les més modernes fent-nos la nostra pasta de dents casolana a casa, però cal que hi hagi un activisme polític que exigeixi un canvi de model, tant als productors com als polítics. No quedar-nos en la façana sinó prendre consciència i fer activisme polític amb aquestes demandes.

JA Fer propostes d'estil de vida sostenible sempre té el perill de caure en propostes identitàries de "jo m'identifico amb aquest estil de vida" que no solucionen el problema global.

RG Aquest és un debat que tenim molt a Rezero. Quan vam veure que el terme "residu zero" tenia aquest impacte i que ara tothom vol ser residu zero, dèiem: "Contribuirem a que això sigui una moda i que d'aquí a dos anys vingui una altra cosa?"

Per això dediquem tants recursos a la incidència i la normativa perquè, si no, ens quedarem igual. I la indústria té aquesta capacitat de fagocitar-ho tot i de tornar-ho cap als seus interessos i si no establim aquest marc, és molt difícil. Estem intentant això, que la gent entengui que hem de fer activisme, cadascú al seu ritme i amb els seus interessos i, òbviament, sense caure en dir-li a la gent el què ha de fer.

PANORAMA

NEGOCI MILIONARI, FALSES SOLUCIONS I *GREENWASHING*

UNA ALTRA DÈCADA PERDUDA EN MATÈRIA DE RESIDUS?

IL·LUSTRACIONS: MARRABILA-NAHIA IGLESIAS PAMPARACUATRO

La generació de residus és un problema reconegut per la nostra societat des de fa molt de temps. Tanmateix, no hi estem donant les respostes adequades, tot i saber que és un dels reptes més importants i urgents al que ens enfrontem. L'emergència ecològica i climàtica és una realitat i la comunitat científica ens diu que estem arribant a punts de no retorn en alguns àmbits i que estem extraient de la naturalesa molts més recursos dels que pot generar. Per què, doncs, no estem donant una resposta equitativa, eficient i respectuosa amb les persones i amb el medi ambient? Potser perquè seguim instal·lades en la lògica capitalista i els residus són un negoci, un gran negoci. La gestió dels residus s'ha convertit en un dels sectors d'activitat més

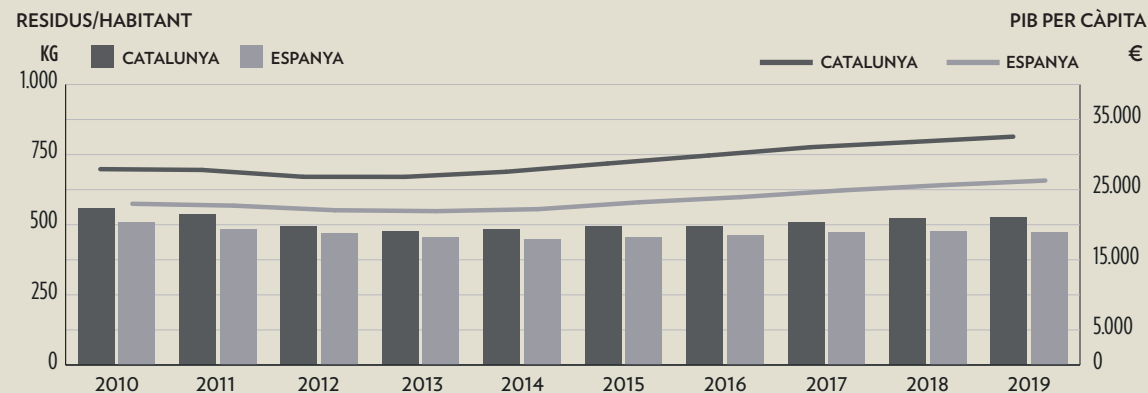
cobejat i amb més potencial de negoci d'aquests darrers anys. Les polítiques orientades a gestionar els residus, en lloc de fomentar la seva reducció i reutilització no han estat altra cosa que mesures legislatives per alimentar un oligopoli controlat per unes quantes empreses en mans d'algunes grans corporacions. Veient els noms que hi ha al seu darrere, potser podrem entendre moltes coses. Aquest Panorama intenta posar-hi una mica de llum, analitzar el negoci dels residus des de diferents punts de vista i, sobretot, ser propositiu i fer palès que hi ha una altra manera de fer les coses, més respectuosa amb les persones i amb la natura, més orientada a la justícia social i més interessada en proporcionar a la ciutadania una vida més digna i més sana.

QUEDA'T AMB AIXÒ

2010-2019: UNA DÈCADA PERDUDA PER A LA PREVENCIÓ DE RESIDUS

Malgrat les polítiques i el sentit comú ens marquen clarament el camí cap a la prevenció (generar menys residus), no estem sent capaces de reduir la quantitat de residus que generem.

Ara per ara, el factor més rellevant que explica la dinàmica de generació de residus és l'activitat econòmica: a més PIB, més residus. Resulta evident, doncs, que l'objectiu europeu de desacoblament entre la riquesa i la producció de residus no es compleix, fet que evidencia la manca d'efectivitat de les polítiques de prevenció de residus per part de les diferents administracions competents.

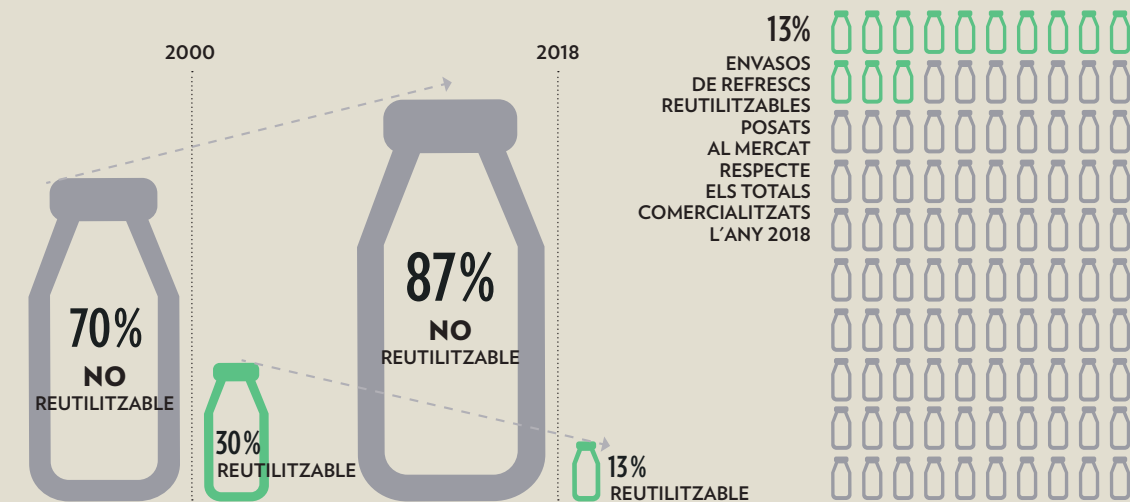

Font: Rezero elaborat a partir de dades de l'Agència de Residus de Catalunya i Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico.

ELS ENVASOS REUTILITZABLES NO TORNEN

Només 1 de cada 8 envasos de begudes que es posen al mercat és reutilitzable, la gran majoria comercialitzats a través d'establiments de restauració. L'any 1997, just abans d'establir els sistemes integrats de gestió en l'àmbit dels envasos, la quota d'envasos reutilitzables en el sector de les begudes era del 30%; vint anys després, l'any 2018 la quota d'aquests envasos ha caigut fins al 13%.

% ENVASOS REUTILITZABLES POSATS AL MERCAT*

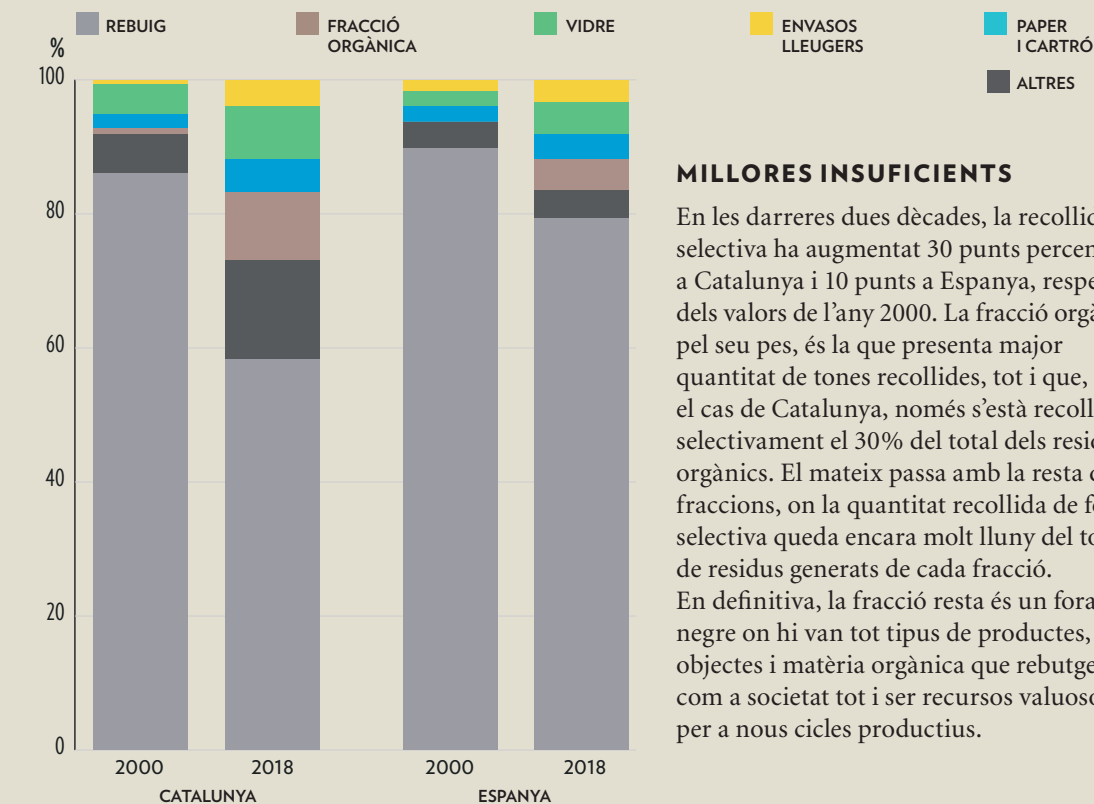
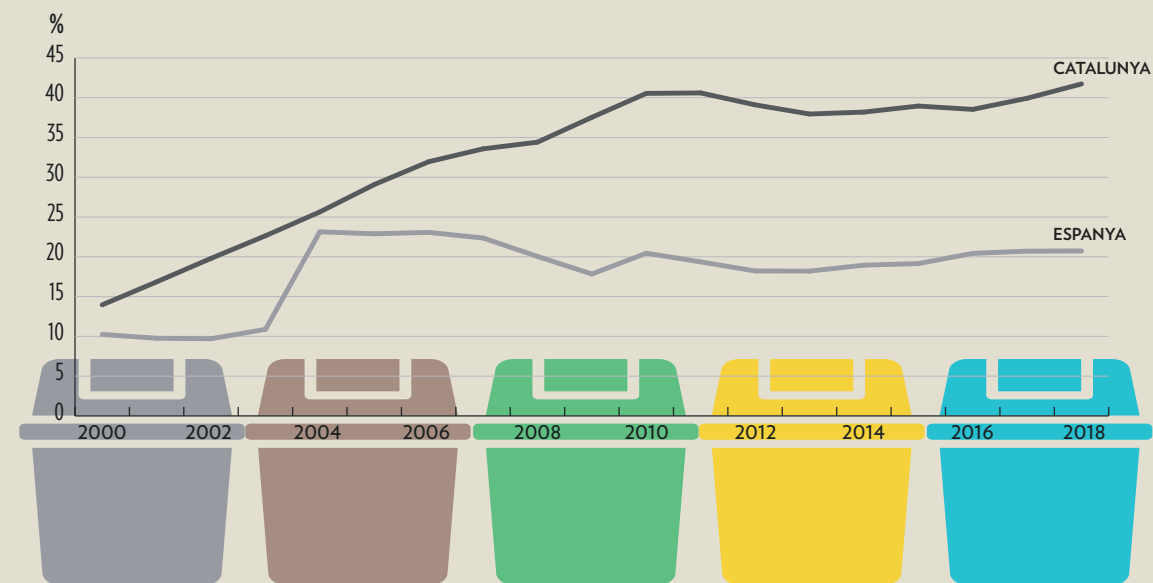

* Envasos de cervesa, sidra, aigua en garrafa, begudes amb gas, begudes energètiques, suc concentrats, tes i cafès gelats, suc i nèctars, aigua, begudes isotòniques, xarops, begudes sense gas, begudes alcohòliques i vins.

Font: Rezero, elaborat a partir de les dades de Consultora Canadean.

LA RECOLLIDA SELECTIVA ESTÀ ESTANCADA

Tot i que els valors de recollida selectiva han augmentat en les últimes dues dècades i la fracció rebuig s'ha reduït, sembla que hem arribat a un sostre que no som capaces de superar. A Catalunya, des del 2010, la recollida selectiva neta resta estancada entre el 35% i el 40%, mentre que al conjunt de l'Estat espanyol se situa al voltant del 20% també des de 2010. El model de gestió de residus necessita un canvi.

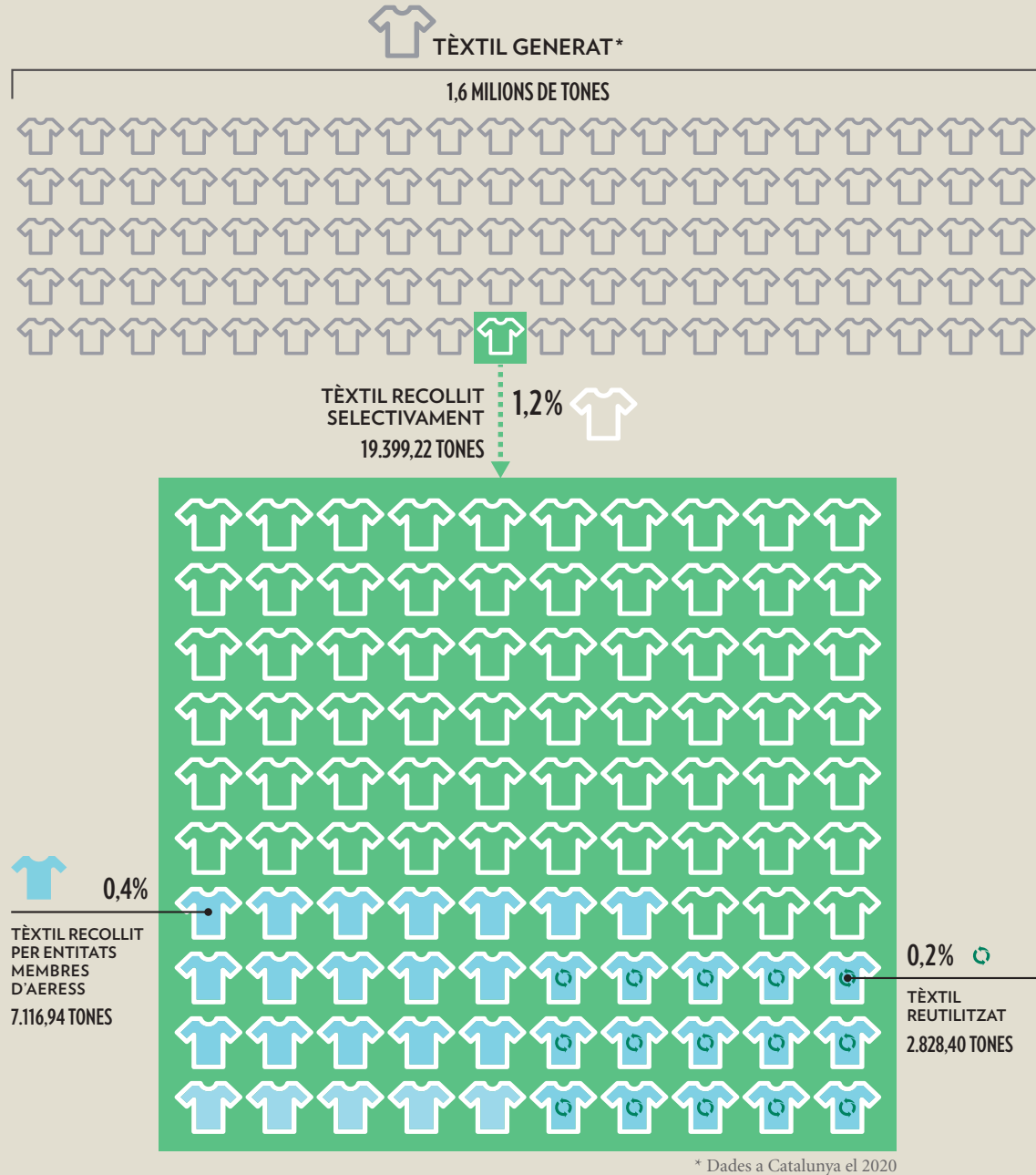
MILLORES INSUFICIENTS

En les darreres dues dècades, la recollida selectiva ha augmentat 30 punts percentuals a Catalunya i 10 punts a Espanya, respecte dels valors de l'any 2000. La fracció orgànica, pel seu pes, és la que presenta major quantitat de tones recollides, tot i que, en el cas de Catalunya, només s'està recollint selectivament el 30% del total dels residus orgànics. El mateix passa amb la resta de fraccions, on la quantitat recollida de forma selectiva queda encara molt lluny del total de residus generats de cada fracció. En definitiva, la fracció resta és un forat negre on hi van tot tipus de productes, objectes i matèria orgànica que rebutgem com a societat tot i ser recursos valuosos per a nous cicles productius.

Font: Rezero, elaborat a partir de les dades de l'Agència de Residus de Catalunya i Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico.

ENCARA NO REUTILITZEM PROU

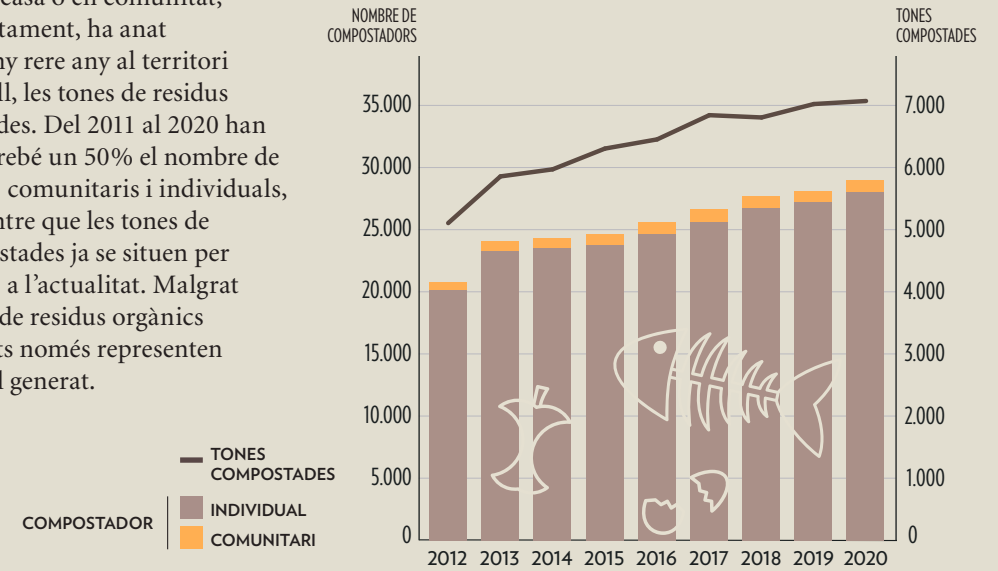
Les dades recollides per l'Associació Espanyola de Recuperadors d'Economia Social i Solidària (AERESS) mostren com, a Catalunya, el percentatge de materials que es recuperen encara és ínfim comparat amb el total de residus produïts. I és encara menor la quantitat d'aquests residus recuperats que s'acaben reutilitzant. Aquest és el cas del tèxtil, però també s'observa aquesta situació per als RAEEs (residus d'aparells elèctrics i electrònics) i els residus voluminosos (principalment, mobles i matalassos).

Font: Rezero, elaborat a partir de les dades de l'Associación Española de Recuperadores de Economía Social y Solidaria.

L'AUTOCOMPOSTATGE DESPERTA INTERÈS ENTRE LA POBLACIÓ

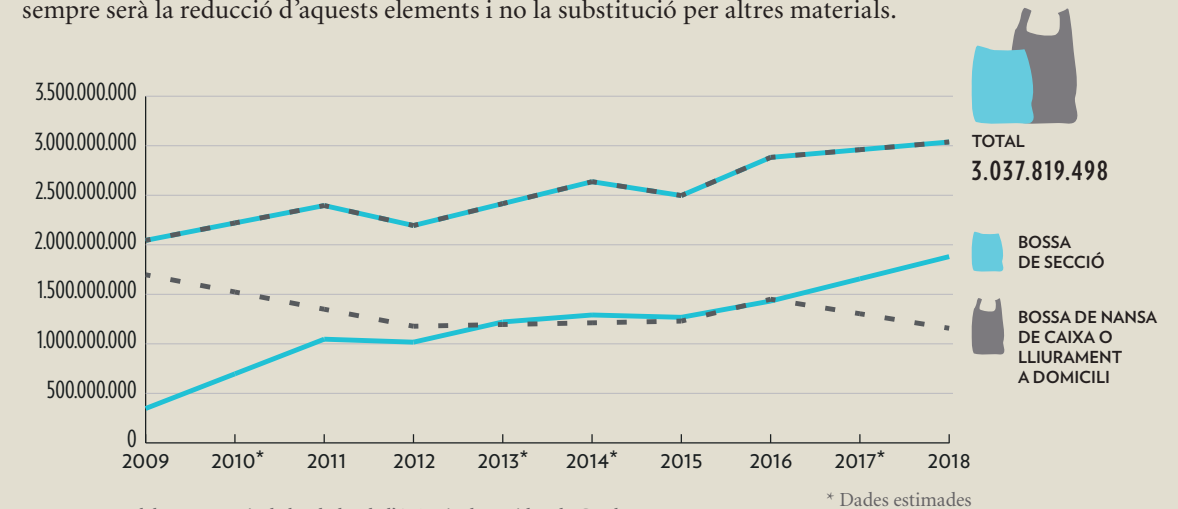
Fer compost a casa o en comunitat, encara que lentament, ha anat augmentant any rere any al territori català i, amb ell, les tones de residus autocompostades. Del 2011 al 2020 han augmentat gairebé un 50% el nombre de compostadors, comunitaris i individuals, instal·lats. Mentre que les tones de residus compostades ja se situen per sobre de 7.000, a l'actualitat. Malgrat això, les tones de residus orgànics autocompostats només representen l'1,7% del total generat.

ADDICTES A LES BOSSES DE PLÀSTIC

Tot i els esforços per part de les administracions per la reducció de l'ús de bosses de plàstic d'un sol ús (com l'obligatorietat de pagament als establiments comercials), la reducció només ha estat efectiva per bosses de nansa, mentre que el consum de bosses de plàstic de secció (sense nanses, les que utilitzem per comprar fruita, verdura, peix...) ha seguit augmentant considerablement, fet que el consum total no hagi parat de créixer.

Les dades disponibles fins al 2018 no permeten avaluar l'increment d'ús de les bosses de plàstic compostables dels darrers dos anys, encara que cal que siguem conscients que l'opció més sostenible sempre serà la reducció d'aquests elements i no la substitució per altres materials.

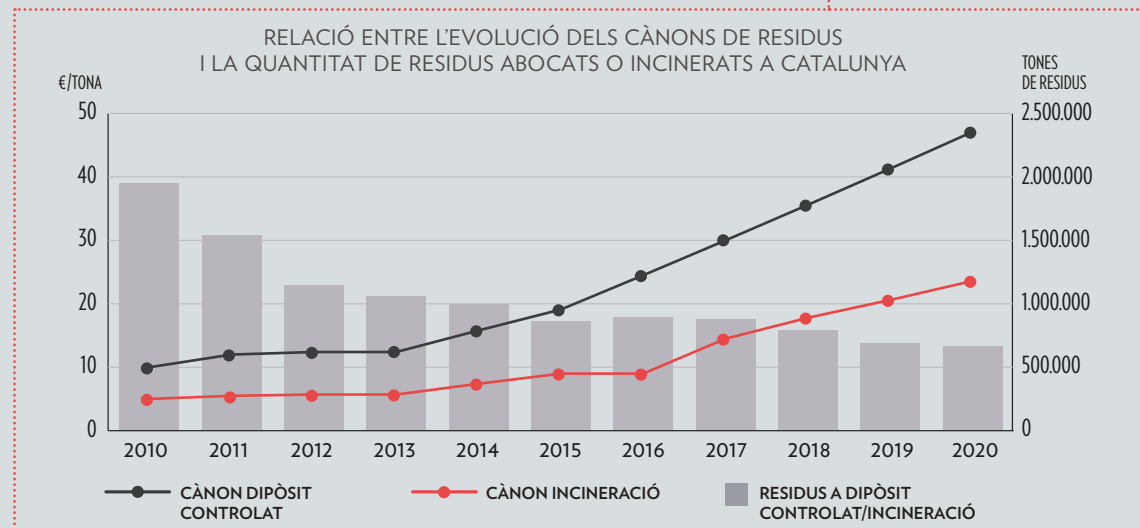
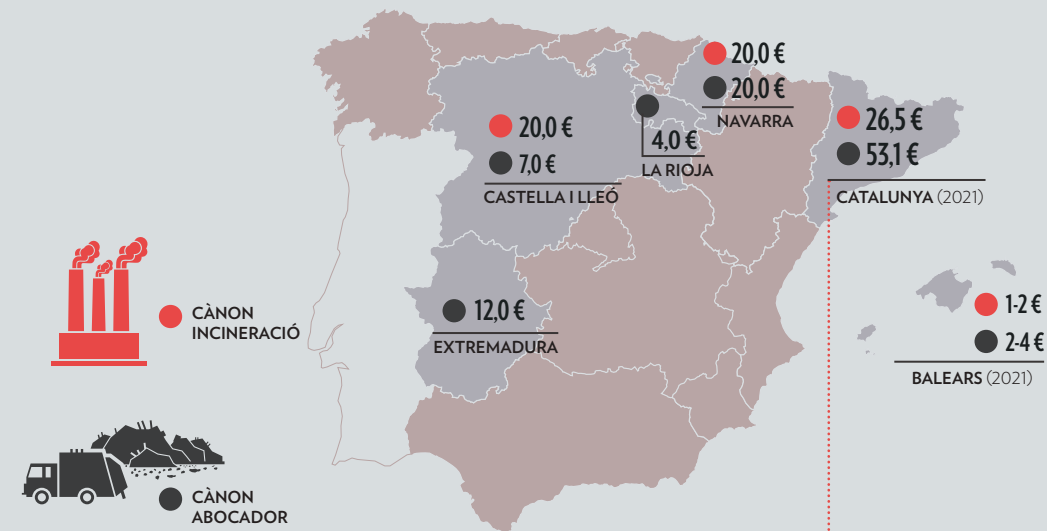
Font: Rezero, elaborat a partir de les dades de l'Agència de Residus de Catalunya.

ELS CÀNONS DE RESIDUS, DESIGUALS I INSUFICIENTS

Les taxes per tractament de residus a incineració o abocador no són estàndards per tot l'Estat. De fet, només 6 de les 17 comunitats autònomes (que compten amb el 28% del total de la població espanyola) tenen taxes per aquests tractaments, i amb valors molt desiguals entre elles. Catalunya és la comunitat amb la taxa més elevada, seguida de Navarra. A més, només Catalunya i les Illes Balears tenen una taxa variable que incrementa anualment, mentre que la resta de comunitats han establert una taxa que no ha variat des de la seva creació.

En el cas de Catalunya, s'ha demostrat que l'aplicació de cànon per abocador i incineradora i l'increment del seu import al llarg d'una dècada és una mesura eficaç per reduir la quantitat de residus que acaben en aquestes destinacions, a més de comportar un estalvi econòmic pels municipis.

CÀNONS DE RESIDUS A LES CCAA (€/TONA)

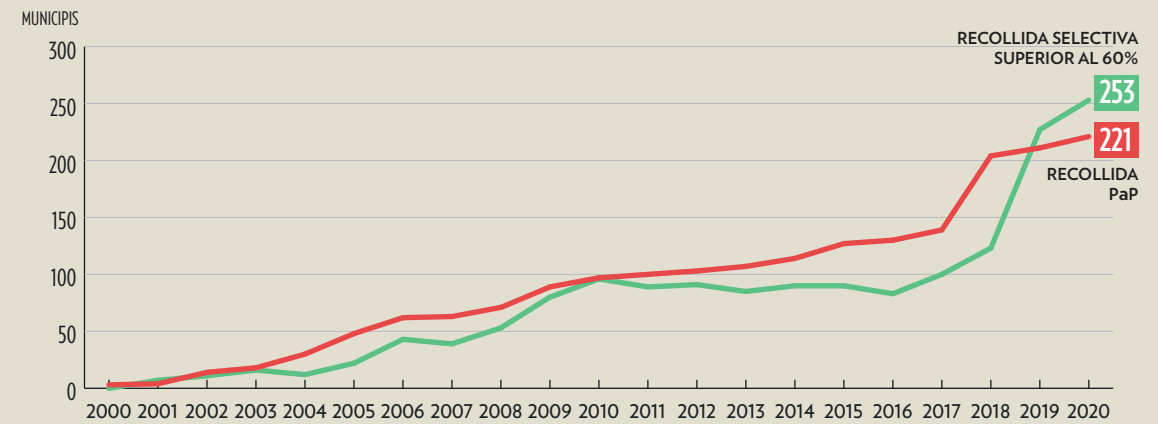
Font: Rezero, elaborat a partir de les dades de fonts oficials de les comunitats autònomes.

SENSE EL PORTA A PORTA NO ARRIBAREM MAI A L'OBJECTIU EUROPEU DE RECOLLIDA SELECTIVA

La gestió municipal és una de les claus de volta de la política de gestió i prevenció de residus. Sense uns models ambiciosos de prevenció, preparació per a la reutilització, recollida selectiva i gestió de residus és impossible reintroduir els residus com a recursos al sistema productiu.

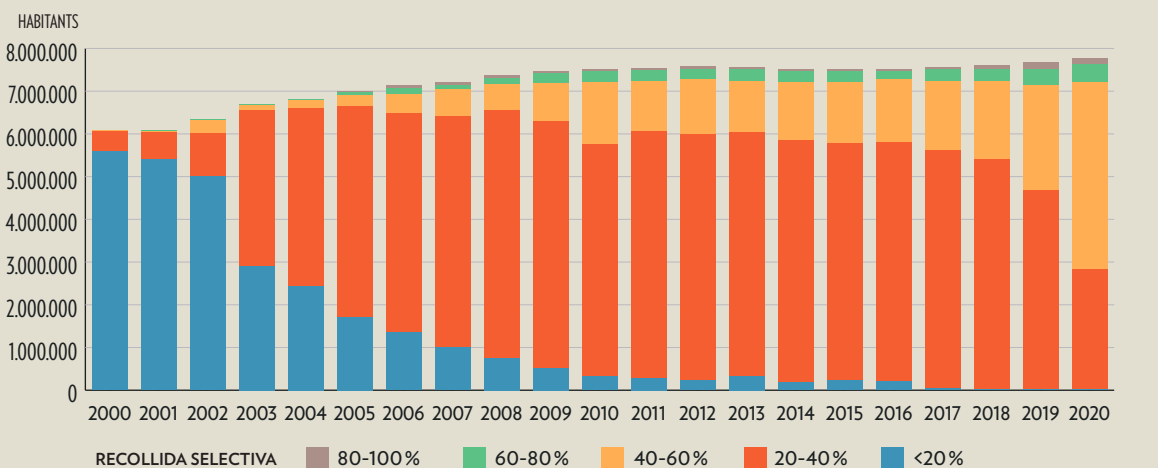
Al 2020, un total de 221 municipis, que representen un 6,1% de la població catalana, tenien implantat un sistema de recollida Porta a Porta (PaP) domiciliària. La introducció del sistema de recollida PaP a Catalunya ha suposat una millora en la quantitat i qualitat de la recollida selectiva en aquells municipis amb aquest sistema. Podem comprovar com, paral·lelament a l'augment de municipis amb aquest sistema, també augmenten el nombre de municipis amb una recollida selectiva major del 60%. A més, al 2020, i per primera vegada, la major part dels habitants de Catalunya viuen en municipis amb una recollida selectiva d'entre el 40 i el 60%.

EVOLUCIÓ DEL NOMBRE DE MUNICIPIS DE CATALUNYA* QUE PRESENTEN UN PERCENTATGE SUPERIOR AL 60% DE RECOLLIDA SELECTIVA BRUTA I DEL NOMBRE DE MUNICIPIS AMB RECOLLIDA PORTA A PORTA (2000-2020)

* Nombre total de municipis: 947

EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ CATALANA QUE VIU EN MUNICIPIS AMB ELS DIFERENTS PERCENTATGES DE RECOLLIDA SELECTIVA BRUTA (2000-2020)

Font: Rezero, elaborat a partir de les dades de l'Agència de Residus de Catalunya, Associació de Municipis Catalans per a la Recollida Porta a Porta.

RESIDUS: LA INEFICIÈNCIA D'UN SISTEMA PRODUCTIU QUE EN FA NEGOCI

REZERO

La nostra societat reconeix com un problema, des de fa 40 anys, la generació insostenible de residus urbans. Tot i això, ens costa assenyalar qui són els principals responsables a l'hora de canviar la tendència. La paraula "residu" és un exemple paradigmàtic perquè va néixer amb l'objectiu de distanciar-nos del problema d'arrel: el producte i la composició química i tòxica dels milions i milions d'objectes de consum que entren al mercat dia rere dia. La voluntat política tampoc ha ajudat i les mesures posades en marxa disten molt d'aconseguir aquest canvi de *xip* i que hi hagi una imposició a favor de les persones i en contra d'un petit nínxol econòmic, que té massa poder, davant la situació d'emergència ecològica i climàtica.

EL CONCEPTE *RESIDU* ÉS UN DESPROPÒSIT

No podem començar a parlar de què s'amaga darrere els residus sense anar a l'arrel del problema. Segons les diverses definicions que podem trobar, un residu és aquell material (sigui sòlid, líquid o gasós) que rebutgem perquè considerem que ja no ens és útil i per tant no el volem i tenim la necessitat de desprendre'ns-en. És a dir, és allò (i recalquem "allò") que, generat per qualsevol activitat humana, està destinat a l'abandonament, ja que al seu posseïdor no li representa més que una nosa. Per tant, un residu pot ser qualsevol cosa i, en conseqüència, com a concepte, ja és un despropòsit. Per tal d'analitzar a què ens referim quan diem "allò", mostrem, per una banda, la composició dels residus municipals (el que s'anomena la *bossa tipus de residus*) segons la proporció de les diferents fraccions (figura 1) i, per altra banda, la *ratio* segons si són productes o no i la seva durabilitat (figura 2). Com es pot veure a la figura 2, el 29% de la bossa correspon a la matèria orgànica i la poda, és a dir, el conjunt de restes de menjar que, amb excepció del malbaratament, és la fracció que no podem evitar (peles de fruita i verdura, espines de peix, ossos de carn, etc).

Tota la resta dels residus municipals (un 71%) són productes que han estat **pensats, dissenyats, fabricats i distribuïts** per part dels productors i distribuïdors.

D'aquests, només una tercera part tenen una durabilitat de més de tres anys (productes duradors), fet preocupant perquè vol dir que la resta no estan dissenyats per a que siguin útils durant molts anys, sinó que la indústria els fabrica amb la voluntat que es converteixin ràpidament en residus.

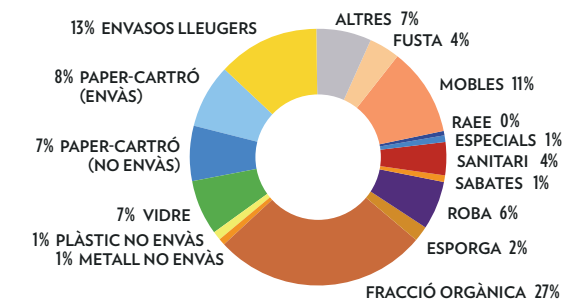
De tots aquests objectes que es produeixen i esdevenen residus, més de la meitat no estan subjectes a la responsabilitat ampliada del productor. Això vol dir que el fabricant, paral·lelament a no fer èmfasi sobre la durabilitat de l'objecte, no es fa càrrec en cap dels casos ni de l'impacte del seu producte quan aquest esdevé un residu ni del seu reciclatge. En conseqüència, la majoria de fabricants no paguen més si fan un producte contaminant i poc durador.

En definitiva, és paradigmàtic que actualment es fabriquin objectes que tenen una durabilitat de

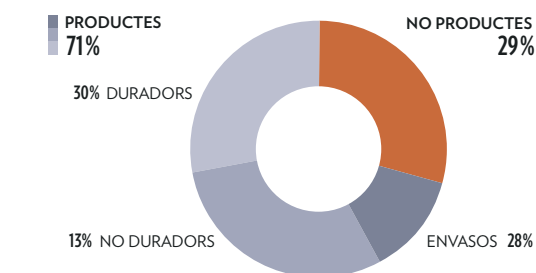
minuts o que al final de la seva vida no hi hagi manera que es puguin ni reutilitzar ni reparar ni compostar ni reciclar. És l'exemple dels aparells elèctrics, els brics, les càpsules de cafè, els productes mensuals, les màquines d'afaitar, els encenedors, les burilles de cigarreta, els bolquers, el film, les bosses de plàstic i una llarga llista que no s'acaba.

Abans de fabricar res, el disseny d'un producte hauria de passar un examen ambiental. Com que mundialment no ens posem d'acord en els criteris d'avaluació, se segueixen posant al mercat tot tipus de productes, independentment del seu impacte. Com a conseqüència, els països han d'utilitzar les seves competències per limitar els productes contaminants que es fabriquen dins i fora de les seves fronteres. Actualment, la figura normativa que regula el fet de deixar passar o no un producte en funció de la seva avaluació ambiental és la prohibició; però també la fiscalitat ambiental. És a dir, els governs haurien de ser capaços de prohibir el pas de productes que s'han fabricat amb mals criteris mediambientals i socials o fer pagar més impostos als productes que contaminen més. Actualment, però, hi ha molt pocs exemples que apliquin aquestes mesures dissuasòries.

COMPOSICIÓ DELS RESIDUS MUNICIPALS DE CATALUNYA

COMPOSICIÓ SEGONS TIPOLOGIA (PRODUCTE/NO PRODUCTE) I DURABILITAT (TRES ANYS)

Font: Rezero, 2015

UNA QÜESTIÓ DE QUANTITAT O DE QUALITAT?

Un dels principals trets de les societats més desenvolupades econòmicament és la fabricació i el consum d'una gran quantitat de productes. L'objectiu de la fabricació diària de milions d'objectes és aconseguir satisfer les necessitats de la societat, siguin bàsiques o no. D'aquesta manera, un mateix producte, a causa de circumstàncies de tipus econòmic o social, pot ser considerat com una necessitat indispensable o bé com alguna cosa que no es necessita de cap de les maneres.

De fet, l'actual model de producció i de consum està fonamentat principalment en dos models: un primer, que converteix les persones en consumidores permanentment insatisfetes i un altre, que fomenta la fabricació de productes amb una vida útil cada vegada més curta.

Això és el que ha marcat l'evolució creixent dels residus. Només cal recordar com, fins als anys 50, s'utilitzaven menys productes i, a més, hi havia una economia de la recuperació dels materials a causa del seu elevat cost (fusta, ferro, alumini, cotó, vidre, restes de menjar, etc). La matèria orgànica sobrant s'utilitzava per donar de menjar al bestiar o fer compost dins la mateixa casa o en una comunitat de veïns. A municipis com, per exemple, Molins de Rei, tenien granges de porcs i els residus orgànics que produïa la població els portaven a la granja perquè els porcs se'ls cruspissin.¹ O el famós drapaire, que comprava o recollia determinats residus per reutilitzar-los o reciclar-los. Comprava de tot: draps bruts, paper i cartró, ampolles de cava (les que no es podien tornar a utilitzar, com altres ampolles que tenien dipòsit per retornar-les als comerços), paraigües malmesos, roba vella, mobles vells, llibres i, alguns, també acumulaven ferralla. Tots aquests objectes fets d'un material valuós i fàcilment reutilitzable o reciclable li servien al drapaire per fer negoci.

De tota manera, el que no s'aprofitava s'anava abocant a poc a poc als rius, boscos, valls i diferents entorns dels municipis. Amb el creixement urbanístic i industrial dels anys 70 i l'arribada del plàstic d'un sol ús, que s'estenia com una taca d'oli des dels anys 50, els abocadors incontrolats ja formaven part del paisatge dels municipis i es van anar centralitzant a poc a poc.

MASSA RECURSOS PERDUTS PER UN PLANETA AL LÍMIT

En el cas de Barcelona, per exemple, a la muntanya de Montjuïc hi havia un abocador que es va improvisar, generat a partir dels forats deixats per les pedreres d'on s'extreien roques per construir edificis de la ciutat. En aquest abocador, on avui s'ubiquen les instal·lacions de l'INEF, l'estadi Joan

Els residus no han parat d'augmentar i han viatjat per abocadors tacats de diners i de corrupció

Serrahima o la torre de comunicacions de Calatrava, milers de camions dipositaven grans quantitats de residus de Barcelona, emetent contaminants a l'aire de la ciutat i als aqüífers de Montjuïc. El desembre de 1971, una gran pluja no va poder ser absorbida per l'abocador que, fruit de la pressió, va ocasionar una forta explosió que va provocar una allau de detrits, llots i aigües negres per un dels vessants de Montjuïc, fins a arribar al barri de Can Clos, on va acumular-se una capa densa de residus de mig metre d'alçada. Aquest fet va deixar desenes de famílies sense llar ni aigua ni electricitat i va arrasar bona part del mobiliari urbà.

Prèviament a aquest desastre, ja hi havia mobilitzacions veïnals per acabar amb els plans que tenia l'Ajuntament de Barcelona per ubicar-hi nous abocadors. No va ser fins a l'any 1974, quan va entrar en funcionament l'abocador del Garraf, que va tancar-se el de la muntanya de Montjuïc. Però justament el Garraf té una composició rocosa molt porosa i, en pocs mesos, es va contaminar la Falconera, el riu subterrani més important de Catalunya, que passa pel Garraf. El mateix metà va passar per les diferents coves. Tots els espeleòlegs que solien anar allà van viure accidents d'explosions degudes al metà. Encara avui, 30 anys després del naixement de l'abocador, i ja tancat, hi ha explosions subterrànies que provoquen moviments sísmics i lixiviat que contaminen la platja.

Els residus no han parat d'augmentar i han viatjat per abocadors tacats de diners i de corrupció,² incineradores on es cremem els productes sense possibilitat de reaprofitar el recurs natural per fer nous productes o viatjant a països com la Xina. La gimcana de residus consisteix en amagar el problema, mantenir un model obsolet i

no investigar la manera de fabricar menys productes, menys tòxics o amb un disseny que permeti reconduir-los a l'economia del país, compostant-los, reutilitzant-los o reciclant-los. És una aberració enterrar i cremar recursos naturals i econòmics. Avui dia hi ha estudis que han analitzat les quantitats ingents de materials llençats als abocadors i que, al seu dia, van ser rebutjats, alguns dels quals molt valuosos, com certs metalls preciosos o terres rares. És el que anomenen "mineria d'abocadors".

EL PLÀSTIC: NEIX COM A SALVADOR PERÒ MOR COM A TRAÏDOR

L'origen del plàstic és ben curiós perquè va irrompre en la vida de les persones com a salvador del món animal. Una empresa dels EUA va oferir 10.000 dòlars a qui pogués trobar un substitut de l'ivori que s'utilitzava per fabricar boles de billar. El billar era molt popular als Estats Units i havia creat una dependència en el subministrament d'ivori natural, que s'obtenia dels ullals dels elefants, cosa que va desembocar en una matança indiscriminada d'aquests animals. John Wesley Hyatt va descobrir el 1869 que, treballant la cel·lulosa derivada de la fibra de cotó amb càmfora, es podia fabricar un material –que va anomenar cel·luloide– que es podia modelar perfectament i que imitava substàncies naturals com la banya, el lli i l'ivori. Tot i que no va servir per fabricar boles de billar, aquest nou material va revolucionar la indústria del cinema i va permetre començar a produir pintes sense necessitat d'haver de fer servir closques de tortuga. Per primera vegada, els processos de fabricació no depenien de recursos naturals com la fusta, el metall, la pedra, els ossos o la banya. De fet, la publicitat lloava el cel·luloide com el salvador de l'elefant i de la tortuga i afirmava que els plàstics podrien protegir el món animal de l'activitat productiva d'aleshores.

L'origen del plàstic és ben curiós perquè va irrompre en la vida de les persones com a salvador del món animal

Amb el descobriment que amb sistemes industrials fets per l'ésser humà es podria fabricar un material com el plàstic, van ser els productes químics derivats del gas o el petroli

1. Testimoni de Mercè Girona, cofundadora del CEPA i presidenta de Rezero.
2. Jordi Pujol Ferrusola era el soci que va guanyar en secret 5,5 milions a Vacamorta. Oriol Güell, José Mª Irujo. <https://cat.elpais.com/06-07-2017>
3. Dades de l'Agència de Residus de Catalunya. Consultables al seu web <http://residus.gencat.cat>
4. *El cambio climático y la contaminación plástica deben solucionarse a la vez.* Per Sara Romero a elconfidencial.com, 1 de novembre de 2021.

RESIDUS I CANVI CLIMÀTIC

El canvi climàtic ja és una realitat, els seus efectes formen part del nostre dia a dia i en patim les conseqüències. Els residus formen part important del problema, per les emissions que comporten i pel malbaratament de recursos no renovables que impliquen.

El sector de la gestió dels residus genera el 5% (2.291 milers de tones de CO₂eq, el 2018) de les emissions totals de Catalunya. Tot i que es van reduint, les emissions associades als residus encara són força superiors a les de l'any de referència: l'any 2018 aquestes emissions van ser un 22% més elevades que l'any 1990.³

Si considerem la gestió de residus com un sector, només contempla les emissions de gasos d'efecte hivernacle (GEH) que es produeixen en el tractament de residus en les plantes corresponents. Però veient la perspectiva àmplia d'un producte que esdevé residu, s'haurien d'incloure les emissions generades en la fabricació, la distribució, la recollida i el transport dels productes, tant si encara estan en el mercat com si ja són residus ubicats a la planta de tractament. Procedent principalment de combustibles fòssils, i amb la demanda global en augment, la producció de plàstic ha emès més de 56.000 milions de tones de diòxid de carboni en gasos d'efecte hivernacle entre el 2015 i el 2020 (aproximadament del 10 al 13% de tot el pressupost global de carboni).⁴

RESIDUS I SALUT

Durant la fabricació d'envasos per aliments, tant plàstics com no plàstics, s'utilitzen habitualment additius per proporcionar una sèrie de característiques a l'envàs, com la flexibilitat (suavitants i plastificants), la durabilitat contra la calor o la llum solar (estabilitzants i antioxidants), els colorants o altres. No tots els envasos d'aliments es fabriquen de la mateixa manera i alguns representen una font d'exposició a productes químics més alta que d'altres.

Se sap que materials com el vidre, l'acer inoxidable i la ceràmica són materials més inerts (estables), a causa de la seva estructura química, és a dir, és menys probable que permetin la migració química cap als aliments. El plàstic, el paper i el cartró són, per contra, materials no inerts: és a dir, que els productes químics –també els perillosos– poden migrar més fàcilment del material als aliments. A més, els productes químics de fora del material, com ara els productes químics continguts a les tintes de la superfície exterior de l'embalatge, poden migrar a través del material (plàstic o paper) fins als aliments, creant un risc addicional d'exposició.

els que van anar ocupant tot el mercat ja que sortia molt barat en aprofitar un residu del procés de refinament de la gasolina o del querosè cru.⁵ Després de la Segona Guerra Mundial, les empreses que produïen el plàstic van necessitar trobar noves maneres de publicitar els nous productes de plàstic. Per una banda, tenien un material de baixa densitat, aïllant, resistent i fàcil de treballar, amb el qual podien fer tot tipus de productes nous molt útils i competitius en el mercat (canonades per a la construcció, pròtesis mèdiques, material quirúrgic...). I, per altra banda, van dissenyar una estratègia molt més àmplia, on una part de la producció es destinaria a objectes nous que, apel·lant a la comoditat de les persones, estarien fabricats per ser usats un sol cop. D'aquesta manera, la producció i la venda d'aquests productes era contínua i infinita a favor de l'economia d'aquestes empreses.

Així començava un gran al·licient per a la indústria petrolera, que acabava de treure profit

Els envasos de plàstic estan fabricats amb una gran gamma de productes químics. El que és sorprenent és que la majoria d'aquestes substàncies que entren en contacte amb els aliments –unes 12.000– no han estat testades adequadament per a determinar-ne el grau de toxicitat.

El plàstic i, per tant, les substàncies químiques que conté s'incorporen al nostre organisme a través de l'aire, la pell o ingerint-los a través de l'aigua o dels aliments i, per tant, poden afectar la nostra salut. Tot i que no hi ha estudis conclouents, encara, de com ens afecten en funció del canal d'entrada o en funció de la quantitat acumulada en el cos, es creu que podríem estar ingerint l'equivalent a una targeta de crèdit a la setmana (uns 11.000 microplàstics a l'any, majoritàriament polipropilè i polietilè) a través de la sal de cuina, l'aigua o els aliments.

Avui dia, a l'orina dels adults es detecten gran quantitat d'aquests residus plàstics hormonalment actius que han tingut com a principal via d'entrada al cos humà els aliments i els seus envasos, degut a la migració de substàncies amb acció hormonal des del plàstic cap a l'aliment; de l'aliment al cos i del cos a l'orina.

d'una petita fracció del petroli i del gas natural per convertir-la en productes de plàstic d'un sol ús.

La irrupció dels plàstics en el món publicitari va anar calant de mica en mica en l'imaginari col·lectiu. Els productes d'usar i llençar emergien com el nou paradigma de la comoditat, el confort

5. La major part del plàstic del món, el 99,6 %, prové del petroli cru que s'extreu de jaciments en terra o al mar i es processa a les refineries per crear querosè, gasolina, dièsel, lubricants, ceres, asfalt i nafta. Aquest últim, la nafta, és el compost essencial per produir plàstic. Al principi, la nafta era un residu del procés de refinament del cru de gasolina o querosè; però una de les sortides que va tenir aquest residu va ser la seva destil·lació en monòmers, que són el pas previ a la creació de polímers (com el polietilè i el polipropilè) que constitueixen la base de les resines que avui coneixem com a plàstic
6. Roland Geyer, Jenna R. Jambeck i Kara Lavender Law (2017): *Production, use, and fate of all plastics ever made*. Publicat a Science Advances, vol. 3, núm 7.
7. *A Declaration of Concern and Call to Action Regarding Plastics, Packaging, and Human Health*. Consultable a <https://zerowasteurope.eu/>

L'exemple el tenim en una recent investigació que va realitzar Zero Waste Europe i la fundació Rezero juntament amb l'Institut d'Investigacions Mèdiques (IMIM) de l'Hospital del Mar. Es va analitzar l'orina de 52 persones del món de la política, la ciència, l'art, la cuina, el periodisme i altres activitats, de Bèlgica, Bulgària, Letònia, Portugal, Eslovènia i Espanya.

De les 28 substàncies químiques analitzades, es va trobar una mitjana de 20,5 substàncies químiques derivades de plàstic en les mostres (amb un rang de 18 a 23 substàncies químiques trobades).

Aquesta investigació se suma a la preocupació científica per l'exposició constant que patim a substàncies químiques perilloses a través d'envasos d'un sol ús, especialment plàstic, i que vincula aquesta exposició a un seguit de malalties. Malgrat que aquestes substàncies es puguin excretar diàriament, l'exposició continuada a aquests compostos tòxics, molts d'ells disruptors endocrins, és la que està vinculada a malalties com l'hipotiroïdisme, la diabetes o la infertilitat entre d'altres.

i la felicitat. Televisions, ràdios i revistes anunciaven, a l'inici dels anys cinquanta, els productes plàstics com la solució a molts problemes quotidians. D'aquesta manera, es van instal·lar a les nostres vides i a les nostres llars productes com la vaixela d'un sol ús, els embolcalls o els envasos de plàstic.

Actualment, la quantitat de plàstic que algunes aus acumulen a l'estómac al llarg de la seva vida és l'equivalent a un plat sencer ple de plàstic. Tot i que la consciència de les conseqüències negatives del plàstic està creixent, la producció de plàstic no para. El 99% del que es produeix és a partir de combustibles fòssils i les emissions perjudicials per al clima són enormes. A més, només el 9% de tot el plàstic llençat des de 1950 s'ha reciclat.⁶ Tot just hem començat a entendre les grans dimensions d'aquesta crisi.

Un canvi de rumb requereix un coneixement profund de les causes, interessos, responsabilitats i efectes d'aquesta crisi. Amb tot aquest panorama, només ens queda la prevenció de residus.

Al març del 2021, un grup de científics de renom⁷ va alarmar sobre els milers de productes químics utilitzats en els envasos d'aliments i altres tipus de materials en contacte amb els aliments. La declaració destaca que, donada la capacitat d'aquests productes químics (molts dels quals són perillosos) de migrar de l'envàs a l'aliment, el seu ús continuat està posant en risc la salut humana.

Com a reacció a la declaració, més de 230 ONG de tot el món van signar una declaració on demanaven als responsables de la presa de decisions que prenguessin mesures urgents, sobretot inspirades pel principi de precaució. És a dir que, si hi ha la possibilitat que un producte pugui perjudicar la salut de les persones, no s'hauria de fabricar i encara menys comercialitzar.

A principis d'aquest any, la Comissió Europea es va comprometre a proposar una revisió de la legislació de la UE sobre materials en contacte amb aliments per a finals de 2022. La legislació actual està desactualitzada, és insuficient i inadequada i és àmpliament reconegut que està fallant en la seva missió de protegir la salut humana a tot Europa.

Portada de la revista Life magazine celebrant el "Throwaway Living" (vida d'un sol ús) al 1955.

EL NEGOCI DELS RESIDUS

CARLOS ARRIBAS
RESPONSABLE DE RESIDUS D'ECOLOGISTES EN ACCIÓ, ORGANITZACIÓ CONFEDERAL

S'ha de reconèixer que la gestió dels residus municipals és un veritable negoci.

Un negoci que està en poques mans, precisament, perquè el sector està dominat per unes poques corporacions. I que mouen molts diners en contractes pluriennals supermilionaris.

Cal tenir en compte que la gestió de residus és un servei de competència municipal que la Llei 7/1985 de bases de règim local adjudica en exclusiva als ajuntaments (art. 25.2, "gestió dels residus sòlids urbans", que es desglossa en recollida i tractament). Una altra competència d'aquella Llei, la neteja viària (art. 26.1), se solapa, en molts municipis, amb l'anterior.

El primer que cal evidenciar és que és un servei públic que en la majoria d'ajuntaments està externalitzat, per gestió indirecta, a diferència de la majoria de països de l'entorn europeu. Són pocs els ajuntaments que han implantat una recollida

de residus municipalitzada, és a dir, amb treballadors que siguen empleats municipals o d'empreses públiques municipals. I si parlem del tractament dels residus, que normalment recau en entitats supramunicipals (consorcis, àrea metropolitana, mancomunitats, consells comarcals, etc.), aqueixa privatització és encara més evident, perquè les instal·lacions de tractament o eliminació dels residus municipals, unes 370 en tot l'Estat (plantes de tractament mecanicobiològic, plantes de compostatge o de biodigestió, plantes de classificació d'envasos lleugers, abocadors, incineradores), malgrat ser

majoritàriament públiques, són gestionades mitjançant concessions per unes poques corporacions.

El cost que va suposar als ajuntaments la gestió i tractament dels residus municipals el 2018 va ser de 3.385 milions d'euros, segons dades del Ministeri d'Hisenda. Si utilitzem les dades generades per les empreses del sector, el negoci de la gestió de residus urbans va assolir la xifra total de 3.740 milions d'euros el 2019 (recollida: 1.710 milions d'euros, tractament i eliminació: 2.030 milions).¹ El 70% del valor total del negoci el van facturar cinc empreses: Urbaser, FCC, Sacyr-Valoriza, Cespa-Ferrovial i Acciona, que majoritàriament són empreses especialitzades en serveis mediambientals, filials de grans grups constructors, amb les tres principals facturant el 50%. El 80% de la xifra de negoci correspon a empreses de capital privat i només el 20% són de titularitat pública. A aquest cost se li hauria d'afegir el del servei de la neteja viària, que en alguns casos està subsumit en l'anterior i en uns altres no.

Cal observar que aquests contractes municipals són els de major quantia dels signats pels ajuntaments i suposen al voltant del 15,6% del seu pressupost anual (7,1% la recollida/tractament dels residus i 8,5% la neteja viària, en els 15 ajuntaments més importants). Estem parlant de contractes multimilionaris. Per exemple, l'Ajuntament de Barcelona ha adjudicat recentment, per 2.500 milions d'euros, els serveis, tant de neteja com de recollida de residus, entre 2022 i 2029 a FCC, Valoriza, Urbaser i CLD Servicios Urbanos, que es van repartir les quatre zones en què es va dividir la ciutat. Cap empresa podia optar a aconseguir més d'una zona.

Alguns ajuntaments han desglossat els serveis en dos contractes, separant la neteja viària de la recollida i tractament de residus. És el cas de

1. Dades publicades pel portal www.residuosprofesional.com a partir d'informació de la consultora DBK.

COST DELS SERVEIS DE NETEJA I RECOLLIDA/ TRACTAMENT DE RESIDUS URBANS A MADRID

SERVEI	DURADA I PRESSUPOST	EMPRESSES QUE EL GESTIONEN
Neteja urbana	2021-2027 1.636 milions d'euros	Urbaser, Valoriza-OHL, Cespa-Ferrovial i FCC
Recollida i tractament de residus	2016-2020 700 milions d'euros	OHL-Valoriza-Ascan-Acciona, Ferrovial-Urbaser i FCC

L'Ajuntament de Madrid, que recentment ha adjudicat el contracte de la neteja urbana de la ciutat i que, en 2016, sota el mandat de Manuela Carmena, va adjudicar el contracte de recollida de residus per quasi 700 milions d'euros.

UN CÀRTEL ENXAMPAT "IN FRAGANTI" QUE S'ESCAPOLEIX DE LES LLEIS DE LA COMPETÈNCIA

La concentració monopolista pròpia del capitalisme madur es reflecteix perfectament en aquest sector. Com hem dit, entre molt poques empreses es reparteixen tot el pastís.

Algunes vegades, els plecs de les contractes de les grans ciutats exigeixen que només hi puguin competir les grans corporacions, perquè s'exigeix que demostren una gestió prèvia en ciutats de més de 150.000 habitants. Això suposa un fre a la competència de petites empreses locals i a més impedeix que determinades fraccions dels residus, com els tèxtils o els mobles, puguin ser recollides per empreses d'economia social.

La Comissió Nacional del Mercat i la Competència, després d'una intensa investigació al sector en 2002-2012, que va incloure el registre de les seues empresarials, va elevar al gener de 2015 una proposta de sanció a 39 mercantils i 3 associacions per pràctiques contra la competència (acords de repartiment de clients, recomanacions a fi de restringir la competència en matèria de gestió de residus, neteja viària i d'altres). Les multes

imposades a les mercantils van ser altes: a Urbaser 23,3 milions d'euros, a Valoriza 15,3 milions, a Cespa-Ferrovial 13,6 milions, a FCC 16,9 milions, entre d'altres. Un total de 98,2 milions d'euros.

Totes les mercantils van recórrer les sancions davant dels tribunals i en 2018 l'Audiència Nacional, en diverses sentències idèntiques, els va donar la raó, perquè encara que es reconeixia que "algunes de les pràctiques descrites en la resolució recorreguda com a contactes o pactes bilaterals pogueren ser, certament, restrictives de la competència, això no permet qualificar-les com a integrants d'una infracció única i continuada".

ELS ACCIONISTES DE LES CORPORACIONS

FCC té com a accionista principal el multimilionari mexicà Carlos Slim (77%) i a Ester Koplowitz (5%), antiga propietària de la majoria accionarial.

L'antic propietari d'Urbaser va ser Florentino Pérez, d'ACS, que la va vendre el 2016 al grup asiàtic China Tianying. Posteriorment, l'estiu de 2021, va ser comprada per 3.500 milions d'euros pel fons Platinum Equity, propietat de Tom Gores, l'amo de l'equip de bàsquet Detroit Pistons.

La divisió ambiental de Cespa-Ferrovial, en mans de Rafael del Pino i Ignacio Madrideo, està en procés de venda per 1.133 milions d'euros del seus actius en Espanya i Portugal a la empresa alemanya PreZero International, del Grup Schwarz, que inclou les empreses de distribució Lidl i Kaufland, un dels principals grups de distribució a Europa, en mans de Dieter Schwarz, l'home més ric d'Alemanya. La Comissió Europea, el 25 d'octubre de 2021, ha donat el vist-i-plau a eixa concentració i l'ha declarada «compatible amb el mercat interior».

Valoriza és filial de la constructora Sacyr, que té com a principal propietària la família Carceller.

A OHL, la família Amodio, de Mèxic, posseeix el 26%, la major part de la companyia que antigament liderava Villar Mir. Diversos fons d'inversió en controlen el 20%.

Acciona està en mans de la família Entrecanales (60%) i la presideix José Manuel Entrecanales.

MUNICIPALITZAR ELS SERVEIS DE NETEJA I RECOLLIDA DE RESIDUS?

Diversos ajuntaments (Castelldefels, Calafell, a Catalunya; Mislata, Altea, Oriola i Guardamar del Segura, al País Valencià; Usúrbil, al País Basc; Astorga a Lleó) han emprès la via de municipalitzar aquests serveis i adoptar-ne la gestió bé directament o a través d'una empresa de propietat municipal. Un dels avantatges és l'econòmic, perquè suposa un estalvi per a les arques municipals, atès que aquesta gestió està exempta de l'IVA i no inclou els guanys de l'empresa privada. L'estalvi pot estar al voltant del 10% de l'import total del cost del servei.

La Llei 9/2017 de contractes del sector públic regula els condicionants i requisits per al rescat o municipalització dels serveis que prèviament siguin concessionats. Per al rescat de concessions, s'ha d'acreditar: que el servei passa a explotar-se de forma directa, que la gestió directa és més eficaç i eficient que la gestió amb el concessionari i l'existència de raons d'interès públic.

Les dificultats per a fer aquest pas, deixant de banda els posicionaments ideològics dels qui defensen postures liberals de no intervenció, sovint estan en les qüestions laborals, perquè els sindicats volen lògicament que es conserven els llocs de treball i hi ha dificultats de tipus administratiu per a ampliar les plantilles municipals per part de la Hisenda estatal («regla de la despesa») després de la crisi econòmica de 2009. L'equip de govern de Carmena, a Madrid, es va trobar amb aquestes dificultats, malgrat la seua voluntat inicial de municipalitzar el servei que, de manera sorprenent, va deixar de banda el 2016.

La lluita contra la privatització dels serveis públics de residus és una demanda que no té retorn

Altres dificultats provenen de la llarga durada dels contractes amb les empreses privades (fins a 5 anys, a vegades prorrogables) o les importants inversions necessàries que s'han d'assumir (vehicles, instal·lacions, etc.), que dificulten la municipalització.

De tota manera, la municipalització i la lluita contra la privatització dels serveis públics de

residus (o d'altres com l'aigua) és un corrent important i una demanda de grups polítics (d'esquerra principalment) que no té retorn: els ajuntaments que han fet el pas endavant no tornen al sistema anterior. Hi ha ajuntaments que porten anys amb el servei municipalitzat, com el de Castelldefels, que va municipalitzar la recollida el 2016: «La millora en el servei és avui una realitat palpable, perquè la gestió directa permet adaptar el servei a les necessitats de la ciutat i, per tant, aconseguir el que semblava una quimera: que Castelldefels estigui més neta.» Declaracions de la tinent d'alcaldia, Candela López, presidenta de l'empresa municipal Serveis Ambientals de Castelldefels (SAC).

LA NETEJA VIÀRIA, UN VERTADER FORAT NEGRE: EXTERNALITZAR LA RESPONSABILITAT DELS SCRAPS CAP ALS AJUNTAMENTS

El principal component dels residus abandonats als carrers correspon als envasos. Aquests residus estan afectats pel principi comunitari de «responsabilitat ampliada del productor», ja que els productors agrupats en els Sistemes de Responsabilitat Ampliada del Productor (SCRAP), tal com Ecoembes i Ecovidre, son els que els posen al mercat.

Ara, la despesa de la neteja viària recau en els ajuntaments, tot i que en la seua major part prové dels productes dels SCRAPs. La Llei de Residus i Sòls Contaminats que ha aprovat el Congrés dels Diputats preveu un canvi important en aquest sentit. L'article 43 obliga als SCRAPs a fer-se càrrec dels costos de «la recuperació de residus de la neteja de les vies públiques». Igualment, el projecte de Reial Decret d'envasos i residus d'envasos en tramitació preveu que els SCRAPs es facen càrrec dels costos de la neteja de la brossa dispersa, en la part que estiga composta de residus d'envasos.

UN SUSPENS EN EL TRACTAMENT DELS RESIDUS

El cost de 2.030 milions d'euros, informat pels ajuntaments el 2019, en la recollida i tractament dels residus, dona uns resultats certament minsos pel nostre medi ambient. Per què?

En primer lloc, perquè es recuperen molts pocs materials a les plantes. Segons les dades del MITERD (Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico), dels 13,4 milions de tones de la fracció resta (sense separació a les llars) tractats el 2018 en les 95 plantes de triatge, compostatge i biometanització existents, tan sols es van recuperar:

- 786.394 tones de subproductes (5,9%), generalment envasos,
- 1.000.597 tones de material bioestabilitzat (7,5%), que en la seua major part es van depositar en abocadors per la seua baixa qualitat.

És a dir, tan sols es van recuperar el 13,4% dels residus entrants.

En segon lloc, perquè en alguns casos els residus mesclats ni tan sols van passar per les plantes de tractament. Un total de 3,5 milions de tones es van depositar directament als abocadors, sense cap tractament previ. La Comissió Europea té obert un expedient d'infracció al Regne d'Espanya per aquest incompliment flagrant de la Directiva 1999/31/CEE.

En tercer lloc, perquè del total de 22,2 milions de tones de residus municipals generades a Espanya, la taxa teòrica de reciclatge el 2018 va ser del 35% (17% compostatge i 18% recuperació de subproductes, la major part provinents de les recollides selectives); la incineració va ser del 11,6% i l'abocament del 53,4%. L'avanç de les dades de 2019 no indiquen millores en els mals resultats. Així, amb tota seguretat, l'Estat espanyol no va complir en 2020 l'objectiu europeu establert en la Directiva 2008/98/CE sobre residus per a la reutilització i el reciclatge del 50% dels residus municipals. A més, la desastrosa gestió dels residus a l'Estat espanyol suposa l'emissió d'uns 13 milions de tones de CO₂ equivalent, quasi un 5% del total d'emissions de gasos d'efecte hivernacle.

És evident que les concessionàries de les plantes de tractament mecànic biològic (TMB) estalvien costos i temps en el tractament dels residus. El cost de l'abocament directe sense tractament previ és pròxim a zero euros; tanmateix les concessionàries cobren una mitjana de més de 100 euros per tona. En aquest cas, els beneficis "ploguts del cel" són un autèntic escàndol.

QUÈ ÉS ECOEMBEES?

ALBERTO VIZCAÍNO AMBIENTÒLEG I AUTOR DE "CONTENEDOR AMARILLO, S.A."

Has vist el seu logotip als contenidors grocs per a envasos, però no és una contracta municipal de recollida d'escombraries ni una unitat de l'administració ambiental. Has vist la marca en campanyes que parlen de compensar la contaminació i protegir el medi ambient, però no és una ONG naturalista ni una associació ecologista. També has vist la seva marca en estudis sobre reciclatge de residus, però no és una institució científica. Aleshores... Què és Ecoembes?

Els qui posen al mercat envasos d'un sol ús tenen l'obligació legal de fer-se càrrec dels residus que es generen amb aquests envasos. Ecoembes és el mecanisme amb el qual atenen aquest requisit normatiu.

Es cobra al consumidor final una quantitat de diners per cada producte envasat que adquireix

Explicarem què significa això. Ecoembes, Ecoembalajes España SA, és una empresa privada amb forma de societat anònima creada per corporacions, grups i associacions d'empreses relacionades amb els envasos d'un sol ús (com ara fabricants d'envasos, envasadors, distribuïdors de productes envasats i comerços) per gestionar els diners que obligatòriament han de destinar a la gestió dels residus dels envasos que posen en circulació.

La societat es creà el 1996, abans de la publicació de la Llei 11/1997, de 24 d'abril, d'Envasos i Residus d'Envasos. Aquesta norma incorporava a la legislació estatal el requisit europeu pel qual s'obliga tots els fabricants de productes que, amb el seu ús, es converteixen en residus, a acceptar i eliminar els productes tornats després d'haver estat utilitzats.¹

Per als envasos, la legislació proposava cobrar una quantitat en la venda de productes envasats que pogués recuperar-se pels que lliuressin de tornada els envasos que deixen de complir la seva funció i es converteixen en residus.² Per als responsables d'envasos que optessin per no acollir-se a aquest mecanisme, la llei del 1997 donava l'opció de constituir un sistema integrat de gestió.

Així doncs, Ecoembes és, molt bàsicament, un sistema financer a través del qual es cobra al consumidor final una quantitat de diners per cada producte envasat que adquireix, amb l'objectiu de costejar els processos de recollida i classificació necessaris perquè l'envàs sigui recuperat.

Després de més de 20 anys de funcionament d'Ecoembes, ens podríem demanar si els envasadors i distribuïdors de producte envasat estan complint les seves obligacions en matèria de recollida i gestió de residus d'envasos.

I les dades indiquen que alguna cosa falla. Mentre que la societat anònima parla d'uns resultats que ronden el 80% de reciclatge de residus d'envasos,³ anàlisis externes deixen la xifra en dades que no superen el 30%.

- Un informe de Greenpeace conclou, a partir de dades públiques i publicades per l'Administració, que només el 25,4% dels envasos plàstics es van recuperar a Espanya el 2016.⁴

1. És el que es coneix com a *Responsabilitat Ampliada del Productor*: el conjunt d'obligacions legals dels qui posen al mercat productes que, amb el seu ús, es converteixen en residus. Inclou, entre d'altres, la responsabilitat financera de la recollida i la gestió d'aquests residus.
2. Normalment es fa servir el terme SDDR per definir aquest funcionament: sistema de dipòsit, devolució i retorn. És una forma de recollir els residus (vàlid per a qualsevol tipus de residu) en què, qui posa al mercat el producte que es convertirà en residu (per exemple un envàs) cobra una petita quantitat (dipòsit) que es recupera quan es lliura el residu al sistema de recollida (normalment un establiment acollit a aquest mateix SDDR).
3. Reciclaje 2020. Compromiso ciudadano a pesar de la pandemia. Consultable a <https://www.ecoembes.com/es>
4. MALDITO PLÁSTICO: Reciclar no es suficiente. Consultable a <https://es.greenpeace.org/es/>

- El Govern de les Illes Balears va fer una anàlisi del sistema de gestió de residus municipals que també deixava el resultat del reciclatge de residus d'envasos en una xifra del 25%.⁵
- Fins fa uns anys, a Astúries, el 80% dels residus d'envasos recollits acabaven directament a l'abocador.⁶
- A la ciutat de Madrid, només el 15%⁷ dels envasos recuperats provenien del contenidor groc. En aquest territori, la capacitat de recollida instal·lada amb prou feines donaria per atendre la quarta part del total dels residus d'envasos que diàriament retiren dels carrers els serveis municipals.
- Segons una anàlisi més recent, el contenidor groc a Biscaia només recupera el 22,1% dels residus d'envasos.⁸

Comprendre el desfasament entre les xifres ofertes per l'empresa creada pel sector dels envasos d'un sol ús i els que s'obtenen d'analitzar les dades públiques de gestió requereix entendre algunes perversions en els conceptes. Les dades públiques parlen del total dels residus que arriben a les plantes de classificació des dels sistemes municipals de recollida. Per part seva, Ecoembes limita l'estadística a la part dels residus, rescatada en aquestes plantes de classificació, que lliura a

5. Anàlisi del sistema de gestió dels residus municipals a Les Illes Balears (2020). Pau Villalonga Massutí. Consultable a <http://www.caib.es/govern/index.do?lang=ca>
6. En Asturias tampoco cuadran los datos de gestión de residuos. Consultable a <https://www.productoresostenibilidad.es/>
7. Contenedores amarillos y reciclaje de envases en Madrid. Consultable a <https://www.productoresostenibilidad.es/>
8. El contenedor amarillo recicla el 22,1% en Bizkaia. Consultable a <https://ekopol.eus/es/>
9. Los costes ocultos de la mala gestión de los residuos de envases. Consultable a <https://es.greenpeace.org/es/>

empreses prèviament homologades per encarregar-se del reciclatge. I en lloc de comptar el total dels envasos recollits, només té en compte els declarats per les empreses adherides al sistema.

Aquest desfasament genera costos. Es calcula que els ajuntaments de tot l'estat deixen d'ingressar cada any 1.700 milions d'euros⁹ en assumir la recollida dels residus d'envasos que no caben als contenidors grocs d'Ecoembes.

Aquesta inversió permetria, d'entrada, una recollida separada adequada amb vista a un millor tractament i una millora de les estadístiques de reciclatge. Però també ajudaria a reflectir en el preu del producte envasat el veritable impacte social, econòmic i ambiental que causen els envasos d'un sol ús.

Mentre que el contenidor groc segueixi traslladant el problema i els costos de l'envàs d'un sol ús als nostres carrers i comptes públics, no aconseguirem avançar en solucions reals al problema de la contaminació per plàstic.

Les principals alternatives, la venda a granel i l'envàs reutilitzable, es veuen penalitzades pels estalvis que aconsegueix la indústria externalitzant la producció i l'envasament a països amb legislacions laxes en l'àmbit ambiental i en relació amb els drets dels treballadors. El comerç local i amb producte de proximitat no requereix tants envasos d'un sol ús com les mercaderies que viatgen milers de quilòmetres o durant setmanes a través de llargues cadenes de distribució.

Amb aquesta aproximació a la realitat que hi ha darrere de la gestió dels residus d'envasos a l'estat espanyol, volem cridar l'atenció sobre la necessitat que la ciutadania conegui què és Ecoembes, a quins interessos serveix i com condiciona la distribució de costos de la recollida i gestió de residus als nostres pobles i ciutats.

LA INDÚSTRIA DE LES FALSES SOLUCIONS

REZERO

La guerra contra el plàstic ha portat la indústria a buscar alternatives més sostenibles dins del sector dels envasos alimentaris. Són totes, però, alternatives que responen a un model més eficient dels recursos o ens estan oferint solucions que només formen part d'una nova estratègia de venda?

El màrqueting està tenyint el mercat de verd. Això no és més que la resposta a la demanda creixent de productes sostenibles, davant l'evidència científica que el nostre model de producció i consum té conseqüències negatives sobre la vida del planeta. Una preocupació que ha entrat a l'agenda política amb noves normatives i en la consciència dels consumidors que aspiren a adoptar un estil de vida amb menor impacte ambiental. La indústria ho sap i el màrqueting, com no podia ser d'una altra manera, ha adoptat el relat.

Campanyes de compensació del CO₂ plantant arbres o de neteja del medi són un exemple de greenwashing que poc tenen a veure amb solucionar el problema

El nostre model de producció i consum és el d'un sol ús. Un model que ha anat guanyant terreny a escala global i que dona resposta a una societat que consumeix de forma ràpida, fàcil i sense mirar més enllà d'una necessitat immediata. Els productes tenen una vida útil curta i un valor gairebé simbòlic. Una lògica que està acabant amb els recursos a mesura que encadena impactes negatius sense pausa i sense fi.

En el model d'un sol ús, el rei dels materials és el plàstic. Un material lleuger, resistent, versàtil, fàcil de treballar, aïllant elèctric, impermeable. Un material que ha portat avenços, ha facilitat la vida a la població en general i que, en menys de 100 anys, ha passat a ser omnipresent en la vida quotidiana. **Avui dia, un 6% del consum global de petroli**

serveix per produir plàstic. El gran invent del segle XX s'ha convertit en el gran problema del XXI.

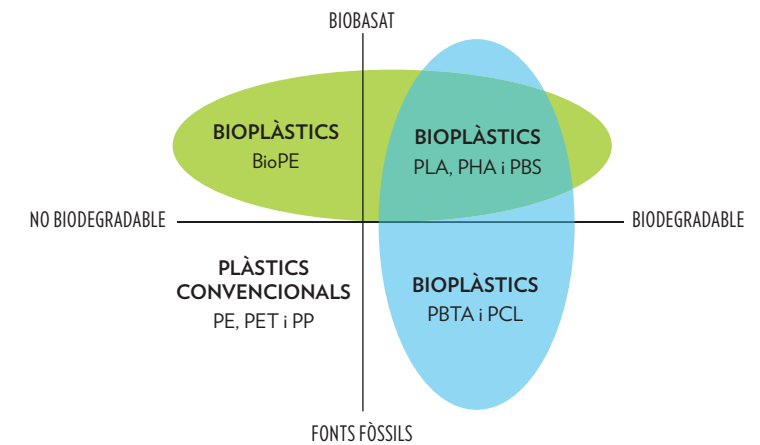
A Europa, el 40% de la producció de plàstic es concentra en el sector de l'envasat alimentari, generalment d'un sol ús. Aquests plàstics, dissenyats per a ser utilitzats una única vegada, no només hauran alliberat gasos d'efecte hivernacle a totes les etapes del seu cicle de vida, sinó que també generaran un greu problema quan es tornin residus, especialment si acaben abandonats al medi. Mentrestant, els additius químics (presentes en un 7% del pes dels envasos plàstics) hauran migrat a l'aliment i de l'aliment a les persones. D'aquí que, com demostra la campanya de Rezero "Salut de plàstic",¹ nosaltres orinem plàstic.

Davant d'aquesta situació, la indústria es posiciona amb noves estratègies "més ecològiques" però que no sempre són eficaces. És el que coneixem com **falses solucions**. El consumidor que aspira a un estil de vida més sostenible haurà de ser molt perspicaç per adonar-se que, lluny de solucionar la problemàtica ambiental de crisi climàtica i de recursos, aquestes alternatives **contribueixen a perpetuar el mateix model extractiu**, generant nous impactes ambientals, socials i econòmics.

La indústria de les falses solucions està tan plena d'exemples com d'arguments per declarar-li la guerra:

En primer lloc, el **reciclatge** d'envasos de plàstic contribueix al malentès comú que el plàstic es pot reciclar moltes vegades. I no és així. La majoria requereix processos costosos i el plàstic resultant

1. <https://rezero.cat/campanyes/no-volem-una-salut-de-plastic/>

Font: European Bioplastics.

és de pitjor qualitat, per la qual cosa, una botella recuperada difícilment tornarà a ser un envàs alimentari. A aquest fet, hi hem d'afegir que, a l'Estat espanyol, només el 14% del plàstic que es produeix es recupera, el 40% acaba en abocadors, el 14% s'incinera i el 32% acaba al medi.

En segon lloc, els materials d'origen vegetal que utilitzen algunes empreses com a substitut del plàstic. L'augment de demanda d'aquests materials (fusta, panís, entre d'altres) està provocant una sobre explotació de recursos naturals com boscos o terres de cultiu. La indústria necessita cada vegada més sòl agrícola, no per produir aliments, sinó per fabricar els envasos.

Un altre cas que cal posar sota el focus són els anomenats **bioplàstics**. A dia d'avui, els bioplàstics representen el 0,6% de la producció global de plàstic; és un sector encara immadur però que va a l'alça. Segons la seva composició, hi ha diferents tipus de bioplàstics: els que s'obtenen a partir de biomassa (panís, canya de sucre o cel·lulosa), també anomenats bio-basats, i aquells que es poden degradar a través del compostatge, anomenats compostables o biodegradables. Només el 56% dels bioplàstics són biodegradables.

Aquests materials generen molta confusió entre la ciutadania, atès que és difícil diferenciar-los pel seu aspecte i que l'etiquetat és ambigu. Això provoca que, moltes vegades, no acabin al contenidor que toca i la seva gestió no sigui la correcta.

El plàstic considerat biodegradable hauria d'entrar a la fracció orgànica i acabar a la planta de compostatge. Però també, aquí, hi ha dubtes.

Si no es donen les condicions ambientals i d'humitat necessàries, no es degraden o, segons el seu format o tamany, poden ser considerats com impropis.

La guerra contra el plàstic, els residus, la contaminació i el canvi climàtic es lliura en un únic front, el del model d'un sol ús

A tot això, hem d'afegir que el 75% de la producció dels bioplàstics segueix el model d'un sol ús.

Una altra pràctica que també podem considerar com falsa solució és l'ús del relat sostenible amb **campanyes de conscienciació** que reforcen la imatge positiva i responsable de l'empresa. Campanyes de compensació del CO₂ plantant arbres o de neteja del medi són un exemple de **greenwashing** que poc tenen a veure amb solucionar el problema.

En definitiva, les falses solucions són una altra paradoxa del sistema. La guerra contra el plàstic, els residus, la contaminació i el canvi climàtic es lliura en un únic front, el del model d'un sol ús. Per això, les propostes han d'anar cap a la **reducció i reutilització** d'envasos amb mesures com fomentar la venda a granel, la restricció de certes tipologies d'envasos, mesures per millorar la informació del producte, sistemes de responsabilitat ampliada del productor i, en definitiva, mesures per mantenir el valor dels materials el major temps possible.

LA SOCIETAT DE RESIDU ZERO

REZERO

Deia Abraham Lincoln que la millor manera de predir el futur és crear-lo i la història ens mostra que l'únic que separa la utopia de la realitat és la voluntat política. Però, de vegades, per anar del present al futur, el camí no és recte.

EL CANVI DE PARADIGMA

Per descriure la transició que cal, la transició que de fet ja estem vivint, manllevem la metàfora del joc del cordill que l'autora Donna J. Haraway utilitza per parlar de la teoria feminista multiespècies. En aquest joc, una persona sosté un cordill en tensió, entrellaçant-lo entre els dits formant una figura. Calen dues mans més per fer el pas d'una figura a la següent. De vegades hi ha fracassos, perquè cal observació, reflexió i habilitat per dur a terme el trànsit amb èxit.

Avui partim d'una figura, d'un model, on els recursos naturals són dilapidats i l'equilibri ecològic capgirat. Cal transitar cap a un nou paradigma que no posi en joc el capital natural de les generacions futures. Per fer-ho, ens cal mobilitzar tots els dits: l'àmbit científic, les empreses, el món local, les associacions, els governs...

Seguint amb el símil del joc del cordill, les grans línies de la nova figura a construir són indiscutibles. El model anhelat prioritza la satisfacció de les necessitats autèntiques de tota la població i ho fa de forma eficient i equitativa i sense posar en risc la nostra salut ni la supervivència de les generacions futures. Per això, a la societat residu zero hi imperen dos principis: el de precaució i el de no malbaratament. Pel principi de precaució, els governs vetllen perquè el sector productiu deixi de posar al mercat productes que, com va demostrar la campanya **Salut de plàstic**, són tòxics per a la ciutadania. Pel principi de no malbaratament de recursos, s'integren tots els materials en processos cíclics, es vetlla per un ús eficient dels productes i es rebutja la cultura de "l'un sol ús". Però, com es tradueix això en el nostre dia a dia?

L'HORIZZÓ DIBUIXAT

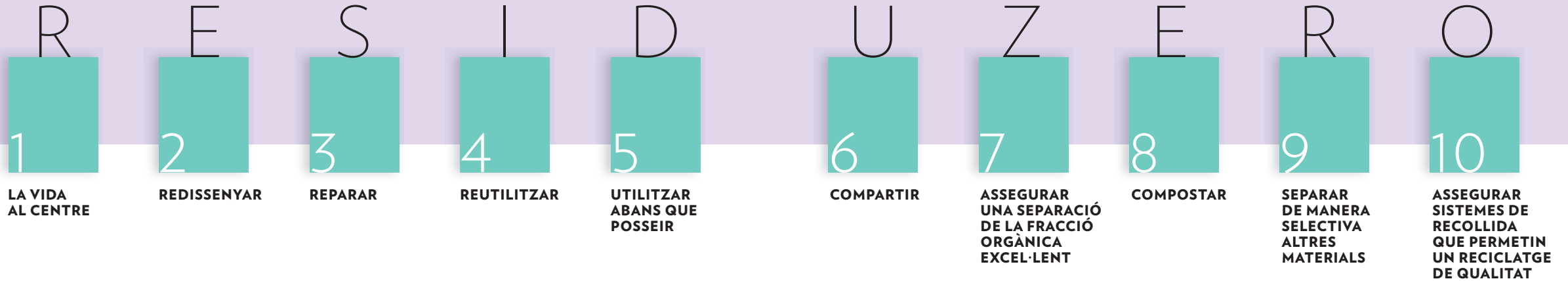
A la societat residu zero, els aliments que consumim provenen d'explotacions agroecològiques de proximitat, perquè les distàncies entre les zones poblades i els conreus s'han escurçat. Per fer-ho, s'han dedicat al cultiu àrees properes a les grans ciutats abans destinades a usos industrials o ocupades per bosc baix i matoll sense valor ecològic que, sovint, suposaven un alt risc d'incendi. Alhora, als nuclis de població s'hi han creat espais de producció agrària, per a l'autoconsum o la venda. Sense renunciar als principis de l'agroecologia, es busca el màxim rendiment de les explotacions i, per això, també s'incorporen avenços tecnològics com sensors o l'ús de programari per a la planificació de cultius.

A la societat residu zero hi imperen dos principis: el de precaució i el de no malbaratament

Aquest escurçament de les distàncies ha reduït dràsticament les emissions associades al sector de l'alimentació. No tan sols per l'estalvi en transport, sinó també, i molt important, per la reducció de la necessitat d'envasos i embalatges. Com menys distància han de recórrer i menys temps passa entre la recol·lecció i el consum, menys necessitat hi ha de recórrer a envasos. La reducció d'envasos, però, no només es deu a aquest factor. També hi ha tingut un paper decisiu la generalització de la compra a granel.

A la societat residu zero, les persones comprem amb envasos reutilitzables. En primer lloc, hi ha les bosses, ampolles i carmanyoles que portem de casa, que utilitzem per traslladar el producte de l'establiment fins al domicili. En segon lloc, hi ha els que el comerç posa a disposició de la clientela, amb un incentiu econòmic per recuperar-los i poder condicionar-los, normalment al mateix comerç, perquè tornin a fer-se servir. En tercer lloc, hi ha els que empren els productors per servir productes que no poden comercialitzar-se a granel.

LES 10 COLUMNES QUE SOSTENEN LA SOCIETAT RESIDU ZERO

En aquest cas també hi ha un incentiu econòmic perquè la ciutadania els retorni i és el productor qui s'encarrega de recollir-los, dur-los a la planta de rentat més propera i tornar a posar-los en circulació. Les plantes de rentat, petites i mitjanes, han proliferat pel territori, creant llocs de feina i evitant la despesa energètica que suposaria transports llargs.

Tots els productes que es posen al mercat, no només els envasos, han estat analitzats primer i no es comercialitzen si no s'ha establert el circuit de reciclatge adequat

Aquests tres tipus d'envasos, però, tenen una important característica en comú i té relació amb el material amb què estan fabricats: aplicant el principi de precaució, tots són lliures de tòxics. Més enllà d'això, es prioritzen aquells que tenen com a base recursos renovables i que suporten més cicles d'ús abans no calgui reciclar-los. Alhora, també es té en compte que siguin materials amb uns índexs de reciclabilitat més elevats (és a dir, que presenten resultats més bons pel que fa a emissions associades al procés i qualitat del producte resultant). No cal dir que tots els productes que es posen al mercat, no només els envasos, han estat analitzats primer i no es

comercialitzen si no s'ha establert el circuit de reciclatge adequat.

Tant les cadenes de subministrament més curtes com la compra a granel expliquen per què no hi ha malbaratament alimentari. També hi han contribuït altres factors, com ara la penalització de reclams comercials que indueixen a volums de compra no ajustats a les necessitats; el redisseny de processos de les indústries agroalimentàries per posar en valor els aliments o les parts dels aliments retirats de la cadena de producció i també el fet que a les llars es disposa de més temps per dedicar a comprar i cuinar.

Un altre canvi que contribueix a que no hi hagi residus ni d'envasos ni alimentaris és que s'han reduït distàncies també pel que fa als circuits comercials. A més d'haver-hi mercats setmanals de venda directa de les productores, grups i cooperatives de consum i supermercats cooperatius, també hi ha plataformes tecnològiques que posen en contacte productors i ciutadania. A més, s'han desenvolupat eines tecnològiques que ofereixen a les empreses productores petites la possibilitat d'analitzar la demanda i preveure'n l'evolució, informació que les ajuda a planificar la producció.

Els habitatges són l'altra gran necessitat de subsistència. El dret a una llar digna està garantit perquè s'ha prioritzat. Per aconseguir-ho, s'han pogut mobilitzar recursos econòmics abans

destinats a la gestió dels residus i al tractament de malalties associades a la presència de tòxics a l'aire i als aliments (des de càncers a al·lèrgies). Els edificis antics s'han rehabilitat seguint els principis de l'arquitectura sostenible. I els nous que han calgut s'han construït amb zones comunitàries, com bugaderies, i materials renovables, com ara la fusta i la palla, però també amb nous materials fabricats en centres de producció de proximitat, a partir d'elements orgànics presents al territori. Per tant, les noves llars són lliures de tòxics i els residus del sector de la construcció han deixat de ser problemàtics.

Això es pot dir també del mobiliari i de tot el sector tèxtil, que cobreix també la necessitat del vestir. En aquests dos àmbits, així com en el tecnològic, consumim menys perquè l'augment de la qualitat dels productes i el foment de la reparació i la reutilització n'han reduït la necessitat.

Pel que fa als productes associats a la higiene, a part de la venda a granel de sabons i productes de neteja, utilitzem productes reutilitzables com compreses i bolquers de roba i copes menstruals. Per facilitar-ne l'ús, als lavabos públics hi ha piques privades i s'han creat serveis col·lectius de rentat de bolquers.

Els avenços tecnològics, i també la centralització dels esforços i els recursos per satisfer necessitats fonamentals de forma sostenible, han escurçat

les jornades laborals, han apropiat els llocs de feina a les llars i han facilitat el teletreball. Tot plegat ens ha alliberat hores per comprar i cuinar, com ja hem vist, però també per a les cures (criança, atenció de les persones grans o malaltes...) i per dedicar-nos a activitats vinculades a altres necessitats, que no estan lligades a la subsistència però que són intrínseques a la nostra naturalesa humana, com ara divertir-nos, estudiar, relaxar-nos, participar a la vida associativa...

Els avenços tecnològics, i també la centralització dels esforços i els recursos per satisfer necessitats fonamentals de forma sostenible, han escurçat les jornades laborals

També s'han reforçat els llaços comunitaris, ja que moltes de les necessitats les satisfem a través de l'intercanvi de temps, de productes, de coneixements. Un altre factor que hi ha ajudat és que s'han creat espais de relació que ho faciliten, molts dels quals els tenim al carrer, on abans hi havia cotxes.

En resum, a la societat residu zero els recursos i l'energia els invertim, amb la màxima eficiència, en satisfer les nostres necessitats de forma holística. A la societat residu zero, potser anem més lents però és perquè vivim millor.

LA NOVA LLEI ESTATAL DE RESIDUS: LLUMS I OMBRES D'UNA OPORTUNITAT PEL CANVI DE MODEL

LLEI DE RESIDUS NOT FOUND 404

El passat 23 de desembre el Congrés aprovava la nova “**Llei de Residus i Sòls Contaminats**” de l'Estat. Avui, aquesta llei està pendent de l'aprovació del Senat.

D'aquesta aprovació en depèn tenir una llei marc que posi les bases per a una economia circular, per a la lluita **contra l'emergència climàtica i que garanteixi la salut de les persones** o bé una llei que reforci el binomi residus i negoci. Quines seran les llums i quines les ombres d'aquesta oportunitat pel canvi de model?

Volem fer un seguiment exhaustiu de la llei resultant i veure si, efectivament, ha aconseguit posar llum al model de gestió dels residus o si ens manté a les fosques i en l'opacitat. **És per això que hem optat per una web dinàmica, amb la informació actualitzada** i que, alhora, ens permeti fer una lectura i reflexió detingudes no només de la llei sino sobre el procés que ha viscut aquesta mesura legisladora.

ESTIGUES AL DIA I INFORMA'T DE COM AVANÇA AQUESTA OPORTUNITAT DE CANVI A
opcions.org/consum/llei-residus-2022

Som moltes les persones que apostem per la no generació i la reutilització; però ens cal ambició i valentia política i legislativa per poder avançar.

Tenim legislacions autonòmiques pioneres, com la llei de les Illes Balears, que aposta de forma contundent per la prevenció de residus i per acabar amb la proliferació indiscriminada de productes d'un sol ús, marcant el camí a seguir per altres regions d'Europa.

Serà la llei estatal una llei de mínims o farà passos endavant per avançar en un model de prevenció? Facilitarà l'aprovació de lleis més ambicioses en aquells territoris que ho vulguin o continuarem amb el “café per a tothom”?

GUIA PRÀCTICA

EL MILLOR RESIDU ÉS EL QUE NO ES GENERA

OPCION 1 REZERO

QUEDAT AMB AIXÓ

↓ El Residu Zero és l'objectiu que cerca reduir al màxim la generació de residus. Ens marca la direcció cap a la prevenció de residus i la posada en marxa d'alternatives viables a la gestió de les fraccions no recuperables.

🏠 Un estil de vida Residu Zero és aquell que posa consciència sobre els nostres actes de consum i de gestió dels residus a casa i ens empenya a incorporar hàbits que ens ajudin a evitar els residus a la llar.

📣 En la lògica del sistema actual, la política de residus no s'ha enfocat cap a la prevenció sinó cap a la seva gestió, donant per feta una falsa capacitat infinita del medi ambient per assimilar els contaminants. En aquest sentit, és imprescindible l'acció individual, però sobretot col·lectiva, per reclamar un marc legislatiu que ubique de forma clara la responsabilitat en la NO generació de residus.

🗑️ Les empreses han de ser corresponsables en cercar i aplicar solucions per evitar la generació massiva de residus que comporta l'actual model d'economia lineal.

📋 Les entitats locals tenen marge d'actuació per desenvolupar polítiques públiques per a la promoció de bones pràctiques encaminades a la prevenció de la generació de residus. A través de la compra i de la contractació pública de béns i serveis, poden incloure clàusules o criteris per assolir l'objectiu de la prevenció de residus.

⚙️ L'Administració ha de poder obrir-se per treballar amb l'àmplia diversitat d'entitats de l'Economia Social i Solidària que es desenvolupen al sector dels residus. Tal com reflecteix la Llei de Contractes del Sector Públic, han de promoure la seva participació en igualtat de condicions per tal de diversificar el número d'empreses que actualment concentren aquest sector del mercat.

GLOSSARI: 22 EXPRESSIONS PER ENTENDRE EL DRAMA DELS RESIDUS

C

CÀNON DE RESIDUS

Impost ecològic que paguen els municipis i que pretén incentivar la reducció de tones destinades a la incineració o a la deposició controlada.

COMPOST

Producte que obtenim del procés natural de descomposició de la matèria orgànica fet pels bacteris, fongs, cucs i altres animals. El compost, com a resultat final, és un adob orgànic de qualitat que podem aplicar al sòl.

Aquest procés es pot fer de manera individual (compostatge domèstic o de jardí), comunitària o de forma industrial (compostatge i/o metanització).

D

DEIXALLERIES

Centres on dur-hi els residus que es generen a casa però que necessiten un tractament especial (pintures, dissolvents, olis, aparells elèctrics i

electrònics, etc.) o aquells que, pel seu volum, no són aptes per a la recollida selectiva ordinària. Les deixalleries mòbils o la recollida municipal de voluminosos són accions que ajuden a fer la separació correcta d'aquests tipus de residus.

DIPÒSITS CONTROLATS O ABOCADORS

Tractament finalista per aquell residu que ja no es pot aprofitar: el rebuig. Els residus són abocats al medi mirant de reduir els impactes ambientals generats tant per la producció de lixiviats com de gasos.

E

ECODISENY

Integració d'aspectes ambientals en el disseny i el desenvolupament del producte amb l'objectiu de reduir els impactes ambientals negatius en tot el cicle de vida del producte, des de la seva concepció fins a la fi de la seva vida útil.

ECONOMIA CIRCULAR

Model que té com a objectiu mantenir el valor dels productes, materials i recursos durant el major temps possible tornant-los al final del seu ús. En el marc europeu, és un terme emprat des de l'àmbit polític per tal d'il·lustrar el camí a seguir respecte a l'eficiència en l'ús dels recursos.

Si ens acostem al concepte i el qüestionem, ens adonem que deixa fora l'ús dels recursos naturals, siguin aquests renovables o no, així com els impactes que crea l'activitat econòmica sobre el medi; alhora que perpetua la idea del creixement infinit i l'optimisme tecnològic (que ens permetria reciclar els residus per convertir-los ens nous recursos).

I

IMPROPI

Materials que es troben separats erròniament després de la seva recollida. Per exemple, un envàs de plàstic dins de la fracció de l'orgànica és un impropri.

J

JERARQUIA DELS RESIDUS

Jerarquia que indica l'ordre prioritari de tractament a l'hora de gestionar els residus:

1. Prevenció i reducció: evitar la generació de residus
2. Minimització i reutilització: facilitar la reutilització de productes i materials;
3. Reciclatge: valorització material
4. Valorització energètica
5. Emmagatzematge i eliminació: emmagatzemar els residus per tal que no suposin un risc de salut o ambiental.

P

PAGAMENT PER GENERACIÓ

El Pagament per Generació (PxG) és un model on es cobra als usuaris una taxa que depèn de la quantitat i tipus de residus que han dipositat per a la seva recollida. Representa la traducció del principi "qui contamina, paga" en la seva aplicació a les taxes de residus i suposa computar la generació real de residus de cada llar o comerç i definir l'import de la taxa en funció de la quantitat i tipus de residus generats. La vinculació entre generació de residus i taxa de les llars i establiments persegueix crear un incentiu econòmic per reduir la generació de residus.

PLANTES DE TRIATGE

La funció de les plantes de triatge és seleccionar el contingut del material que hi arriba per tal de separar les fraccions recuperables d'aquelles que ja no ho són. A aquestes plantes hi arriben les fraccions que contenen més d'un material (com per exemple la fracció d'envasos). Un cop separats els materials, seran compactats i transportats a fàbriques de reciclatge o portats per a tractaments finalistes.

PORTA A PORTA (PAP)

Modalitat de recollida sense contenidors comunitaris. Les fraccions es recullen al punt de generació (porta de casa o comerç), en uns dies i hores determinats. La recollida pot ser de totes les fraccions domèstiques o bé només d'algunes.

R

RAEE

Acroním de "Residus d'Aparells Elèctrics i Electrònics". Són aquells aparells elèctrics i electrònics que passen a ser residus. Són catalogats com a perillosos, ja que contenen infinitat de substàncies, la majoria tòxiques i perjudicials tant pel medi ambient com per la salut de les persones i, en molts casos, la seva recuperació o reciclatge és molt baixa. És el tipus de residu que més augmenta anualment.

RECICLATGE

Procés en què es valoritzen els components que formen un producte, un cop ha finalitzat la seva vida útil, per introduir-los de nou a la cadena de fabricació d'altres productes. Un exemple d'això és la recuperació de vidre que es tritura i es tracta per fer noves ampolles.

RECOLLIDA SELECTIVA

Podem separar entre **Models de recollida selectiva** i **Sistemes de recollida selectiva**.

Els models van en funció del número i tipus de fracció:

- Model cinc fraccions: és el més habitual i separa les fraccions per tipus: fracció orgànica de residus municipals (FORM), paper-cartró, vidre, envasos (ERE) i resta.
- Model de residu mínim: Basat en el sistema humit/sec que demana la separació fonamentalment de la fracció orgànica de residus municipals (FORM). Inclou les fraccions següents: orgànica, paper-cartró, vidre i fracció inorgànica (ERE i la resta de materials que no han estat seleccionats).
- Model multiproducte: Segrega les fraccions següents: fracció orgànica de residus municipals (FORM), vidre i paper-cartró, conjuntament amb els ERE i la fracció RESTA.

Pel que fa als **Sistemes de recollida** en trobem de tres tipus:

- Contenidors comunitaris ubicats a la via pública
- Porta a Porta
- Sistemes de Dipòsit, Devolució i Retorn (SDDR).

RESIDU

Allò que es rebutja (productes, matèries, substàncies, etc.) perquè ja no es vol o es considera que és inútil i que cal que ens en desprenguem. Pot donar-se la circumstància que un producte considerat no útil per una persona o grup de població sigui considerat d'utilitat per un altre; o bé que pugui ser reaprofitat totalment o parcial, amb una altra finalitat.

RESIDU ZERO

Objectiu que cerca reduir al màxim la generació de residus. Ens marca la direcció cap a la prevenció de residus, la posada en marxa d'alternatives viables a la gestió de les fraccions no recuperables, alhora que ens desmarca de la lògica de gestionar els residus a través de la valorització energètica (incineració) o els dipòsits controlats (abocadors).

RESPONSABILITAT AMPLIADA DEL PRODUCTOR (RAP)

Obligacions legals que tenen com a objectiu internalitzar els costos de la gestió de residus en el si de les empreses fabricants. Amb aquesta mesura s'assigna a les empreses productores la responsabilitat del cicle de vida de tots els productes que posa al mercat. Sovint, aquest concepte es resumeix amb el concepte "Qui contamina, paga". Amb la nova llei de residus, els sistemes actuals (RAP o SIG) per adaptar-se a la normativa hauran d'assumir el 100% dels costos associats als seus productes un cop esdevenen residus, la qual cosa vol dir assumir la totalitat dels costos de la gestió integral dels residus d'envasos, la neteja del medi (carrers, platges, litorals, etc.) i de les infraestructures necessàries per al tractament d'aquests residus. Tres anys després de l'entrada en vigor de la Llei, la RAP s'ampliarà i, a més dels envasos, contemplarà altres productes com el tèxtil, els mobles, els plàstics agraris, les tovallolletes, els globus, el tabac i els elements per a les arts de pesca.

REUTILITZACIÓ

Tornar a fer servir un producte tantes vegades com sigui possible, amb la mateixa funcionalitat o bé amb una de nova, abans no es converteixi en residu. Es poden reutilitzar tant els productes (en circuits de segona mà o mitjançant la reparació, com la roba, els mobles o els electrodomèstics) com els envasos (de begudes, de detergents i sabons, etc.).

S

SDDR

Acronim de Sistema de Dipòsit, Devolució i Retorn. És un sistema pel qual les persones consumidores que compren un producte paguen una quantitat addicional de diners (un dipòsit) que es reemborsarà en retornar l'envàs o producte a un punt de recollida. El sistema es basa a oferir un incentiu econòmic perquè les persones consumidores tornin els envasos buits a qualsevol botiga, amb l'objectiu de garantir que seran reutilitzats o reciclats.

SISTEMA INTEGRAT DE GESTIÓ (SIG)

Sistemes encarregats de la recollida, transport, emmagatzematge i reciclatge dels residus. Aquesta és l'alternativa més utilitzada per part dels envasadors de productes destinats al consum: l'envasador paga un import a la societat gestora del sistema per cada envàs que posa al mercat. Aquests diners serveixen per finançar la recollida selectiva, el transport i la selecció dels diferents materials. Actualment, Espanya disposa de diverses societats gestores de sistemes integrats de gestió: Ecoembalajes España, SA (Ecoembes) i Ecovidrio són les que més ens poden sonar però en trobem d'altres segons el tipus de residu a gestionar.

Aquest sistema es va establir legalment a la Llei de residus de 1997, que va determinar que les empreses fabricants podien establir o bé un SDDR o bé un SIG per gestionar els residus dels seus productes.

T

TRACTAMENT MECÀNIC BIOLÒGIC

Tractament que s'aplica a la matèria orgànica recollida selectivament i a la resta, abans de la deposició final. Consisteix a separar i classificar mecànicament els materials reciclables que poden haver quedat en aquestes dues fraccions i a tractar la matèria orgànica restant mitjançant processos biològics. El tractament consta de dues parts, la mecànica, per separar els elements reciclables (metalls, plàstics, vidre, etc.), i la biològica, que pot ser en forma de compostatge o de metanització.

V

VALORITZACIÓ ENERGÈTICA

Tractament finalista per aquells residus que ja no es poden aprofitar: el rebuig. Els residus són incinerats i aprofitats per fer energia elèctrica i tèrmica principalment.

CAP AL RESIDU ZERO TAMBÉ A L'EMPRESA

L'ús de recursos, les necessitats de materials i la generació de residus varia considerablement segons les diferents activitats i sectors. Però està clar que la majoria d'empreses, en una fase o altra del seu funcionament, generen algun tipus de residu, sigui per la quantitat de material, sigui per la seva toxicitat.

Tant si és per una preocupació pel medi ambient com per donar compliment a les cada cop més nombroses i estrictes lleis de foment de l'economia circular i la prevenció de residus, les empreses han de ser corresponsables en la cerca i aplicació de solucions per evitar la generació massiva de residus que comporta l'actual model d'economia lineal.

Tot seguit, plantegem unes reflexions a tenir en compte per evitar generar residus en totes les baules de la cadena de producció i subministrament d'un producte o servei.

EVITAR GENERAR RESIDUS

ECODISENY

Ha de ser prioritari en la definició de qualsevol producte. Cal, per suposat, evitar emprar materials que puguin ser tòxics per a la salut. Fer que els productes siguin durables, fàcilment reparables o que es puguin actualitzar per millorar-ne les prestacions, són propostes que eviten substituir innecessàriament els productes. És important garantir que, al final de la seva vida útil, els materials podran reintroduir-se al cicle productiu. Procurar la reciclabilitat dels productes vol dir apostar per monomaterials, evitar colors i combinacions de materials que dificultin el reciclatge, etc.

CADENA DE SUBMINISTRAMENT

Cal tenir en compte les fases de transport tant entre fabricants, distribuïdors i comerços com cap a les persones consumidores. En aquesta fase, els residus inclouen tant les emissions que s'emeten durant el transport com els envasos que es generen durant les entregues. Actualment, hi ha una crisi de desabastiment de cartró degut, entre d'altres, a l'augment de la demanda d'aquest material pel comerç electrònic; a més, l'ús de paper i cartró per als enviaments genera residus i cal apostar per circuits d'envasos retornables d'una manera ferma i conjunta entre tots els actors de la cadena de subministrament.

SERVEI O PRODUCTE QUE S'OFEREIX

Aquest també és, per suposat, clau en la prevenció de residus. Quan sigui possible, s'ha d'apostar per la posada al mercat de productes reutilitzables, reomplibles o recarregables així com per serveis que segueixin aquestes pautes.

VENDA

Cal evitar l'ús d'envasos innecessaris. Una oferta de productes a granel –i amb els envasos propis de la clientela– redueix residus i permet ajustar les quantitats adquirides. En el cas que l'envàs sigui imprescindible, hauria de reduir-se al mínim necessari per qüestions de logística, higiene, etc. Cal evitar caure en les anomenades falses solucions de l'ús de materials compostables o biodegradables que generen igualment residus, generen confusió i poden arribar a dificultar els sistemes de recollida selectiva i de tractament de residus.

CANVIEM LES REGLES DEL JOC!

Transitar cap a una societat residu zero és un bon horitzó i implica, sens dubte, incorporar canvis importants en l'esfera personal i comunitària. Per dur a la pràctica aquests canvis, podem respondre'ns la pregunta sobre com organitzar el nostre dia a dia per passar de generar més de 500 quilos de residus per habitant i any a menys de 100 quilos. Materialitzar la resposta a aquesta pregunta passa per incorporar nous (i vells) hàbits de compra, de cuina, d'higiene, de moda o per dur a terme estils de vida que ens allunyin de la lògica de l'un sol ús i de la vida plastificada que portem avui dia.

Però... rebobinem! On ubiquem la responsabilitat a l'hora, no només de gestionar, sinó sobretot de reduir els residus? És evident que totes i cadascuna de nosaltres tenim un paper determinant que hem de jugar, però la reducció dels residus no ha de ser només una qüestió de l'esfera individual, sinó que ha de ser també, i sobretot, empresarial (és a dir dels productors) i legislativa. Individualment i

col·lectiva, hem de poder reclamar una legislació que ubiqui de forma clara la responsabilitat en la NO generació de residus. Perquè tradicionalment, i en la lògica del sistema capitalista, la política de residus no s'ha enfocat cap a la prevenció, sinó cap a la gestió (a través de plantes de tractament mecànic, biològic, abocadors, incineradores), donant per feta la (falsa) capacitat infinita del medi ambient per fabricar contínuament productes a partir de matèries primeres extretes de la naturalesa i per assimilar els contaminants. Ens cal un qüestionament profund del model econòmic i productiu actual i un acord social que acompanyi i faciliti aquesta veritable transició ecològica.

Hem de poder desmarcar-nos d'un sistema econòmic basat en el creixement il·limitat revestit de *greenwashing*. Deixar d'avançar a contracorrent i anar a l'arrel del problema: ens cal canviar les regles del joc.

RESIDUS I PANDÈMIA

Ja fa dos anys que vivim en un context de pandèmia i és evident el fet que el seguit de mesures que hem adoptat per evitar el contagi i protegir-nos col·lectivament han generat nous residus. Tot just ara estem començant a conèixer l'impacte que l'ús de mascaretes, guants o envasos de gel desinfectant està tenint en el medi ambient: ja a l'estiu del 2020 organitzacions ecologistes van començar a alertar de la presència cada vegada més gran de mascaretes, guants i ampolles de gel hidroalcohòlic al mar. L'informe de l'Agència Europea del Medi Ambient, publicat l'estiu del 2021 (*Impacts of COVID-19 on single-use plastic in Europe's environment*) analitza l'efecte de la pandèmia en certs productes plàstics d'un sol ús i

assenyala com provoquen gasos d'efecte hivernacle addicionals i altres emissions. Alguns d'aquests materials acaben embrutant els ambients terrestres i marins d'Europa i poden danyar els ecosistemes i els animals.

I és que, recollint dades d'un estudi de *Environmental Science & Technology*, Greenpeace ens recorden que cada mes s'utilitzen al món uns 129 mil milions de mascaretes d'un sol ús i 65 mil milions de guants.

Individualment, podem adoptar canvis que, sense contradir protocols ni posar en risc la salut, ens ajudin a disminuir la generació de residus no recuperables ni reciclables.

QUÈ PODEM FER COL·LECTIVAMENT?

1. Donar suport a entitats que disposen d'informació rigorosa sobre la problemàtica dels residus i aporten solucions per interpellar grups polítics, governs i sectors econòmics i/o que ajuden a transitar a aquests sectors cap al Residu Zero. Per exemple:

- Fundació Rezero – rezero.cat
- CEPA, Centre d'Ecologia i Projectes Alternatius – cepa.cat
- Ecologistes en Acció – ecologistesenaccio.cat
- Ecologistes de Catalunya – ecologistes.cat
- Amigos de la Tierra – tierra.org
- Greenpeace – greenpeace.org

2. Participar en processos de consulta pública a la ciutadania, com el *Procés participatiu de l'avantprojecte de llei de prevenció i gestió dels residus i d'ús eficient dels recursos de Catalunya*: <https://participa.gencat.cat/processes/residus>

3. Participar en iniciatives legislatives populars, com la *ILP per garantir el Benestar de les generacions presents i futures*, impulsada a les Illes Balears: <https://www.avuiperdema.org/>

4. Adherir-nos a manifestos per demandes concretes com per exemple:

- *Gobierno desplastificanos ya* per exigir la implantació de sistemes de dipòsit d'envasos (SDDR) <https://gobiernodesplastificanosya.com/>
- *Manifest sagnant*, que demana a les autoritats que es garanteixi el dret a fer una elecció informada i l'accés a productes mensuals segurs, justos i circulars <http://rezero.cat/campanyes/nouperiode/>

5. Manifestar-nos i participar en accions de denúncia pública i de sensibilització:

- Compres col·lectives: accions de denúncia col·lectiva que consisteixen a fer compres col·lectives a grans superfícies per mostrar la quantitat de residus que adquirim.
- Caracteritzacions de residus: consisteix a analitzar el contingut d'una bossa de la fracció resta (contenedor gris) i separar tot el que no hauria d'estar allà: matèria orgànica, envasos lleugers, vidre, paper i cartró així com d'altres. Rezero ha ideat una performance anomenada "Autòpsia de residus" que segueix la metodologia d'una caracterització però amb una posada en escena diferent i uns criteris de separació en funció d'una projecció Residu Zero.

- Mascareta higiènica: aquesta és la mascareta que es recomana per a la població en general (excepte personal sanitari, persones contagiades o col·lectius de risc). Per evitar la generació constant de residus podem optar per mascaretes higièniques reutilitzables. Podeu trobar més informació al dossier "Mascaretes reutilitzables: protegim la salut i el medi ambient", publicat per Rezero.
- En cas de fer servir mascaretes higièniques d'un sol ús, fem una bona gestió del residu. Abandonada a l'espai públic té una alta probabilitat d'acabar al mar.

- Sempre que tinguem accés a una pica amb aigua i sabó podem prioritzar el rentat de mans per sobre de l'ús de gel hidroalcohòlic. En el cas d'espais o situacions on no tenim accés a aigua i sabó, si hem de fer ús de gel hidroalcohòlic, podem prioritzar la compra d'envasos grans i optar per reomplir ampolles dosificadoras més petites.
- Desconeixem encara quin és l'impacte dels residus generats amb els tests d'antígens; i per ara tampoc tenim informació sobre possibles alternatives. Sí que es podrien trobar maneres, però, de dissenyar-los per tal que el residu generat tingui menys impacte i fer-se de materials biodegradables i lliures de plàstic, com ja es fa en alguns test d'embaràs.

ACCIÓ MUNICIPAL

Les entitats locals tenen marge d'actuació per desenvolupar polítiques públiques per a la promoció de bones pràctiques encaminades a la prevenció de la generació de residus: el mètode que decideixen per realitzar la recollida selectiva o la decisió sobre el tractament de la fracció orgànica en són un exemple. A més, a través de la compra i de la contractació pública de béns i serveis, poden incloure criteris per assolir l'objectiu de la prevenció de residus.

EL PETIT I IMPRESCINDIBLE PAPER DE LA COMPRA I DE LA CONTRACTACIÓ PÚBLICA PER AL RESIDU ZERO

A l'escola, a les biblioteques, als centres cívics... i no només en els serveis, sinó també en els subministraments de productes, es generen una gran quantitat de residus dels quals l'administració n'és responsable.

Al mercat hi trobem una àmplia diversitat d'entitats de l'ESS que treballen al sector dels residus que donen respostes innovadores que caldrà tenir en compte. L'Administració ha d'obrir el seu mercat a aquestes petites i mitjanes empreses, tal com es reflecteix a la Llei de Contractes del Sector Públic, i promoure una participació en igualtat de condicions i així diversificar el número d'empreses que actualment concentren aquest sector del mercat.

Un dels exemples amb més recorregut és la gestió de les deixalleries municipals, encara que no és l'únic. Una altra possibilitat és poder complementar grans contractes amb la incorporació de l'obligació de subcontractació d'empreses de l'ESS per a determinades tasques. Finalment, gairebé la majoria de contractes tenen impactes en la prevenció, reutilització i reciclatge dels residus. Per aquest motiu, és clau que també incorporin especificacions tècniques, criteris d'adjudicació i/o condicions especials d'execució relatives a estratègies en la prevenció de residus i promoció de l'economia circular.

PROMOCIÓ DE L'AUTOCOMPOSTATGE I DEL COMPOSTATGE COMUNITARI

La gestió de la fracció de la matèria orgànica és de les més fàcils d'assumir de manera íntegra i el seu cicle és relativament fàcil.

Si bé des de fa temps ja hi ha persones que composten de manera individual, comencen a ser cada vegada més freqüents les iniciatives de compostatge comunitari, promogudes per l'administració, per entitats o per moviments veïnals. Aquesta fórmula funciona bé a les ciutats i, alhora, en alguns municipis està començant a permetre no només l'autonomia respecte de les plantes sinó la implicació de la pagesia.

Alguns projectes que inspiren:

- L'any 2016, el Consell Comarcal del Pla de l'Estany i els ajuntaments de Sant Miquel de Campmajor, Crespià, Esponellà i Palol de Revardit van optar per l'autocompostatge com a única via per a la gestió dels residus orgànics, que es poden compostar individualment o bé en els punts de compostatge comunitari.
- Larrabetzu, compostatge comunitari a Bizkaia: interessant perquè afegeix un nou actor: la pagesia.
 - les persones separen la fracció a casa seva
 - els pagesos la recullen i la composten a les seves terres pel seu ús i per a la comercialització (en un màxim del 20% del compost establert)
 - l'ajuntament paga als pagesos pel servei prestat

LA RECOLLIDA SELECTIVA PORTA A PORTA: UN SISTEMA D'ÈXIT

La millora de la recollida selectiva de residus va més enllà dels sistemes de contenidors i de les campanyes de sensibilització: cal implantar sistemes més eficients. El sistema de recollida que ha demostrat millors resultats és la recollida porta a porta (PaP). Els municipis amb recollida porta a porta arriben a nivells de recollida selectiva del 80%, molt per sobre de l'objectiu de recollir selectivament el 65% dels residus al 2035 fixat per la Unió Europea.

DECÀLEG DE MESURES DE PREVENCIÓ PER A L'ADMINISTRACIÓ LOCAL

La prevenció ha de ser el principal objectiu de les administracions locals en la gestió de residus per avançar cap al residu zero. Per aquest motiu, al següent decàleg trobareu les 10 principals mesures que poden establir les administracions públiques per avançar en la prevenció de residus, així com exemples d'algunes experiències d'èxit.

- 1. AMBIENTALITZACIÓ D'ACTES I ESDEVENIMENTS PÚBLICS.** Disposar d'un servei de lloguer de vaixel·la i gots reutilitzables i altres elements reutilitzables als esdeveniments per evitar productes d'un sol ús.
 - Vaixel·la reutilitzable a Barcelona
- 2. ESPAIS DE PREPARACIÓ PER LA REUTILITZACIÓ I DE REUTILITZACIÓ.** Adaptar i habilitar les deixalleries com a espais de reutilització de productes.
 - Espai de reutilització a la deixalleria de Cornellà de Llobregat
 - Reviu Menorca
- 3. ESPAIS D'INTERCANVI I DE PRÉSTEC.** Establir equipaments municipals amb punts d'intercanvi de llibres i joguines i espais de préstec de productes.
 - Biblioteca de les coses de Sant Martí
- 4. FOMENT DE L'ÚS D'ENVASOS REUTILITZABLES EN L'ALIMENTACIÓ.** Fomentar els circuits de reutilització i sistemes de rentat d'envasos reutilitzables en mercats, comerços i canal HORECA mitjançant el suport a iniciatives emergents.
 - Prova pilot d'envasos reutilitzables al Mercat del Carmel (paka)
 - Campanya Al mercat zero plàstics, de Palamós
- 5. CANVIS NORMATIUS.** Modificar les ordenances incorporant-hi mesures de prevenció a l'ordenança de residus i a l'ordenança fiscal o crear una ordenança de prevenció de residus.
 - Ordenança de prevenció i gestió de residus de Rubí
- 6. SISTEMES DE RECOLLIDA PORTA A PORTA (PAP).** Implantar el sistema PaP, a més de millorar els índexs de recollida selectiva, facilita la implantació dels sistemes de pagament per generació (PxG) que fomenten la prevenció.
 - PaP amb PxG a Argentona
 - Recollida selectiva de Montellano
- 7. PROMoure PROCESSOS PARTICIPATIUS I ACORDS VOLUNTARIS.** Coordinar processos amb els diferents actors del municipi per avançar en la prevenció de residus.
 - Vallès Circular – iniciativa d'administracions, agents socials, ambientals i econòmics
 - Maresme circular
- 8. PREVENCIÓ DEL MALBARATAMENT ALIMENTARI.** Fomentar la redistribució dels excedents alimentaris generats al equipaments municipals.
 - Pont alimentari a l'Hospital Germans Trias i Pujol
- 9. REDUCCIÓ DE L'ÚS DE PLÀSTIC D'UN SOL ÚS.** Fomentar els productes a granel i l'ús de productes reutilitzables com els bolquers i els productes mensuals.
 - Campanya nou període a les escoles
 - De la pobresa menstrual a l'empoderament, Cardedeu
- 10. COMUNICACIÓ I SENSIBILITZACIÓ CAP AL RESIDU ZERO.** Realitzar campanyes de sensibilització en prevenció i publicar de forma transparent dades de residus del municipi.
 - Autòpsia de residus a Ripoll

ENTREVISTA A JOAN MARC SIMON

PER JOSÉ M. ALONSO

FOTOGRAFIES: JOANA ARIET I ARXIU ENTREVISTAT

“LA LLEI DE RESIDUS ÉS UNA OPORTUNITAT PER CUIDAR EL MEDI AMBIENT, CREAR OCUPACIÓ, LLUITAR CONTRA EL CANVI CLIMÀTIC I SER MÉS EFICAÇOS. TOT EUROPA VA EN AQUESTA DIRECCIÓ: PRENGUIN LA INICIATIVA”

Joan Marc Simon

Joan Marc Simon viu a Brussel·les i coordina Zero Waste Europe, la coalició de grups que impulsen l'objectiu “residu zero” per tot el continent europeu. Orador habitual, tant en reunions amb la indústria i les ONG a Brussel·les com en l'àmbit local, ha elaborat nombrosos estudis i llibres com «Residu Zero. Com reactivar

l'economia sense carregar-se el planeta». Amb formació en Economia i Cooperació al Desenvolupament, compta amb més de 10 anys d'experiència treballant amb organitzacions governamentals i no governamentals en el camp de la bona governança, la nova economia, la justícia social i el medi ambient.

JA Què és Zero Waste Europe (ZWE)?

JS ZWE és una organització que treballa tant influenciant polítiques europees com en la implementació d'estratègies de residu zero. Això últim ho fem treballant amb els nostres grups locals (en tenim a 25 països), amb els municipis i, fins a cert punt, amb petites empreses i indústries. Actualment, treballem amb 450 municipis en la implementació d'aquestes estratègies: prevenció de residus, canvi de sistemes de recollida, sistemes de reutilització...

A més, intentem connectar diversos actors en accions d'impacte. Per exemple, hem impulsat el moviment *Break free from plastic* (Allibera't del plàstic), que promou alternatives al plàstic d'un sol ús i que ara mateix té més de 1.000 punts adherits a tot el món. Intentem tenir influència més enllà de la nostra pròpia organització i podem arribar a generar grups que són més grans que ZWE.

ZWE és una organització que treballa tant influenciant polítiques europees com en la implementació d'estratègies de residu zero

JA Com és possible treballar amb 450 municipis?

JS No hi treballem directament, el que fem és crear un espai de treball i uns criteris homogenis per tot Europa per facilitar que els grups locals, per exemple a Itàlia, treballin amb els seus municipis a Itàlia, els grups a Catalunya treballin amb els de Catalunya, etc.

Fins ara, cada municipi feia el seu propi compromís residu zero, però la diversitat de propostes i metodologies locals ens va dur a plantejar un barem comú. Per aquesta raó, el 2021 hem creat una certificació de municipis residu zero. Hem creat el sistema més visionari possible en l'àmbit de la gestió de residus i un sistema de certificació. El seguiment es fa per part dels grups locals i ZWE coordina el programa, la base de dades i intervé en cas de desacord entre els grups locals i els municipis adherits, eventualment realitzant auditories independents.

JA Parla'm de Contarina, Veneto. Ho esmenteu al vostre web com un exemple molt avançat.

JS Contarina és la pràctica més avançada a Europa actualment. És una empresa pública de gestió de residus, que treballa a la regió del Veneto, a la zona de Treviso. Són 52 municipis que han aconseguit no només arribar a nivells de recollida selectiva de prop del 90% per a gairebé un milió de persones, sinó reduir la fracció rebuig a menys de 50 kg per habitant i any.

Hem creat el sistema més visionari possible en l'àmbit de la gestió de residus i un sistema de certificació

JA Aquí estem generant 300 kg per hab/any d'aquesta fracció.

JS Sí, entre 250 i 300 kg és el més habitual. Així que ells generen cinc vegades menys que la mitjana europea. I és clar, això ho fem servir com a comparació: si ells ho fan, això seria el que la resta hauria de comprometre's a aconseguir. Òbviament, no és fàcil, però l'experiència demostra que és possible.

JA A la vostra pàgina web diu que voleu impulsar les polítiques de residus del segle XXI i deixar enrere les del segle XX. Com definiríeu cadascuna d'aquestes polítiques?

JS El gran titular que resumiria la gestió de residus del segle XX seria haver intentat evitar que la generació de residus tingués un impacte negatiu sobre la salut dels ciutadans.

JA Treure'ls del mig, vaja.

JS Treure'ls de, per exemple, un abocador al mig de la ciutat, on s'han acumulat, i dur-los a un lloc on no molestin. Això, en el pitjor dels casos, pot ser exportar-los o llençar-los al mar. En el millor dels casos, seria intentar arreplegar-los selectivament i reciclar el que es pugui.

El segle XXI és diferent: un segle on ja notem l'escassetat de recursos, el preu de l'energia puja, etc. de manera que ja no té sentit el fet de generar residus. La gestió de residus al segle XXI ha de consistir a invertir la piràmide i posar la prevenció i la reutilització com a prioritats. Això implica reduir al màxim la generació de residus, perquè els productes consumibles han

de durar molt més. I localitzar la gestió: reparar i reutilitzar localment, que sigui fàcil de fer o que la gestió de l'orgànica sigui tan local com sigui possible.

Un objectiu ideal per a finals del segle XXI seria aquest: l'únic residu que s'hauria de generar hauria de ser l'orgànic.

El gran titular que resumiria la gestió de residus del segle XX seria haver intentat evitar que la generació de residus tingués un impacte negatiu sobre la salut dels ciutadans

JA **L'orgànic és inevitable.**

JS Bé, jo visc a Brussel·les en un bloc de pisos i tenim compostatge comunitari, aleshores no és tan inevitable, de fet. Es pot gestionar de manera molt descentralitzada i t'estalvies l'esforç de la recollida selectiva.

Però la resta de residus, com els envasos, no té sentit que existeixin. L'únic que no pots evitar, i que se'n podria justificar la recollida, és l'orgànica. I potser una fracció de rebuig molt petita. Tota la resta s'hauria de gestionar per la via de la reutilització, de sistemes de retorn al productor, etc.

Això seria ideal. No és només una qüestió d'higiene i sanitat públiques, sinó una qüestió de gestió de residus eficient, menys contaminant i que generi llocs de treball locals.

JA **Tornant a ZWE i la vostra trajectòria recent. Sovint s'ha dit que, amb el projecte polític europeu, cal que els moviments socials europeus transcendeixin el context d'acció local i cooperin amb altres. Vosaltres us hi heu posat.**

JS Aquesta ha estat la clau. Al principi, el 2005, hi havia grups ambientalistas a diferents països amb narratives i estratègies diferents, atomitzats. Nosaltres vam dir "mireu, hi ha un marc legislatiu europeu que, amb tots els errors, es pot utilitzar i no està sent explotat."

Així que sumem els nostres esforços locals amb els esforços a Brusel·les per intentar convèncer els qui tenen el poder executiu que implementin les solucions en l'àmbit local,

regional i estatal. I treballar amb les bones pràctiques. Perquè, en comptes de tenir idees que no s'havien dut a terme enlloc, dèiem "mira, a Itàlia hi ha un municipi que implementa una estratègia de residu zero que ha aconseguit aquests resultats en cinc anys. Per què no els visitem?". I així, el que hem aconseguit és avançar molt ràpidament en una direcció concreta.

Hem aconseguit agafar el millor que hi havia a Europa sobre residus i transformar-ho en una norma. Hem construït sobre allò que ja hi havia, unificant la narrativa dels diferents grups i fent que treballin junts. Ara veiem molta col·laboració de la societat civil, molta més que entre administracions de diferents països o a la indústria. I això és un avantatge perquè, si estem més connectats, vol dir que tenim accés a més informació, ens podem anticipar i podem tenir més impacte.

La gestió de residus al segle XXI ha de consistir a invertir la piràmide i posar la prevenció i la reutilització com a prioritats

JA **Quines victòries ha portat aquesta metodologia?**

JS Moltes. A Europa, per exemple, tot el que és economia circular. Del 2014-2015 fins al 2018 s'ha aprovat una part del paquet d'economia circular amb els nous objectius de reciclatge, l'obligació de recollida selectiva de l'orgànica el 2023, una metodologia uniforme per al càlcul del reciclatge, etc.

També hem aconseguit parar tots els fons europeus que anaven per a incineradores; hem canviat la política de subvencions a l'energia que es genera cremant residus (valorització energètica); vam aconseguir la directiva de bosses de plàstic d'un sol ús el 2014 i hem aconseguit la directiva per a plàstics d'un sol ús del 2019.

Localment, hem aconseguit que països com Eslovènia o Romania –que van entrar a la UE el 2004 i el 2007 respectivament– estiguin ja molt més avançats que països com Espanya. A Romania, no és en àmbit estatal, però hi ha regions i municipis implementant estratègies de residu zero semblants a les d'Itàlia, les del País

Basc o d'alguns municipis de Catalunya, que són molt avançades. A Eslovènia, hem aconseguit que la capital (Ljubljana) sigui la primera d'Europa amb estratègia residu zero, ha deixat enrere la incineració i té taxes de reciclatge del 70%.

També hem influenciat molt les grans empreses, com ara les envasadores de refrescos (Coca-Cola, Pepsi) amb la campanya *Break free from plastic*, en identificar de quines marques són els envasos que es troben abandonats a les platges. Hem aconseguit que s'imposin objectius de materials reciclats o que ara mateix estiguin recolzant el Sistema de Dipòsit, Devolució i Retorn (SDDR), cosa que boicotejaven completament fins fa tres anys.

JA **Globalment, avancem a bon ritme cap a un model de residu zero?**

JS Estem avançant més ràpid del que avançàvem abans. Però encara estem anant massa a poc a poc i hi trobem moltíssims exemples. Jo crec que anem en la bona direcció, però anem massa lents.

JA **Ens costa alterar les inèrcies que ens venen del segle XX?**

JS És així, lamentablement. Continuem amb un sistema incrementalista de canvis quan la velocitat de la destrucció és exponencial. Tenim un problema d'escala: el canvi climàtic i la crisi de recursos no treballen de forma aritmètica, treballen exponencialment, amb tota la retroalimentació de successos i catàstrofes.

Vet aquí la contradicció, encara no estem treballant a la velocitat adequada. Estem en un transatlàntic i ens costa virar la direcció i agafar velocitat de creuer.

En el cas de l'Estat espanyol, és exasperant. Perquè, com hem dit abans, hi ha països que han entrat a la UE vint anys després que Espanya i estan molt més avançats. Un país amb el nivell d'inversió i de coneixement que té Espanya en gestió de residus, que estigui tan endarrerit, crida l'atenció.

JA **Fa mal sentir-ho, no?**

JS Nosaltres parlem amb les federacions europees i ens diuen com és de problemàtic treballar amb països com Espanya, on tens organitzacions com Ecoembes que van a la seva i que bàsicament estan traient credibilitat als seus homòlegs d'altres països.

JA **Això et volia preguntar. El sector empresarial amb el que parlem de la qüestió dels residus, és més responsable, a fora?**

JS Nosaltres, el que veiem amb la indústria aquí a Brussel·les i a molts països és que ja han fet el canvi. És a dir, ja han entès que aquesta oposició a mesures com la reutilització d'envasos o el reciclatge ja no hi té cabuda, perquè hi ha una llei europea que ha estat aprovada. I que ja no toca continuar oposant-s'hi, sinó implementar aquestes normes de manera que en surtin més ben parats. Perquè, si ho fan bé, ells en sortiran tan beneficiats amb el sistema nou com amb el sistema anterior. Per tant, estratègicament, no té sentit aferrar-se a un sistema caduc, que saps que canviarà, i no preparar-te pel que ve. És perdre el temps intentant preservar un sistema que és ineficient, corrupte fins a cert punt, poc transparent, etc.

En resum: sí, a altres països tinc converses molt més avançades en termes de responsabilitat dels productors. També hi ha altres països on és un desastre, però que Espanya sigui allà on és ara no té cap justificació.

Continuem amb un sistema incrementalista de canvis quan la velocitat de la destrucció és exponencial. Tenim un problema d'escala: el canvi climàtic i la crisi de recursos no treballen de forma aritmètica, treballen exponencialment

JA Com pot la UE forçar Espanya a complir les obligacions? Les multes econòmiques als estats no donen gaire resultat.

JS Aquesta és una pregunta complexa perquè, en principi, els Estats membres no volen que la UE els digui el que han de fer. És una qüestió de sobirania política: en teoria, és el poble espanyol qui decideix i tria els seus representants.

El que passa és que, quan s'aproven lleis europees, l'Estat espanyol participa tant al Parlament com al Consell. És a dir, que ja

ha participat del procés legislatiu que ha donat com a resultat una norma europea. Per tant, Europa, que som tots, ha decidit una política que cal implementar.

Si no s'implementa, la Comissió pot imposar multes, però també hi ha altres mecanismes. Per exemple, lligar els ajuts dels fons de recuperació post COVID-19 al compliment dels objectius. Això s'està fent, per exemple, amb Polònia i Hongria per temes de drets humans i respecte per l'estat de dret, que són incompliments greus dels principis europeus. De moment, no s'està fent per incompliment d'acords ambientals, però es podria fer. O potser la UE pot definir quin tipus d'infraestructures de gestió de residus finança amb els fons de recuperació.

JA Et volia preguntar pel terme de moda, "economia circular". A Opcions tenim un cert recel, a fer servir termes "nous i brillants", encara que reconec que, des del punt de vista de la comunicació, "economia circular" té molt de *sex-appeal* com a expressió. Com us posicioneu vosaltres? Sospito que de manera més pragmàtica.

JS De manera pragmàtica, sí. Això són marcs de treball, marcs lògics. *Economia circular* està bé com a oposició a *economia lineal*, que és la de l'un sol ús. Jo crec que, si només serveix per això, ja és alguna cosa. És fer explícita una cosa que nosaltres ja dèiem fa temps però els *mass media* o la indústria no estaven acostumats a sentir. El fet que això sigui "el nou normal" de la política europea crec que és útil. Hi ha gent compromesa amb l'economia circular que ho fa bé i jo crec que és útil en aquest sentit.

S'abusa del terme i d'aquí a deu anys no significarà res? Potser sí. Però ara mateix té aquesta utilitat. També passa que, a països com Espanya, s'està tergiversant més que a d'altres. Per exemple, estàs cremant residus i dius "la incineració forma part de l'economia circular perquè sempre tindràs residus i cal fer alguna cosa amb ells, i el que no es pot reciclar s'ha de cremar. Això és economia circular". Això és un *greenwashing* com una casa. Però, com que no hi ha una definició d'economia circular que estigui aprovada per la llei, no passa res. I és clar, és més fàcil agafar les paraules de moda i retorçar-ne el significat que agafar-les i donar-les-hi un significat real.

JA Abans has parlat de Coca-Cola i Pepsi. Les grans corporacions podrien, paradoxalment, generar processos d'economia circular tècnicament molt potents, però estan inserides alhora en una lògica de negoci súper capitalista. Com us posicioneu davant d'aquestes grans empreses?

JS Aquí hi ha dues coses. Una, nosaltres donem suport, prioritàriament, a les empreses locals que treballin amb recursos locals en models circulars (no volem una "circularitat global") i amb respecte pels drets dels treballadors. Pel que fa a les estratègies de residu zero, volem que aquestes petites empreses locals es multipliquin. Creiem més en una Europa plena d'empreses locals de gasoses i refrescos amb envasos que circulen localment i ancorats a la comunitat que tenir dues o tres multinacionals que, de manera súper eficient i molt ecològiques, subministren a tot Europa.

Dit això, i a partir de la feina que fem amb les empreses locals, també som conscients de l'impacte que tenen aquestes grans empreses sobre el medi ambient i els impactes socials que generen. La nostra estratègia és parlar-ne, per intentar minimitzar el mal que fan. Aleshores, si aconseguim que els envasos de Coca-Cola, Pepsi etc., en lloc d'acabar al medi ambient, passin a un sistema d'envàs reutilitzable, podem fer que siguin una mica menys perjudicials. També perquè quan es tracta de canviar infraestructures i paradigmes, si canviem una infraestructura de reutilització d'envasos que funciona per a aquestes grans empreses, també funcionarà per a petites. De la mateixa manera que si construeixes carreteres per a cotxes, també es poden fer servir per bicicletes. La infraestructura podria ser utilitzada per tothom. Aquesta és la filosofia.

Som conscients de la contradicció però creiem que, atès l'impacte actual d'aquestes empreses, és important minimitzar-lo.

JA A Espanya, s'està elaborant la nova llei de residus i estem preocupats perquè, pel que sembla, al text aprovat al Congrés li falta ambició i profunditat per introduir mesures potents de prevenció i reutilització. Quin seria el vostre missatge pels nostres representants polítics?

JS Crec que és important que vegin realment l'oportunitat. Que vegin que aquesta llei no és

una llei de restricció, sinó que és una llei que permetrà millorar l'estat del medi ambient, crear ocupació, ajudar-nos a lluitar contra el canvi climàtic i a ser més eficaços. Aleshores, si realment els preocupa el futur del país, jo crec que és una llei que és important que s'aprovi amb el màxim d'ambició.

Que no deixin passar una altra oportunitat per posar-se al dia en tot allò que és una societat residu zero (o economia circular), perquè tot Europa va en aquesta direcció i Espanya l'ha de seguir. I que, si poden prendre la iniciativa i, per una vegada, no ser els darrers, seria benvingut.

Estratègicament, no té sentit aferrar-se a un sistema caduc, que saps que canviarà, i no preparar-te pel que ve. És perdre el temps intentant preservar un sistema que és ineficient, corrupte fins a cert punt, poc transparent

REPORTATGE

UN MAR DE ROBA

GERARDO SANTOS

FOTOGRAFIES: DOLORS PENA

Tones de roba arriben cada any a Solidança.

La producció de roba provoca un gran impacte mediambiental i, sovint, vulneracions dels drets laborals. Cada any, gastem 437 € de mitjana en roba, segons un estudi de Kantar. Un altre estudi, de Càritas, diu que a tot l'Estat unes 990.000 tones de roba van a parar als abocadors cada any. Només es recullen, de mitjana, el 12,16% dels residus tèxtils. Les entitats socials fa anys que treballen per revertir aquesta situació.

Quan hom entra a la planta de Preparació per la Reutilització de **Solidança** té una sensació semblant a la que devia tenir el pintor romàntic alemany Caspar Friedrich en crear una de les seves obres més reconegudes: *Monjo vora el mar*. En ella, una silueta humana esdevé insignificant davant la immensitat de l'oceà. A la nau de Solidança, la mesura humana empetiteix comparada amb la interminable immensitat de les tones i tones de roba que trobem, només entrar a la nau. L'espai, tanmateix, no trasllada al visitant la mateixa sensació bucòlica que les pintures romàntiques alemanyes transmeten a l'espectador. En entrar a la nau de Solidança i conèixer quina és la vida útil de la roba que comprem, hom és conscient de l'atemptat que cometem contra la natura. Si Friedrich ens volia

mostrar, a cop d'ull, com són d'insignificants els humans en comparació a la natura, la nau de Solidança ens mostra, al minut d'entrar-hi, com som d'irrespectuosos els humans amb la natura. Solidança Treball E.I. és una Empresa d'Inserció creada el 2006 que ofereix serveis de gestió i revalorització de determinades fraccions de residus urbans, concretament, roba i aparells elèctrics i electrònics. Van néixer abans, l'any 1997, però aleshores encara no hi havia la Llei d'Empreses d'Inserció Social de 2003, de manera que no podien disposar del paraigua legal. “Per a nosaltres, la nova llei va ser una oportunitat per endreçar la casa. Veníem de molts anys de voluntariat i de treballar com a associacions i passar a ser empresa va significar portar una comptabilitat molt més endreçada i eficaç”, recorda Isabel Gimeno, que va ser fins fa pocs mesos directora i gerent de Solidança. “Havíem d'anar al notari per constatar el canvi d'associació a empresa i era caríssim. Entre visita i visita havia de passar un temps, per recuperar-nos econòmicament: “No podem anar cada any al notari!”, diu entre rialles Gimeno.

Dins del laberint d'enormes gàbies plenes a vessar de roba que conforma la primera sala de la nau, el personal de Solidança hi sap trobar l'ordre. La traçabilitat és cabdal i cada gàbia té la referència de la data de recollida i el municipi d'origen de la roba. Aquí, els toros mecànics són el mitjà de transport per excel·lència i la perícia dels seus conductors sorprèn el visitant. Tot funciona com un rellotge, i així ha de ser, perquè cada dia entra roba nova. L'any 2019, per exemple, Solidança va recollir 4.500 tones de roba.

“A partir del canvi de segle, el tema de la reducció de residus es comença a treballar seriosament, abans era més de caràcter voluntari –assegura Gimeno–. Els primers anys del segle XXI van resultar molt actius. Les coses no surten soles, per un cantó hi ha la societat civil que va empenyent i per l'altre, les entitats que porten fins a trenta anys fent feina en la conscienciació social. Abans, anaves als ajuntaments i, sovint, els havies de convèncer de posar contenidors perquè en desconfiaven. Tot això va anar molt a poc a poc. El territori era verge”. Tot va anar canviant quan les caixes d'estalvis van començar a obrir línies de subvenció a projectes socials: “Vam fer molt bona feina ideant i presentant projectes a subvencions i

La Isabel Gimeno ens explica la història de l'entitat.

van ser moments de molta alegria perquè veiem com l'esforç començava a donar fruits”.

Canviem de sala. Entrem en una zona de 3.000 metres quadrats, dedicada al triatge de roba. Primer es descarten els impropis, és a dir, tot el que no sigui roba o no sigui roba aprofitable. Després, fan una primera classificació: Roba d'home, roba de dona, roba d'abric o roba de la llar. Cadascuna d'aquestes va a uns enormes calaixos, anomenats classificadors. Una de les treballadores que s'hi dedica comenta que només triga vint minuts a omplir els calaixos. El flux de roba no para mai, com si mai deixéssim de llençar roba.

En una segona tria, se separa la roba segons el tipus (pantalons, camises, samarretes, etc.), i aquí és quan les treballadores de la nau ens comenten què és allò que anomenen 'primera qualitat'. Es tracta de roba que no s'ha fet servir, perquè encara porta l'etiqueta de la botiga en què es va comprar. Ens comenten que omplen uns 8 sacs de roba de primera qualitat al dia, és a dir que, només a Solidança, es recullen, cada dia, uns 30 o 40 quilograms de roba per estrenar.

L'acústica de l'espai no és precisament la d'un auditori. Hi ha una reverberació com metàl·lica, potser fruit de la gran quantitat de maquinària que emplena les sales de la nau. Grues de deu metres d'alçada que traslladen la roba anteriorment classificada, tot un bosc de metall. La setantena de treballadors i treballadores fan la seva feina en un silenci estrany. El visitant no se'n pot estar i li demana a la persona que ens fa de guia si aquest silenci és l'habitual. La resposta comença amb una

Tractament de residus i integració socio-laboral.

rialla: “No, i ara! Això normalment és una festa. Engueuen la ràdio, posen música i molts canten. Avui els he demanat que no ho fessin perquè veníeu vosaltres i amb el xivarri no podríem ni parlar”.

ELS RESIDUS D'APARELLS ELÈCTRICS I ELECTRÒNICS

Tot és molt més tranquil a la part de RAEE (residus d'aparells elèctrics i electrònics) de la planta de Solidança. Són 1.000 metres quadrats dedicats a ser “la infermeria de forns, neveres i rentadores”, descriu en Daniel, responsable de RAEE a Solidança. Aquests electrodomèstics, un cop reparats, acaben a Serveis Socials i a botigues, on es venen a meitat de preu. Però no només, també es reutilitzen components d'ordinadors i plaques electròniques per extreure'n coure, alumini, pal·ladi, or i platí, entre d'altres. Des del 2016, l'entitat col·labora amb el projecte eReuse.org amb l'objectiu de recondicar aparells informàtics, assegurant l'esborrat de dades, tot amb certificat oficial.

L'any 2020 es van gestionar 61.930 quilograms de residus a la planta de Sant Just, el que suposa una emissió de 45.079 quilograms de diòxid de carboni evitada. A banda, van ser generats quatre llocs de treball per a itineraris d'inserció. Durant el 2020, any marcat per la pandèmia i les classes virtuals, Solidança va potenciar, juntament amb la plataforma Circula.cat, el recondicament d'ordinadors. El resultat, més de 150 ordinadors

posats a disposició dels ajuntaments, centres escolars i entitats que en volguessin sol·licitar.

Els cicles de la roba i els RAEE, a Solidança, són cicles d'economia circular i no pas lineal. Aquest cercle es tanca gràcies a les 10 botigues que Solidança i la cooperativa Roba Amiga tenen per tot Catalunya. No només s'hi ven roba, en algunes també mobles i electrodomèstics de segona mà. L'any 2020 es van reutilitzar 75.518 quilograms amb la venda de roba, mobles i electrodomèstics, el que es tradueix en 17.201.431 grams d'emissions de CO₂ estalviades.

Arraconat en una sala humil, hi trobem el Laboratori Tèxtil de Solidança. Aprofiten peces de roba per fer-ne de noves i tiren endavant línies de moda sostenible. La botiga de Solidança del carrer Galileu de Barcelona va acollir el 24 de novembre una desfilada de roba. Es tractava de la presentació de la nova línia de peces d'*upcycling* 'Didal-up'. Les models van ser les mateixes treballadores de Solidança i tota la roba que es va veure desfilat es va posar a la venda a la mateixa botiga.

L'origen de la desfilada es remunta al mes de juliol de 2021. Aleshores es va realitzar un taller d'*upcycling* en què hi van participar 12 dones.

D'aquell taller en van sortir una sèrie de propostes de disseny que es van poder confeccionar al taller de costura de l'entitat, tal com va explicar abans de la desfilada la seva coordinadora, la Susagna Navó, una de les dues confeccionadores. Navó duia una capa, confeccionada a partir de quatre jerseis, “molt calentona”, com va confessar. La confecció d'aquesta peça de roba, declarava la mateixa Navó, va aconseguir aprofitar el 80% dels quatre jerseis

Els RAEE, els “nous” residus.

originals. La confecció de la capa, d'altra banda, “va generar un estalvi de 8.500 litres d'aigua i es van evitar les emissions de 21 quilograms de diòxid de carboni”. El públic present va aplaudir en sentir-ho.

A partir d'aquí es van anar succeint els passos i, per cada peça que el públic descobria, també s'informava de l'estalvi consegüent. Aquesta bossa, 2.000 litres d'aigua estalviats i 5 quilograms de CO₂ evitats; aquest conjunt de jaqueta i pantalons, 10.000 litres d'aigua estalviats i 25 kg de CO₂ evitats, etc. Tot el projecte, des del *workshop* inicial fins a la desfilada final, ha comptat amb la participació d'Eurecat i Altrapo Lab.

TREBALLAR PER LA INSERCIÓ LABORAL A TRAVÉS DE LA GESTIÓ DE LA ROBA I ELS RAEE

L'objectiu de Solidança és la inserció sociolaboral de persones en situació de vulnerabilitat social. Ho fan a través de la creació d'itineraris d'inserció personalitzats i holístics. L'any 2020 es van contractar 98 persones en aquests itineraris d'inserció, 26 de les quals derivades del Programa Làbora de l'Ajuntament de Barcelona. Des de l'entitat es promouen accions formatives per a diferents col·lectius que es troben a l'atur i en risc d'exclusió social i es promouen programes d'inserció sociolaboral per a col·lectius migrants i joves extutelats, entre d'altres.

Quan les persones inicien un itinerari amb Solidança es fa un diagnòstic on s'estableix conjuntament amb la persona treballadora un pla de treball per a la millora de la seva inclusió en el món laboral amb objectius concrets, tant per desenvolupar les seves competències a l'empresa, amb la formació en el lloc de treball que ocuparà, com la realització de formacions externes que millorin el seu currículum.

Durant l'itinerari, es fa seguiment competencial i emocional de la persona per donar resposta a situacions d'exclusió social, necessitats formatives, orientació laboral o eines per atendre correctament una entrevista de feina.

Es realitzen també formacions que tenen una gran demanda al mercat laboral com ara el carnet de carretoner/a o el de manipulació d'aliments, versàtils i per a diferents llocs de treball. L'entitat també ofereix, en horari laboral, tallers competencials, classes de català i el taller de recerca de feina, on persones voluntàries de l'entitat venen a compartir els seus coneixements i a ensenyar aquestes disciplines.

A Solidança es realitzen formacions 100% subvencionades dirigides a persones que es troben a l'atur. Treballen amb el Programa Incorpora, i són Punt Formatiu des de 2015. Les formacions depenen dels programes que facin aquell any, sempre estan enfocades a oficis relacionats amb serveis ambientals o amb oficis amb alta demanda en el mercat laboral, ja que l'objectiu en finalitzar la formació és aconseguir la inserció dels alumnes. Durant la formació es duu a terme una part

Les persones, la clau de l'èxit.

tècnica sobre l'ofici en qüestió i, alhora, es dedica una part al treball de les competències transversals, les competències TIC, es fan sessions de *coaching* i tallers de recerca de feina. També s'ofereixen pràctiques en empreses del sector per a completar la formació.

Actualment, a Solidança disposen de 108 llocs reservats per a realitzar itineraris d'inserció sociolaboral pels quals han sigut contractades durant el 2021 un total de 154 persones, que han realitzat un itinerari d'entre 6 mesos i 3 anys de durada i que té com a objectiu principal la seva reinserció al mercat laboral ordinari.

SCRAP DEL TÈXTIL, EVITAR UN ECOEMBES DE LA ROBA

Els Sistemes Col·lectius de Responsabilitat Ampliada del Productor (SCRAP) són organitzacions sense afany de lucre que poden constituir els fabricants i importadors d'un producte. Se centren en la recollida, tractament i recuperació dels residus que ells mateixos generen. A l'Estat coneixem diversos SCRAP, el més conegut dels quals sigui, possiblement, Ecoembes, centrat en els envasos domèstics lleugers.

En Marc Pintor, actual director general de Solidança, mostra interès en la futura creació de l'SCRAP tèxtil a l'Estat Espanyol. S'està definint tot just ara com es trasllada aquesta legislació a la llei espanyola i quina serà la implicació sobre el

sector: “És un repte ple d'oportunitats i alguna amenaça. Tenim altres casos en què l'aplicació de l'SCRAP, com el cas del vidre –recorda Marc Pintor–, ha acabat en una destrucció absoluta de les entitats socials que gestionaven aquestes fraccions. Ha recaigut tot sobre el sector privat, que ho gestiona de manera massiva”. La clau és evitar un Ecoembes del tèxtil.

I aquí rau la qüestió, la gestió massiva dels residus va en contra de la reutilització: “Si la recollida de roba es fa de manera massiva, arriba irremeiablement bruta, mullada... directament orientada cap al reciclatge –diu Pintor–. Així doncs, si vols maximitzar la roba que acabaràs reutilitzant, has de recollir-la amb contenidors d'una certa mida en què la roba queda més recollida, que la càrrega sigui manual per no fer malbé les peces, que tot acabi en una planta que, tot i estar mecanitzada, també necessita treball manual per fer una selecció i classificació adequada... Tot aquest desplegament, a banda, necessita personal, de manera que aquí ho podem lligar amb la responsabilitat social i la inserció laboral”.

A Solidança, el cicle de la roba comença amb la ciutadania conscienciada que en comptes de llençar la roba al contenidor gris, ho fa en qualsevol dels 1.015 contenidors taronja que Solidança i la cooperativa Roba Amiga disposen a 166 municipis catalans. El triatge posterior a la planta de Sant Just Desvern assegura que el residu sigui el menor possible. Passa igual amb els voluminosos: “Per fer-ho bé –assegura Pintor–, s'ha de fer porta a porta, que t'ho donin a la mà”. Pintor ho exemplifica gràcies al sistema porta a porta que gestionen a Mataró: “El nostre equip, amb cita concertada, puja al pis i recull els voluminosos. Si ho fas al carrer amb un camió que passa i directament ho carrega i ho tritura tot serà molt eficient en un sentit economicista, però el tant per cent de reutilització és mínim, gairebé tot és rebuig”. L'eficiència crematística i l'ansia de negoci no van aparellades ni al consum responsable ni a la gestió dels residus: “Com que defensem un sistema de recollida manual i orientat a la reutilització –resumeix Pintor–, per a nosaltres la primera prioritat és prevenir el residu; la segona, reutilitzar; i la tercera, reciclar”.

El tèxtil és una de les fraccions de residu en què hi ha més marge de millora en la recollida, reutilització i reciclatge. I potser una de les fraccions en què hi ha menys consciència: “Per les

No són residus, són recursos.

dades de què disposem, deduïm que una gran quantitat de roba acaba al contenidor de rebuig –confessa Pintor–, la societat hauria de ser més conscient que tot el que acaba al rebuig costa molts diners de gestionar. Com més car sigui dipositar residus a un abocador, més es posaran a separar i classificar residus.

RESTARTERS BARCELONA

Tot i les dificultats, la conscienciació dels darrers anys ha possibilitat l'emergència de noves propostes i iniciatives dedicades a la reutilització i seguint les lògiques de residu zero. És el cas de Restarters Barcelona, una associació que vol impulsar alternatives a l'obsolescència programada i la reapropiació de coneixements tecnològics. La proposta comença l'any 2015, inspirant-se en l'experiència de Restart Project, el projecte original, a Londres. La idea de Restart Project era que la idea es pogués replicar en altres llocs del món, com ha estat a Barcelona.

El setembre de 2015 va tenir lloc la primera assemblea, en què s'organitzà la primera *Restart Party* a l'Aula Ambiental del barri de la Sagrada Família. Les *Restart Party* són esdeveniments públics en què voluntaris amb habilitats tècniques ajuden a reparar els aparells elèctrics i electrònics que les persones assistents hi porten. Des de 2015 s'han dut a terme una seixantena d'aquestes trobades. La darrera va ser al novembre, amb la Caixa d'Eines i Feines, un projecte afí, al Casal de Barri Pou de la Figuera de Barcelona. La següent, el

diumenge 27 de febrer en el marc del *Mobile Social Congress*, també a Barcelona.

L'any 2019, Restarters Barcelona va dur a terme un projecte subvencionat per l'Ajuntament de Barcelona en el qual van posar en marxa dues comunitats pilot en dos instituts de la ciutat. Una a La Sagrera/Sant Andreu i l'altra a Sant Martí. A causa de la COVID-19, la de Sagrera no està activa, però la de Sant Martí sí. Procuren que l'últim dissabte de cada mes hi hagi una *Restart Party* al Casal Ca l'Isidret. Si tot va bé, el dissabte 26 de febrer i l'últim dissabte de març hi haurà *Party*.

El funcionament de les *Party* és senzill, explica la Blanca Callén, voluntària a Restarters Barcelona: “Quan s'interessen prou reparadors a través de la nostra web, tanquem un grup i l'anunciem pel web. Qui vulgui participar i dur un aparell a reparar s'hi ha d'inscriure. Quan arriba la *Restart Party* es posa en contacte la persona que vol reparar un aparell amb la persona que l'ajudarà a reparar-lo. Volem que la gent que vingui amb el seu aparell faci alguna tasca i aprengui alguna cosa que després pugui ensenyar”.

Per tant, un cop més, constatem la conscienciació social i la voluntat que la gent repliqui aquestes pràctiques: “Ens agradaria que hi hagués una comunitat de reparadors a cada poble, a cada barri”, assegura Callén. A banda d'organitzar les *Restart Party*, l'entitat dona suport a tots els grups que vulguin començar a funcionar com a comunitat de reparació: “Compartim amb ells el nostre aprenentatge, la nostra experiència d'aquests anys, com ens organitzem... –explica

Cada vegada, més diversitat.

Callén— a més d’oferir-los suport amb eines o altres recursos que els calguin”. El vessant formatiu es completa amb xerrades puntuals a instituts: “A Manresa hi ha un professor molt interessat en aquest tema i cada any fem una *Restart Party* al seu institut. També a Manresa hem fet de vincle entre dues persones que volen posar en marxa una comunitat de reparadors”, diu Callén.

D’ençà de la seva creació l’any 2015, Restarters Barcelona ha anat acumulant una sèrie notable de dades. S’ha creat una base de dades compartida amb tots els projectes Restarters del món que és potencialment molt interessant. Gràcies al Fixometer, una eina desenvolupada pel projecte mare a Londres, poden calcular quant diòxid de carboni s’estalvia amb les reparacions de les *Party*: “Després de cadascuna, enviem les dades del pes dels aparells que s’han reparat i això es tradueix en la quantitat d’emissions que estalviem i la quantitat de quilograms d’escombraries electròniques que hem evitat generar”. Gràcies a les 60 *Party*, en les quals hi han participat 420 persones, s’han estalviat 547 quilograms de residus i s’han evitat 6.768 quilograms de diòxid de carboni.

Per a Callén, caldria fer servir les dades recollides per millorar la fabricació d’aparells: “Les *Restart Party* tenen una part molt social, en què es crea molta conscienciació; però també tenen un costat d’R+D informal —continua Callén—. Si tot aquest coneixement de com se solen desgastar els aparells o quines són les avaries més freqüents amb l’ús es traslladés a la indústria, es guanyaria en sostenibilitat i tot el procés seria més ecològic”.

La part més òbvia de les *Restart Party* és la dimensió ecològica o fins i tot l’econòmica, per l’estalvi. Al darrere, però, hi ha una dimensió social: “Com diu el nostre lema, no sols arreglem aparells sinó que arreglem la nostra relació amb els aparells”. A més de l’aspecte ecològic i econòmic, s’hi fa molt d’impacte en què la gent perdi la por a la tecnologia i aprengui com funcionen els aparells que fa servir en el seu dia a dia: “Si no sabem com funciona un aparell, en realitat no el posseïm”, conclou Callén.

Hi ha molts aparells electrònics que es compren en grans superfícies i supermercats i que són de molt mala qualitat. Les soldadures són dolentes i estan pensats per a usar-se poc temps i fer-se malbé aviat. Explica Callén que aquests tipus de productes se’ls troben molt a la seva entitat i que el problema acostuma a ser degut a la brutícia o a un fusible fos. Totes dues coses molt senzilles de resoldre i tremendament barates. Un altre tema és quan falla el motor o alguna cosa que sí que sigui costosa de substituir: “Amb els auriculars, quan en falla un dels dos, ho aprofitem per a fer-ne un altre de nou amb un altre parell al qual també li falli un costat. De dos que estan espatllats, en fem un que sí que funciona”.

De nou, la clau passa per un consum més responsable: “Si veritablement necessitem un aparell nou, hauria de ser de més qualitat i eficient energèticament. En tot cas, el millor és evitar la primera mà. Per sort, tenim molt mercat de segona mà o reparat que ajuda a evitar comprar un producte nou, amb la despesa de recursos naturals que comporta, a més de no generar més escombraries electròniques a la societat”, explica Callén.

MILLOR QUE NOU!

La campanya Millor Que Nou, recolzada per l’Entitat Metropolitana de Medi Ambient i amb el suport econòmic de l’Agència Catalana de Residus, té com a idea principal difondre que un objecte nou no és millor que un de vell. La manera que tenen de demostrar-ho consta de tres branques: La reparació, la formació i l’intercanvi.

Treballen des d’un local de 500 metres quadrats, al carrer de Sepúlveda, des d’on es gestionen les quatre especialitats: roba, bricolatge (bicicletes i aparells elèctrics inclosos), aparells electrònics i informàtica i, per últim, fusteria.

L’economia, social i solidària.

El vessant formatiu es duu a terme amb tallers gratuïts, temàtics i teòrics: “Per exemple, com arreglar una punxada de roda, com fer sabó amb oli o com aprendre a donar puntades bàsiques”, explica l’Àlex Piñol, el responsable de la campanya Millor Que Nou. També les persones que vulguin reparar algun objecte poden desplaçar-se al local del carrer Sepúlveda i seran atesos: “La reparació la fa l’usuari, la base és formar la gent perquè pugui fer-ho per si sola”, explica Piñol, que afegeix que el percentatge d’èxit de les reparacions és del 75 o 80 %: “Ens puja la mitjana les bicis i la roba, però ens la baixa l’electrònica”.

L’intercanvi es va implantar el 2016. És un intercanvi d’objectes entre particulars. Millor Que Nou facilita l’espai i munta un sistema de punts. No es fan servir diners en cap moment. A banda, també hi ha punts d’intercanvi a Viladecans (tèxtil i RAEE), a Sant Cugat del Vallès, a Cornellà de Llobregat, a L’Hospitalet de Llobregat i a Castellbisbal.

“Estem en una mitjana d’unes 2 tones i mitja al mes de material gestionat. Reparem 1,2 tones al mes i la resta és material d’intercanvi —explica Piñol—. Pot semblar molt però, si mires les estadístiques totals, és *peccata minuta*. Si cada habitant de l’àrea metropolitana genera 450 o 500 quilograms de residus l’any, les nostres 2 tones al mes són molt poquet en comparació”.

Li demanem al responsable de la campanya quins són els aparells o objectes que es troben més sovint. Pel que fa al bricolatge: bicicletes, làmpades, torradores, cafeteres i calefactores.

D’electrònica i informàtica: ràdios, televisors, comandaments a distància, auriculars, ordinadors, discs durs i mòbils. Pel que fa al tèxtil: pantalons i vestits que necessiten ser escurçats o estretits, fer la vora dels pantalons, cosir-ne la goma a la cintura o arreglar alguna estripada, a banda del reaprofitament de retalls. Per últim, i pel que fa a la fusteria, el que més s’hi fan són cadires.

Explica Piñol que abunden les cafeteres estil Nespresso, unes cafeteres que no es poden obrir amb un tornavis convencional: “Un tècnic nostre va haver d’idear un tornavis compatible per poder obrir l’aparell i reparar-lo”. Unes avaries relativament fàcils de reparar i que tenen a veure amb l’acumulació de calç als conductes: “No pensem que l’obsolescència programada és tan maquiavèl·lica, perquè als fabricants no els cal introduir un xip que falli en algun moment. El que fan és minimitzar costos —enumera Piñol—: no fer servir cargols, dissenyar aparells que s’han de trencar per obrir-los o components que no es poden substituir perquè et carregues la placa”. Potser la cafetera *espresso* de casa teva o d’aquell familiar o amic no està programada per deixar de funcionar després de X serveis, potser els fabricants ja saben que fallarà, perquè no es pot obrir i allò, per dins, és una fàbrica de calç.

—Caldria doncs posar-hi aigua filtrada per evitar el problema de la calç, a aquestes cafeteres? —li demana el periodista a Piñol.

—Sí, i netejar-les més sovint. O millor i tot: fer servir una cafetera italiana, de les de tota la vida.

1

2

3

MÓN EN MOVIMENT

JUDIT MALLOFRÉ

AERESS - ASOCIACIÓN ESPAÑOLA DE RECUPERADORES DE ECONOMÍA SOCIAL Y SOLIDARIA (📍1)

La recuperació com a transformació social

📍 Estat espanyol
<https://www.aeress.org>

AERESS, la *Asociación Española de Recuperadores de Economía Social y Solidaria*, és una associació sense afany de lucre en funcionament des de 1994, els orígens de la qual es remunten al fòrum “*Amantes de la basura*”. Es constitueix com una plataforma estatal d’entitats solidàries que es dediquen a la reducció, la reutilització i el reciclatge de residus, amb un objectiu de transformació social i de promoció de la inserció sociolaboral de persones en risc d’exclusió social.

Representa 38 entitats dedicades a aquest sector i està present a 13 comunitats autònomes. Els seus principis estan basats en la consecució d’un model d’economia ecològica que incentivi l’aprofitament i l’ús equilibrat dels recursos naturals, basat en

tecnologies netes que no atemptin contra el medi i/o la salut humana.

La seva missió és, d’una banda, representar i promoure les entitats no lucratives que desenvolupen conjuntament la inclusió sociolaboral de persones en perill d’exclusió i les tasques de protecció i gestió ambiental, en especial la recuperació de residus i d’una altra, donar suport a les entitats sòcies per millorar el seu sosteniment i creixement.

Actua com a *lobby* per tal d’aconseguir un reconeixement públic més gran del seu sector. Alhora, treballa per l’enfortiment de les entitats sòcies i de la mateixa plataforma mitjançant tasques de formació, de comunicació interna i externa o del treball en xarxa amb diferents agents socials.

MILLOR QUE NOU (📍2)

Busca, aprèn, intercanvia

📍 Àrea Metropolitana de Barcelona
<https://blogs.amb.cat/millorquenou/ca>

Millor que nou és una campanya iniciada per l’Àrea Metropolitana de Barcelona amb l’objectiu d’oferir diferents possibilitats a la ciutadania per allargar la vida dels seus objectes i generar menys residus.

Aquesta iniciativa es vertebrava en tres grans blocs: la reparació, l’aprenentatge i l’intercanvi. “100% vell” és la primera de les grans vies, la reparació. A través del web, ofereixen tallers de reparació a la població i proporcionen un llistat de botigues de cada zona on poder dur a reparar els teus objectes o comprar-ne de reparats i que encara tenen vida útil.

La segona proposta del projecte, “Reparat” és un servei de suport i assessorament gratuït als ciutadans que proposa aprendre a reparar els teus propis objectes a través de professionals del sector, oferint espais, eines, personal i formació per poder aprendre a allargar la vida d’estrís que moltes vegades rebutgem.

I l’última és “Intercanviat”, un espai d’intercanvi d’objectes entre particulars.

La pàgina web de la plataforma també serveix com a blog i s’hi poden trobar diferents articles que proporcionen informació sobre residus i economia circular, així com l’agenda d’activitats que ofereixen. A més, a través de les xarxes socials, proporcionen material audiovisual amb consells i idees per fer difusió de diferents maneres de reutilitzar objectes.

LA BIBLIOTECA DE LES COSES (📍3)

Un espai de préstec d’objectes

📍 Barri de Sant Martí, Barcelona
<http://www.bibliodecoses.cat>

La Biblioteca de les Coses és una iniciativa impulsada per les entitats Nusos, Rezero i un grup de veïnes voluntàries del barri de la Verneda i La Pau de Barcelona. Està inspirada en les *Library of things*, ja presents i amb trajectòria en altres països, i pretén compartir objectes que tenim a casa, i no fem servir, amb altres persones. La finalitat d’aquest projecte és aconseguir que els objectes arribin al final de la seva vida útil, evitant la generació de residus innecessaris i reduint el consum i les despeses de la població.

El seu funcionament de préstec és com el d’una biblioteca, les usuàries poden accedir al catàleg d’objectes en línia, triar el que els calgui o s’adapti a les seves necessitats, fer-lo servir i tornar-lo, com a molt tard, a la data límit. Una vegada fet servir, poden escriure i valorar l’objecte, creant així un intercanvi d’experiències entre les usuàries del préstec, fomentant un aprenentatge en xarxa i empoderant la comunitat amb noves alternatives lliures de la febre del consumisme. Compartir els objectes fa que la comunitat els valori pel seu ús abans que per la seva propietat, generant històries per ser compartides.

La biblioteca s’ubica a Barcelona, al barri de Sant Martí, on també s’organitzen tallers i activitats per la reducció de residus, la reutilització o la pròpia fabricació d’objectes.

BACK TO ECO (📍 4)

Una moda circular

📍 Barcelona

<https://infinite-denim.com/back-to-eco>

Organització no governamental sense afany de lucre creada per l'equip d'Infinite Denim, una marca de moda de Barcelona que aposta per una confecció local, amb una moda circular innovadora i sostenible.

L'objectiu de Back to Eco és crear accions a favor de la moda circular que ajudin a augmentar el cicle de vida tèxtil, donant-li valor a les peces de roba a través de la reutilització i del reciclatge.

Per fer-ho, ajuden persones, empreses i institucions, a través d'assessories, formacions, tallers pràctics, disseny i confecció, orientant-les cap a un model tèxtil més circular i una moda amb efectes positius pel planeta.

El seu taller, ubicat a Barcelona, ha esdevingut un punt de recollida i processament de texans en desús per donar-los una segona vida. Al local, també hi duen a terme diverses activitats de reparació i reconversió de texans en accessoris. Les persones que hi treballen han estat contractades a través de programes d'inserció de persones en situació de vulnerabilitat social i, sovint, també col·laboren amb elles persones especialistes de l'Associació DiomCoop i personal en pràctiques de programes de formació de la Fundació Ared i la Fundació Formació i Treball.

#BREAKFREEFROMPLASTIC (📍 5)

Un futur lliure de plàstic

📍 Arreu del món

<https://www.breakfreefromplastic.org>

Moviment global que sorgeix l'any 2016 i imagina un futur lliure de contaminació per plàstic. El moviment pretén exigir a les institucions, empreses i governs una reducció massiva dels plàstics d'un sol ús, actuant a tota la cadena de valor, des de l'extracció fins a l'eliminació, amb el propòsit de centrar-se en la prevenció en lloc del tractament.

Els seus valors són practicar un estil de vida sostenible, potenciant els cicles de vida dels materials que utilitzem i reclamant una producció responsable i conscient del moment d'emergència climàtica. Per fer-ho, realitzen campanyes a escala local i global. També faciliten diferents idees d'accions individuals per dur a terme i que poden tenir gran incidència, ja sigui a través de peticions, accions o campanyes.

A través de la seva pàgina web, actuen com a mitjà informatiu i ofereixen les últimes novetats de les polítiques i accions relacionades amb el plàstic.

GAIA - GLOBAL ALLIANCE FOR INCINERATOR ALTERNATIVES (📍 6)

Contra la incineració de residus

📍 Arreu del món

<https://www.no-burn.org/es>

GAIA és una xarxa global que treballa per un món just i lliure de residus, sense incineració. Es basen en conèixer totes les comunitats regionals globals, intercanviant coneixement comunitari i, així, tenir les eines per crear un moviment transfronterer que posi fi a la generació de residus. Defensen els moviments socials com a base de l'organització i d'eina de canvi.

El seu objectiu és impulsar la transició cap a un sistema circular que porti les persones a viure en un planeta més segur i més responsable.

Per fer-ho, lluiten contra la contaminació i proposen solucions regeneratives a les ciutats a través de campanyes locals, canvis en les polítiques i en les finances, iniciatives d'investigació i comunicació i l'organització de moviments. Els quatre punts principals d'intervenció són: les campanyes en contra de la incineració, la promoció de sistemes de residu zero en espais polítics nacionals, regionals i globals, els moviments per combatre la contaminació de plàstic i les accions pel clima.

RIGHT TO REPAIR (📍 7)

Reparar com a manera de viure

📍 Europa

<https://repair.eu>

Right to repair (Dret a reparar) és una coalició d'organitzacions europees que lluiten per un canvi de sistema en la reparació. Disposen de seus repartides a diferents països d'Europa i faciliten grups de reparació local, defensant el fet que qualsevol persona té dret a reparar el que desitgi.

Amb aquesta campanya, es vol estendre la idea del dret a reparar. D'una banda, informant la ciutadania del poder que té per impulsar canvis positius al planeta i a les comunitats i quines són les oportunitats de reparació i els seus avantatges i inconvenients. I, d'altra banda, exigint mesures polítiques a institucions i empreses que assegurin productes més duradors i reparables a escala europea, un sistema d'etiquetatge que indiqui als consumidors quins productes són més duradors i reparables i la promoció de la reparació a escala global.

Els membres del comitè directiu de la campanya el formen ECOS (Bèlgica), l'Oficina Europea del Medi Ambient (EEB) (Bèlgica), iFixit Europe (Alemanya), RunderTish Reparatur (Alemanya) i The Restart Project (Regne Unit). El seu objectiu és incloure la reparació dins de debats més amplis, com poden ser la lluita contra el canvi climàtic, la transició a una economia circular o el potencial de la creació d'ocupació verda tant a l'economia social com a la convencional.

AUDIOVISUALS

HOMO RESIDUUS 2021

DURADA: 45 min.

PAÍS: Catalunya

DIRECCIÓ: Jordi Regàs i Xavier Brichs (30 minuts, TV3)

GÈNERE: Reportatge

A través d'una investigació periodística i de diverses entrevistes a experts, a la ciutadania i a treballadores d'incineradores i d'abocadors del territori, aquest reportatge pretén emmarcar la realitat en la que es troba Catalunya pel que fa a la gestió de residus. Després de conèixer les dades alarmants a les quals s'enfronta el país, on cada català genera a l'any mitja tona de residus, descobrim que un 60% acaba a la incineradora o a l'abocador. *Homo residuus* vol informar de quin és el funcionament de la gestió de residus a Catalunya, quines alternatives estan duent a terme les administracions i com les institucions estan abordant aquesta gestió davant de les normatives d'Europa, que exigeix que el 2035 s'aboquin com a màxim un 10% del total de residus generats. El documental reivindica la posada en marxa, de forma urgent, de sistemes de recollida i de retorn que incrementin de forma disruptiva el percentatge d'envasos no abocats.

A PLASTIC OCEAN 2016

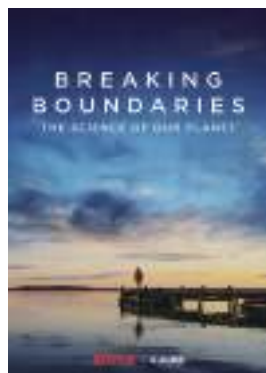
DURADA: 102 min.

PAÍS: Regne Unit i Hong Kong

DIRECCIÓ: Craig Leeson

GÈNERE: Documental

A Plastic Ocean (Oceà de plàstic) explora el fràgil estat dels oceans i descobreix veritats alarmants sobre les conseqüències d'utilitzar plàstics d'un sol ús. És una pel·lícula realitzada per un grup de científics, cineastes, empresaris socials, acadèmics, ecologistes i periodistes amb la missió de documentar els efectes globals de la contaminació per plàstic. Pretén mostrar quines conseqüències té la fabricació i utilització de plàstic en massa pels ecosistemes i, de retruc, pel planeta, a més de mostrar la realitat a la qual s'enfronten els països del tercer món, vivint entre muntanyes de plàstic. Tot i mostrar la cara més negra de la moneda, el documental destaca les tecnologies viables i les solucions innovadores que tant governs com individus poden dur a terme per preservar l'oceà.

LOS LÍMITES DE NUESTRO PLANETA: UNA MIRADA CIENTÍFICA 2021

DURADA: 73 min.

PAÍS: EUA

DIRECCIÓ: Jonathan Clay

GÈNERE: Documental

El director Jonathan Clay, amb aquest llargmetratge documental, narra la trajectòria del científic Johan Rockström i del divulgador David Attenborough, que analitzen el col·lapse de la biodiversitat de la Terra i quins són els límits del no retorn. Mostren els sistemes de la naturalesa que es veuen afectats per l'activitat humana i conviden l'espectador a aportar solucions que es poden incorporar en el nostre dia a dia per preservar l'estabilitat de la Terra i el futur de la humanitat.

Los límites de nuestro planeta: una mirada científica explica la història d'un dels descobriments més importants que s'han fet fins ara: que l'ésser humà ha provocat que la Terra sobrepassi els límits que l'han mantingut estable durant deu mil anys, des dels inicis de la civilització.

LLIBRES I REVISTES

MÁS RESIDUOS, MÁS BENEFICIO: QUIÉN SALE GANANDO CON LA CRISIS DEL PLÁSTICO EN ESPAÑA

(Fundació Changing Markets, 2021)

Changing Markets revela amb les mateixes empreses contaminadores de plàstic han evitat, amb èxit, qual-sevol intent de reformar el sistema de gestió de residus espanyol durant anys. Davant de la publicació de la nova Llei de Residus, l'informe vol desemmascarar la manera com el sistema voluntari de retorn i recompensa és una solució falsa que ha estat rebutjada en altres països. Mostra com Ecoembes, que uneix les principals empreses i supermercats com Coca-Cola, Nestlé, Mercadona o Carrefour, està a l'avantguarda de la defensa dels interessos de la indústria a través del seu model de negoci obsolet batejat com a "més escombraries, més diners".

RESIDU ZERO. COM REACTIVAR L'ECONOMIA SENSE CARREGAR-SE EL PLANETA

Joan Marc Simon (Pol·len Edicions, 2015) (català)

Joan Marc Simon, director de Zero Waste Europe (i entrevistat en aquest quadern), explica què és la filosofia Residu Zero i com s'aplica a la pràctica a través d'estratègies a Europa i al món. Aquest llibre mostra com els residus són el símptoma d'un sistema mal dissenyat i repensa l'actual model lineal de gestió de recursos (i no de residus). L'autor defensa que ja és hora de construir un sistema circular, sense tòxics, que sigui capaç de generar ocupació local i de qualitat, acabant així amb la dependència dels recursos provinents de zones en conflicte. Presenta una alternativa a través del Residu Zero basada en exemples pràctics i experiències reals que ha conegut al llarg de la seva trajectòria.

CONTENEDOR AMARILLO, S.A.

Alberto Vizcaino López

(Editorial Fuera de Ruta, 2020) (castellà)

Aquest llibre, intenta respondre algunes de les preguntes que engloba un dels objectes més utilitzats dels últims temps, el contenidor groc. Explica com la contaminació per plàstics posa en risc els ecosistemes naturals i aporta a la nostra dieta substàncies que afecten la nostra salut. Posa en dubte el model de consum basat en l'obsolescència dels productes i l'economia lineal que explota els recursos limitats del planeta. Què és el contenidor groc, per què serveix, qui guanya diners amb ell o com arriben els plàstics a la naturalesa són algunes de les preguntes se'ns plantegen per entendre d'on sorgeixen les deixalles. Si la població coneix el procés de com es du a terme la transformació dels residus, entre totes podem aportar quelcom per resoldre el problema i millorar el sistema.

MOBY-DUCK

Donovan Hohn

(Editorial Aguilar, 2012) (castellà)

El 10 de gener de 1992 una tempesta va sorprendre un vaixell de càrrega que creuava el Pacífic des de Hong Kong fins a Washington. Dotze contenidors van caure al mar. Un d'ells es va obrir i va alliberar 28.800 bossetes de joguines de plàstic al mar. Milers d'animals de goma de tota mena van navegar pels corrents oceànics. El periodista Donovan Hohn va llegir la notícia i va decidir seguir el rastre a les joguines de plàstic. El seu estudi va servir a milers de biòlegs i oceanògrafs a tot el món per conèixer els corrents marins. Tanmateix, va descobrir una realitat més esfereïdora: la de milers d'objectes que es llencen al mar cada any i el perill que aquests suposen per als animals que l'habiten. Un viatge trepidant a les profunditats de l'oceà. Un recorregut científic, mític i amb missatge ecologista.

OPCIONES I LA PUBLICITAT

A OPCIONS, a la nostra publicitat, en diem “Banc de recursos”, perquè només publiquem informació d’empreses i institucions que faciliten pràctiques de consum conscient. Tampoc no publiquem continguts promocionats per empreses.

A les pàgines següents, hi mostrem productes i serveis que, per ells mateixos o pel tipus d’entitat que els ofereix, responen als criteris socioambientals d’OPCIONES.

Agraïm a totes les empreses i entitats que apareixen en aquesta secció que apostin per anunciar-se a OPCIONS sense pretendre incidir en els nostres continguts.

La teva revista

lazona
CONSUM CONSCIENT

Compra-la
a les llibreries,
botigues Abacus o
a través de La Zona

mangrana.cat @

Iniciativa cooperativista
guanyadora de la segona
edició del Premi l'OEEST

MANGRANA
Cultura contemporània col·laborativa

Relat Recerca Reflexió Realitat Resposta Revista

Per gaudir, entendre i aprendre.
Les revistes t'acompanyen sempre, per fer camí.

L'APPEC representa les editorials de revistes
i mitjans digitals en llengua catalana.

Més de 200 capçaleres de 30 temàtiques diferents.

www.iquiosc.cat

APPEC
Editorials de revistes i mitjans digitals

ecología Política

¡Suscríbete!

La suscripción anual es de 2 números y cuesta 25€ (25€ digital)

Si todavía no estás suscrito o quieres pagar por las siguientes vías:

Desde un correo electrónico: ecologia.politica@elcritic.cat

Desde un teléfono: [+34 932 251 141](tel:+34932251141)

Desde un número de teléfono: [+34 932 251 141](tel:+34932251141)

ECOLOGIA POLÍTICA
Quaderns de debat internacional

**NOU SHOWROOM
A BARCELONA!!!**

www.ecomatalasser.cat

Ecomatalasser

Per visites concertades truca al 605.160.049

ECOMATALASSER
Matalassos i coixins artesanals ecològics

A **La Zona** no només hi pots comprar productes d'alimentació, higiene, cosmètica, moda...

També hi pots contractar **serveis** amb criteris de **responsabilitat** i compromís!

Visita

lazona.coop

LA ZONA
Consum conscient

Davant d'un moment d'emergència, cal un periodisme d'emergència

www.elcritic.cat/subscripcions

EMERGENCIA

CRÍTIC+

EL CRÍTIC
Mitjà de comunicació

¿QUIERES ENREDARTE CON EL CIRCUITO ECONÓMICO DE LA ECONOMÍA SOLIDARIA?

Mapa estatal del Mercado Social

Catálogos territoriales de productos y servicios

Información para sumarse al circuito de la ESS

MERCADOSOCIAL.NET

MERCADO SOCIAL
Circuit econòmic de l'economia social i solidària

PLAY PERQUÈ TROBIS LA FEINA QUE VOLS

Fa massa temps que estem en pausa. Ara és el moment de posar-ho tot en marxa. Per això, destinarem més recursos que mai a impulsar la contractació i fer front a l'atur.

**PLAY
PERQUÈ TOT
ES TORNI A MOURE**

Informa-te'n a play.gencat.cat

12.353 PERSONES
impulsant el **consum conscient!**

Ajuda'ns a ser-ne més,
REGALA OPCIONS!

OPCIONES
Consum conscient

MARC JÚLIA EDUARD
DAVID DARIO ANTONIO
ORIOL BLANCA
DAVID JOAN ALBERT
AMAYA JOSEP DAMIÀ
NATÀLIA JOSEP
TONI MARIA FERRAN
PAU JUDIT RITA
FRANCESC MÒNICA

Gràcies a vosaltres La Zona, el mercat
digital amb valors, és una realitat

LA ZONA
Agraïments Goteo

